

BOSNA I HERCEGOVINA



Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice
Ministry for Human Rights and Refugees

**SEDMI I OSMI PERIODIČNI IZVJEŠTAJ O PRIMJENI MEĐUNARODE
KONVENCIJE O ELIMINISANJU SVIH OBLIKA RASNE DISKRIMINACIJE (CERD)
U BOSNI I HERCEGOVINI**

Sarajevo, juni 2008. godine

Sarajevo, Trg Bosne i Hercegovine br. 1, Tel./Fax: 033/206-655

SADRŽAJ

UVOD	3
Preporuka br. 8	4
Preporuka br. 9.	5
Preporuka br. 10.	7
Preporuka br. 11.	9
Preporuka br. 12.	10
Preporuka br. 13.	11
Preporuka br. 14.	20
Preporuka br. 15	21
Preporuka br. 16.	23
Preporuka br. 17.	48
Preporuka br. 18.	51
Preporuka br. 19.	59
Preporuka br. 20.	60
Preporuka br. 21.	66
Preporuka br. 22.	71
Preporuka br. 23.	73
Preporuka br. 24	80
Preporuka br. 25	87
Popis propisa	90
Popis skraćenica	91
Prilog: Tabela i grafikoni	92

A – Uvod

1. Komitet o eliminaciji rasne diskriminacije u Ženevi, shodno članu 9. Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, na sastancima (1735-tom i 1736-tom), održanim 22. i 23. februara 2006. godine, razmotrio je sve izvještaje BiH, od inicijalnog do šestog periodičnog izvještaja Bosne i Hercegovine od 1994. do 2004. godine, svaki posebno, ali uz tretiranje kao jednog dokumenta (CERD/C/464/Add.1).

Prema ustaljenoj praksi UN komiteta, nakon usvajanja pomenutih dokumenata, nadležni UN komitet je na 1754-tom i 1755-tom sastanku (CERD/C/SR.1754 i 1755), održanim 8. marta 2006. godine, usvojio je Zaključna razmatranja i preporuke Komiteta o eliminaciji rasne diskriminaciji, kojim je zadužio BiH, da do 16. jula 2008. godine pripremi sedmi i osmi periodični izvještaj o eventualnom napredku ili o negativnim pojavama kojim se suočava zemlja vezano za predmetnu temu.

2. Shodno sadržaju preporuka i zaključnih razmatranja, da se primjetiti, da je Komitet o eliminaciji rasne diskriminacije sa velikom pažnjom razmotrio i primio k znanju sve faktore i teškoće koje ometaju implementaciju Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, a misli se prije svega na ustavnu organizacionu strukturu društva, koji osnovna prava zasniva isključivo na etničkim osnovama, što često u praksi dovodi do direktnog kršenja ili pak ugrožava potpuno provođenje Konvencije.

Isto tako, Komitet je ukazao i na pozitivne aspekte koje BiH čini na planu opsežnih zakonodavnih i institucionalnih reformi čiji je cilj eliminacija svih vidova rasne diskriminacije. Posebno cijeni napredak države u smanjenju incidenata na etničkim osnovama u vremenu nakon rata, koji su bili karakteristični prilikom povratka izbjeglog i raseljenog stanovništva, kada se povratak ometao silom, prijetnjom ili drugim vidovima ometanja povratnika u mjesta ranijeg življenja. Pozdravljena je efikasnost nadležnih organa vlasti u kažnjavanju i gonjenju počinitelaca incidenata shodno članovima 145. i 146. Krivičnog zakona BiH.

3. Naravno, Komitet o eliminaciji rasne diskriminacije, najviše pažnje uz zabrinutost, posvetio je pitanjima koja država, bez odlaganja mora razrješavati. Prema Zaključnim razmatranjima država do 16. jula 2008. godine, treba da dâ odgovore na postavljena pitanja, kako slijedi u tekstu:

Preporuka broj: 8. *Komitet predlaže državi članici da nastavi sa nastojanjima u prikupljanju neprikupljenih statističkih podataka u vezi etničkog sastava stanovništva, te da uspostavi odgovarajuće mehanizme monitoringa (praćenja) etnički motivisane diskriminacije i nasilja među različitim etničkim grupama.*

4. U tački 8. Zaključaka i preporuka UN Komiteta ukazuje se na nedostatak osnovnih statističkih podataka o etničkom sastavu stanovništva, kao i o broju i prirodi zabilježenih djela rasne diskriminacije na teritoriji države. Činjenica je da u BiH nije bilo popisa stanovništva od 1991. godine. Ali je i činjenica da je zbog ratnih dešavanja došlo i do značajnije promjene strukture stanovništva na etničkim osnovama, pa je u takvim okolnostima veoma teško dati i meritornu ocjenu o obimu i učestalosti etničke diskriminacije na čitavoj teritoriji države. Ozbiljno shvatajući problem nadležni organi vlasti i institucije čine napore da na osnovu opsežnijih analiza, procjena i zvaničnih podataka koje vode statistički zavodi na nivou države i entiteta, podataka međunarodnih i domaćih nevladinih organizacija, uspostave odgovarajući mehanizmi monitoringa etnički motivisane diskriminacije i eventualnog nasilja među različitim etničkim grupama. Treba istaći da se stanje popravlja i da je o svakom ekcesu javnost na vrijeme obaviještena i u njegovo rješavanje na vrijeme se uključuju nadležni državni organi, i sve bude praćeno reakcijom i osudom šire javnosti. O tome govore i nedavna ubistava starice i maloljetnika u Sarajevu od strane grupe maloljetnika, kada su nakon toga građani Sarajeva burnim protestima reagovali tražeći smjenu rukovodstva Grada s ciljem da se sigurnosna situacija popravi i da joj se u narednom periodu pitanjima sigurnosti građana posvećuje više pažnje. Ili slučaj Fate Orlović, na čijoj je zemlji mimo zakona izgrađena Pravoslavna crkva. I u tom slučaju problem je ozbiljno shvaćen i nadležne organi vlasti zajedno sa predstavnicima Srpske pravoslavne crkve ostvarili su dogovor da se nelegalno izgrađeni objekat ukloni i premjesti na adekvatno mjesto. Također, pozitivan primjer vrijedan pažnje odnosi se pozitivno reagovanje vlasti oko izmještanje naselja Roma iz prev (I) vodozaštitne zone Ilidža Sarajevo, koje je nekontrolisanom tzv. „divlja gradnja“, tj. gradnjom bez dozvole dovelo do širenja naselje sa 44 porodica, odnosno 236 stanovnika, što je dovelo do ugrožavanja prve (I) vodozaštitne zone koja sa vodom snabdijeva Grad Sarajevo. Utvrđeno je da se u ovom slučaju ne radi o diskriminaciji prema romima, jer s druge strane puta gdje su nastanjeni stanovnici koji nisu Romi ne ugrožavaju vodozaštitnu zonu jer je njihovo naselje pravljeno u skladu sa urbanističkim planom.

Romi će, prema dogovoru općina Grada Sarajeva i uz njihovu saglasnost biti osigurani konformnim stanovima i problem će uskoro biti riješen bez ikakvog vida diskriminacije.

5. U predhodnom vremenu bilo mnogo primjera napada na vjerske objekte, ali zahvaljujući pravovremenoj reakciji nadležnih organa vlasti vinovnici takvih pojava sve više se na vrijeme otkrivaju i prema njima se preduzimaju i primjenjuju zakonom utvrđene kaznene mjere, pa su i takve pojave u ovom vremenu sve rjeđe.

6. Programom rada Agencije za statistiku BiH za period 2005-2008. godine planirano je da se otpočne sa popisom stanovništva BiH. S tim u vezi tokom 2006. i 2007. Agencija za statistiku u saradnji sa UNFPA je izradila Koncept dokumenta za predpripreme popisa. U ovom dokumentu su navedeni svi poslovi i zadaci, kao i sredstva neophodna za provođenje popisa. Planirano je da popis bude proveden 2011., s obzirom da će i većina zemalja u okruženju imati popis u 2011. godini.

U planiranom popisu 2011. godine biće postavljeno pitanje o nacionalnoj odnosno etničkoj pripadnosti jer je i u svim dosadašnjim popisima u BiH bilo postavljeno ovo pitanje. Postavljanje ovog pitanja proizilazi i iz obaveze prema Zakonu o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina (»Službeni glasnik BiH«, broj: 12/03), kao i Izbornog zakona BiH.

7. U anketama koje su provedene u BiH (anketa o siromaštvu, anketa o potrošnji domaćinstava, anketa o radnoj snazi) nije se postavljalo pitanje o etničkoj pripadnosti zato što se sve ove ankete rade na osnovu uzorka i ne ispituje se kompletno stanovništvo nego samo određeni kontingenti (naprimjer u anketi o radnoj snazi ispituje se radno sposobno stanovništvo to jest stanovništvo od 15 do 64 godine i odgovore na pitanja o članovima domaćinstva daje obično jedan član domaćinstva). U popisu stanovništva popisuju se sve osobe i odgovore daje svaki ispitanik za sebe pogotovo kad je pitanje o nacionalnoj ili etničkoj pripadnosti, jer je pravo svakog pojedinca da se sam izjasni o pripadnosti odgovarajućoj etničkoj grupi. Izuzetak čine samo osobe koje su mlađe od 15 godina za koja odgovor daju roditelji ili staratelji. Predstojeći popis stanovništva biće prilika da se u BiH uspostave odgovarajući mehanizmi praćenja i prikazivanje slučajeva uzrokovanih etnički motivisanom diskriminacijom i nasiljem.

Preporuka broj: 9. *Komitet predlaže državi članici da osigura finansijsku nezavisnost i funkcionalnu djelotvornost Ureda ombudsmena, u skladu sa Pariškim principima iz 1993. godine, te da u slučaju spajanja Ureda ombudsmena države i njenih entiteta, ovakvo sjedinjenje protekne s ciljem osiguranja jedinstvenog, prije nego etničkog, pristupa odbrani osnovnih ljudskih prava.*

8. Jedna od obaveza koje je Bosna i Hercegovina prihvatila na putu ka potpisivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju Evropskoj uniji je i aktivnija uloga na polju zaštite ljudskih prava, a u sklopu tog i objedinjavanje entitetskih institucija ombudsmena sa institucijom Ombudsmena za ljudska prava BiH. Cilj ove veoma važne reforme odnosi se, prije svega, na ujednačeno tretiranje žalbi građana na području cijele Bosne i Hercegovine, na jednak nivo zaštite ljudskih prava, te stvaranje ekonomičnije i funkcionalnije Institucije.

9. S tim u vezi Bosna i Hercegovina već nekoliko godina čini napore da uspostavi što efikasniji i racionalniji rad ove veoma važne institucije, Ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine. Tokom 2004. godine donesen je Zakon o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine, koji je predvidio gašenje ombudsmena na nivoima entiteta. Uslijedila je, potom, aktivnost na usvajanju Odluke o

prestanku rada entitetskih ombudsmena. Entitetima je naloženo da donesu zakone o načinu prestanka funkcionisanja institucija ombudsmena na nivoima entiteta.

10. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine je usvojio Zakona o načinu prestanka funkcionisanja Institucije ombudsmena FBiH u prelaznom periodu i prenosu njenih nadležnosti na Instituciju ombudsmena za ljudska prava BiH, objavljen u "Sl. novinama FBiH", broj: 51/07, od 01.08.2007. godine. Ovaj Zakon stupio je na snagu narednog dana od dana objave u "Sl. novinama Federacije BiH".

11. Nacrt zakona o prestanku rada Ombudsmena Republike Srpske je bio uvršten na dnevni red 14. sjednice Narodne skupštine RS-a koja je održana 11.09.2007. godine, čime bi se u najskorije vrijeme omogućio početak rada Ombudsmena za ljudska prava BiH u punom kapacitetu u skladu sa Zakonom o ombudsmenu za ljudska prava BiH. Nacrt pomenutog zakona nije prihvatio Odbor za predstavljanje prijedloga i društveni nadzor Narodne Skupštine RS-a, a potom je Nacrt zakona od strane predlagača povučen. Nema novih aktivnosti po ovom pitanju.

12. Na sastanku koordinacije ombudsmena u Bosni i Hercegovini donesena je Odluka i elaborat za uspostavljanje Odjeljenja za praćenje ostvarivanja prava djece koje će biti u veoma skoro vrijeme uspostavljeno i vođena je rasprava o novom Nacrtu Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH.

Imenovana je Ad hoc komisija Parlamentarne skupštine BiH za izbor ombudsmena za ljudska prava BiH koja je usvojila Poslovnik o radu Komisije i tekst Javnog konkursa za imenovanje ombudsmena za ljudska prava BiH. Sjednica Komisije su pored članova Komisije prisustvovali i predstavnici OHR-a i OSCE-a.

13. Na osnovu člana 8. i člana 9. Zakona o ombudsmenu za ljudska prava BiH ("Sl. glasnik BiH", broj: 19/02 i 32/06) i Poslovnika o radu Ad hoc komisije Parlamentarne skupštine BiH za imenovanje tri ombudsmena u Instituciju ombudsmena za ljudska prava BiH, ad hoc komisija objavila je 23. februara 2008. godine, Javni konkurs za imenovanje ombudsmena u Instituciju ombudsmena za ljudska prava BiH. Javni konkurs je objavljen u najčitanijim dnevnim novinama: Dnevnom avazu, Večernjem listu, Nezavisnim novinama i „Sl. glasniku BiH” i postavljen je na web sajtu Parlamentarne skupštine BiH. Javni konkurs se zatvorio zaključno sa 18.03.2008. godine.

U skladu sa članom 9. Poslovnika o radu Ad hoc komisije za imenovanje tri ombudsmena u Instituciju ombudsmena za ljudska prava BiH, Ad hoc komisija uputila je Javni poziv (postavljen na web sajtu Parlamentarne skupštine BiH) zainteresovanim institucijama kojim se obavještavaju da su sjednice Ad

hoc komisije za imenovanje tri ombudsmena u Instituciju ombudsmena za ljudska prava BiH otvorene za javnost i da mogu izraziti interes da njihovi predstavnici prisustvuju sjednicama Ad hoc komisije.

14. Na tri pozicije ombudsmena za ljudska prava prijavilo se 26 kandidata, konstatovala je Ad hoc komisija Parlamenta BiH na sastanku održanom 26. marta 2008. godine. Izvršene su provjere prijave kandidata po pitanju ispunjavanja formalnih uslova konkursa. Postojale su dileme u vezi sa nedostatkom odgovarajućih dokumenata kandidata koji su rođeni u RS-u, jer policija ne izdaje potvrde o nekažnjavanju po privatnom zahtjevu. Iz navedenih razloga Komisija je odlučila da naknadno kao institucija zatraže pomenute dokumente za kandidate po mjestima rođenja. Obavljen je intervju sa kandidatima za imenovanje tri ombudsmena BiH. Komisija je sačinila četiri rang-liste koje će biti dostavljene Predstavničkom i Domu naroda BiH Parlamenta na odlučivanje. Ove liste na dnevnom redu oba doma Parlamenta BiH mogla bi se naći krajem juna ili početkom jula.

U cilju promovisanja dobre uprave i vladavine prava, kao i zaštite ljudskih prava, uspostavljen je Ured Ombudsmena za ljudska prava BiH u Brčko Distriktu BiH koji nadgleda aktivnost institucija Brčko Distrikta BiH.

Ured je nadležan za razmatranje predmeta koji se odnose na slabo funkcionisanje ili povrede ljudskih prava i sloboda počinjenih od strane bilo kojeg organa Vlade Brčko Distrikta BiH.

Institucije djeluju po prijemu žalbe (ili ex officio), preduzimaju opće istrage, preporučuju pojedinačne i opće mjere, ali se ne miješaju u proces odlučivanja.

Ombudsmeni svojim preporukama potpomažu institucije Brčko Distrikta BiH da otklone diskriminirajuće propise i administrativnu praksu koja proizvodi rješenje ljudskih prava.

U ovom izvještajnom periodu u Brčko Distriktu BiH zabilježen je samo jedan slučaj intervencije Ureda Ombudsmena, a odnosi se na zapošljavanje po osnovu javnog konkursa.

Preporuka broj: 10. *Komitet predlaže da država članica preduzme potrebne zakonodavne mjere kako bi osigurala da se zabrana etničke diskriminacije iz člana II (4) Ustava Bosne i Hercegovine primjenjuje u odnosu na uživanje svih prava i sloboda iz člana 5. Konvencije.*

15. Bosna i Hercegovina kao zemlja sa tri konstitutivna naroda i 17 nacionalnih manjina preduzela je i preduzima potrebne zakonodavne i druge mjere kako bi se osigurala zabrana etničke diskriminacije iz člana II (4) Ustava Bosne i Hercegovine i na taj način svim građanima osigurala zaštita prava i sloboda iz člana 5. Konvencije.

16. Treba naglasiti da su Ustav BiH, ustavi entiteta i Statut Brčko Distrikta BiH usklađeni sa sandardima UN konvencija koje je BiH ratifikovala a posebno su usklađeni sa Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, jer se ova Konvencija direktno primjenjuje u Bosni i Hercegovini i ima

prioritet nad svim drugim zakonima. S tim u vezi Ustavom BiH direktno se zabranjuje diskriminacija što je sadržano u odredbi koja glasi: "Uživanje prava i sloboda koja su priznata Konvencijom osigurat će se bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovjest, političko i drugo mišljenje, nacionalno ili društveno porijeklo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili druga okolnost". Navedeno je direktno ugrađeno u Ustav BiH i po članu II tačka 2. Ustava, ova Konvencija se direktno primjenjuje u BiH i ima prioritet nad svim drugim zakonima. Ustavi entiteta, Statut Brčko Distrikta BiH kao i ustavi kantona su, po pitanju zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda, usklađeni s principima poštivanja ljudskih prava zagarantovanih Ustavom BiH.

17. Mada Ustav Bosne i Hercegovine garantuje svim građanima ostvarivanje svih prava na području cijele teritorije bez bilo kojeg vida diskriminacije, nakon tragičnih ratnih sukoba u poslijeratnoj praksi prisutan je problem nacionalne isključenosti koja se ogleda u minorizaciji pojedinih nacionalnih grupa ili Bošnjaka ili Srba ili Hrvata ili ostalih u odnosu na brojčanu zastupljenost u zakonodavnim, izvršnim i sudskim tijelima. To je za posljedicu imalo donošenje Odluke Ustavnog suda BiH koja se odnosila na obavezu izmjene ustava entiteta i Statuta Brčko Distrikta BiH i njihovog usklađivanja sa Ustavom BiH. Djelimičnom odlukom Ustavnog suda BiH, pored ostalog, dato je tumačenje Preambule Ustava BiH u kojoj je navedeno da član II/4. Ustava BiH zabranjuje diskriminaciju po bilo kojoj osnovi kao što je, između ostalog, povezanost s nacionalnom manjinom, i time pretpostavlja postojanje grupa označenih kao nacionalne manjine. Tekst Ustava BiH jasno razlikuje konstitutivne narode od nacionalnih manjina, s namjerom afirmacije kontinuiteta BiH kao demokratske multinacionalne države. Ustavnim izmjenama učinjen je korak u konsolidaciji politično-pravnog poretka u zemlji kao i na formalnopravnom garantovanju jednakopravnosti pripadnicima svih naroda i jednakopravnosti za sve građane. To predstavlja osnovu za eliminaciju diskriminacije, odnosno diskriminatorskog odnosa prema pojedincima i manjinskim grupama zbog nacionalne, vjerske i političke pripadnosti. Odlukom Ustavnog suda BiH ukinuta su dosadašnja obilježja entiteta (zastava, grb i himna), iz razloga da ona ne izražavaju konstitutativnost naroda na cijelom prostoru Bosne i Hercegovine. U toku su aktivnosti parlamenata entiteta na usklađivanju obilježja shodno Odluci Ustavnog suda BiH.

18. Slijedom predhodnih aktivnosti, početkom 2006. godine, nakon višemjesečnih rasprava, saglasnošću parlamentarnih stranaka usvojen je Sporazum o promjeni Ustava BiH. Kako je dogovoreno na nivou Parlamenta BiH, ustavnim promjenama biće povećana efikasnost u odlučivanju u institucijama vlasti u BiH. Isto tako u inoviranom tekstu koji govori o ljudskim pravima, koje bi bile ugrađene u Ustav, bile bi eliminisane one odredbe koje su u nekim tumačenjima mogle predstavljati diskriminaciju onih koji ne pripadaju konstitutivnim narodima. Ovo iz razloga što dosadašnja rješenja u Ustavu BiH, koja određuju da Predsjedništvo BiH (nominalni šef države), čini jedan Bošnjak, jedan Srbin i jedan Hrvat, znači da pripadnik „ostalih“, ili manjinskih naroda iz formalnopravnih razloga su onemogućeni da budu kandidati

za članove Predsjedništva, što bi trebalo zamijeniti novim tekstom. Dosadašnjim prijedlogom predviđeno je da se ukine kolektivni šef države i da se uvede institucija predsjednika i dva podpredsjednika, s tim da predsjednik i dva podpredsjednika ne mogu biti iz reda istog naroda. Navedenim prijedlogom eliminisao bi se prigovor da dužnosti predsjednika i podpredsjednika nisu dostupne svim građanima BiH iz reda „ostalih“, odnosno pripadnika manjina. Ni aktuelnim ustavnim rješenjima, pripadnici nacionalnih manjina nisu bili formalno pravno sprječavani da se kandiduju i da budu izabrani za poslanike u Parlamentarnu skupštinu BiH, bilo kao pojedinci ili na listama političkih stranaka, ali činjenica je da u dosadašnjim sazivima Parlamenta BiH, među poslanicima nije bilo onih koji pripadaju „ostalim“, odnosno nacionalnim manjinama. Predloženim ustavnim promjenama pripadnicima nacionalnih manjina garantuju se tri mjesta u Zastupničkom domu. To znači da bi predložena ustavna rješenja garantovala manjinskim zajednicama da budu zastupljeni u Parlamentarnoj skupštini BiH.

19. U tački 10. zaključnih napomena se prigovara Državi što u Ustavu Bosne i Hercegovine, u članu II/3., koji sadrži katalog ljudskih prava i sloboda, nisu pobrojana sva građanska, kulturna, ekonomska, politička i socijalna prava zaštićena po članu 5. Konvencije. Ovo je pogrešna interpretacija Ustava Bosne i Hercegovine jer u Ustavu Bosne i Hercegovine katalog ljudskih prava obuhvata ne samo ono što je sadržano u članu II/3, već uključuje i Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (član II/2. Ustava Bosne i Hercegovine), kao i 15 međunarodnopravnih mehanizama za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Svi ti elementi čine tzv. materijalno ustavno pravo, koje se primjenjuje u punom kapacitetu. Među tih 15 međunarodnopravnih mehanizama za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda spada i Konvencija (tačka 6. Aneks I na Ustav Bosne i Hercegovine). Samim tim, i član 5. pomenute konvencije je garantovan u punom kapacitetu.

Preporuka broj: 11. *Komitet nalaže državi članici da nastavi sa izmjenama relevantnih odredaba državnog Ustava i Izbornog zakona, s ciljem osiguranja monitoringa (praćenja) etnički motivirane diskriminacije i nasilja među različitim etničkim grupama.*

20. Da bi se navedeno u predhodnom pitanju konkretno i osiguralo trebaće Izbornim zakonom razraditi mehanizme na koji način će se popuniti tri garantovana mjesta u izbornim listama za nacionalne manjine. Dakle, naredno poboljšanje ustavnih odredbi, koje se tiču pripadnika manjinskih zajednica odnosi se i na nosioce funkcija u Parlamentarnoj skupštini. Trenutačna rješenja kojima se određuju ove funkcije pripadala su i konstitutivnim narodima, a budućim izmjenama bi glasila: “Predsjednik i zamjenici predsjednika svakog od domova (parlamenta) ne mogu biti iz istog naroda,, što znači da su ove funkcije dostupne i pripadnicima nacionalnih manjina. Pošto predloženi amandmani na Ustav BiH nisu usvojeni, a u međuvremenu desili su se i 01.10.2006. godine i parlamentarni izbori, predlagači ustavnih promjena, političke stranke i predstavnici međunarodne zajednice (EU i OHR) su se dogovorili, da se nastavi aktivnost na ustavnim rješenjima i da se ponovo pripreme prijedlozi za parlamentarno odlučivanje. Za

očekivati je da će amandmani za ustavne promjene obuhvatiti i pitanja i rješenja koja se odnose na prava pripadnika nacionalnih manjima, odnosno ustavne kategorije „ostalih“.

21. Ustavni sud Bosne i Hercegovine je u dva svoja predmeta, u okviru svoje nadležnosti apstraktne kontrole ustavnosti iz člana VI/3 (a) Ustava Bosne i Hercegovine razmatrao „ustavnost“ relevantnih odredbi, a tačno u vezi sa navedenom diskriminacijom, i utvrdio da taj sud nema nadležnost da utvrđuje „ustavnost“ Ustava Bosne i Hercegovine ili odredbe jednog zakona (Izborni zakon), koji tačno replicira ustavnu odredbu (vidi odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj U-5/04, od 27. januara 2006. godine i U 13/05, od 26. maja 2006. godine; sve odluke dostupne na: <www.ustavnisud.ba>). Prema tome, uprkos dobroj volji, ove odredbe mogu se izmijeniti isključivo u okviru parlamentarne procedure izmjene Ustava Bosne i Hercegovine.

Preporuka broj: 12. *Komitet nalaže državi članici da osigura da su sva zakonski predviđena prava data, i po zakonu i stvarno, svim osobama na teritoriji države članice, bez obzira na rasnu ili etničku pripadnost. Komitet čvrsto predlaže da država članica pregleda i odstrani diskriminatorski jezik iz Ustava države ili entiteta, kao i iz svih zakonodavnih i drugih domaćih zakonskih tekstova, posebno uključujući, ali ne ograničavajući se samo na to, razlikovanje između takozvanih “konstitutivnih naroda” i “ostalih”.*

22. Sa stanovišta Ustava BiH, ustava entiteta, Statuta Brčko Distrikta BiH i ustava kantona kojih u Federaciji BiH ima 10, svim građanima BiH zagantovana su sva zakonski predviđena prava, bez obzira na rasnu, nacionalnu, etničku ili bilo koju drugu pripadnost. U predmetnom pitanju potrebno je u pomenutim i drugim dokumentima odstranjivati sve jezičke diskriminacijske barijere posebno one koje se odnose na razlikovanja između ustavnih kategorija „konstitutivni narodi“ i „ostali“. Za očekivati je da će Bosna i Hercegovina u narednom vremenu kada se očekuju rasprave o predstojećim ustavnim promjenama i ovom pitanju posvetiti dužnu pažnju i jezički a i ustavno pravno osmisliti značenje „ostali“ i tako građane koji pripadaju „nacionalnim manjinama“ sa pravima izjednačiti sa „konstitutivnim narodima“. Biće to nastavak predhodnih aktivnosti na izmjenama entitetskih ustava koje su činjene 1998. i 2000. godine na osnovu odluka Ustavnog suda BiH i 2002. godine Visoki predstavnik za BiH, pozivajući se na konkretne odluke Ustavnog suda BiH, donio odluke kojima je izmijenio i dopunio ustave entiteta sa direktnim odredbama o proporcionalnoj zastupljenosti konstitutivnih naroda i „ostalih“ u državnim organima i javnim institucijama u Bosni i Hercegovini. Cilj je bio da svi građani bez diskriminacije učestvuju u vlasti na svim nivoima u BiH. Ovaj princip razrađen je kroz odredbe o strukturi predstavničkih tijela i izvršne vlasti.

23. U Federaciji BiH najmanje četiri člana jednog konstitutivnog naroda trebaju da budu zastupljena u Zastupničkom domu, dok u Domu naroda konstitutivni narodi imaju po 17 delegata, a „ostali“ sedam. U Republici Srpskoj ustavnim amandmanima uveden je institut „zaštite nacionalnih interesa“, prema kome nijedan zakon koji se tiče pitanja vitalnog nacionalnog interesa ne može stupiti na snagu dok ga ne usvoji

Vijeće naroda koje ima osam članova iz svakog konstitutivnog naroda i četiri člana iz reda „ostalih“. Kao instrument zaštite vitalnog nacionalnog interesa uvedeno je i posebno vijeće u Ustavnom sudu Republike Srpske, u koje ulaze po dvojica sudija iz reda tri konstitutivna naroda i jedan iz reda „ostalih“.

Navedenim primjerima pravno posmatrano politički i pravni status manjinskih grupa u BiH riješen je u skladu sa opće prihvaćenim evropskim standardima, ali osnovni problem je u tome što se pomenute odredbe još uvijek dosljedno ne poštuju i ne primjenjuju u praksi.

Preporuka broj: 13. *Komitet predlaže državi članici da propiše sveobuhvatne upravne, građanske i/ili krivične anti-diskriminacijske zakone, koji zabranjuju djela rasne diskriminacije prilikom zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja, zdravstvene zaštite, socijalnog osiguranja (uključujući penzije), obrazovanja i javnog smještaja.*

24. Kada je u pitanju obaveza Bosne i Hercegovine na planu preduzimanja sveobuhvatnijih upravnih i krivičnih antidiskriminacijskih zakona i drugih pravnih akata kojim se zabranjuju djela rasne diskriminacije, naročito u oblastima zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja, zdravstvene zaštite, socijalnog osiguranja (uključujući penzije), obrazovanja i javnog smještaja, može se konstatovati da se većina nabrojanih pitanja odnosi na nadležnosti entiteta i Brčko Distrikt BiH. Ministarstvo civilnih poslova kao resorno ministarstvo pobliže prati na nivou države nabrojanoj problematiku. Prema informacijama koje smo dobili od nadležnih institucija oba entiteta i Brčko Distrikt BiH, kada je u pitanju kršenje ljudskih prava Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH kroz sektorsku aktivnost (Sektor za ljudska prava, Sektor za izbjeglice, raseljene osobe i stambenu politiku, Sektor za obnovu, razvoj, monitoring i regionalne centre, Sektor za iseljništvo, Agencija za ravnopravnost spolova u BiH), pobliže prati dešavanja koja se tiču diskriminacije prilikom zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja, zdravstvene zaštite, socijalnog osiguranja, penzionog osiguranja, obrazovanja i javnog smještaja.

25. Po pitanju zaposlenosti i zapošljavanja stanje u Bosni i Hercegovini dosta je teško i složeno. Prema podacima entitetskih zavoda i Agencije za zapošljavanje BiH, procjena mnogih međunarodnih i domaćih institucija i nevladinih organizacija, stopa nezaposlenosti u BiH prelazi postotak od preko 40% i jedna je od najvećih u okruženju. U globalu gledajući a polazeći od osnovnih ljudskih prava među kojima i pravo na rad i zapošljavanje zauzima značajno mjesto, može se konstatovati da je veliki broj građana BiH na tom planu diskriminisan. Istina diskriminacija je izraženija prema najranjivijim grupama kao što su: izbjeglo i raseljeno stanovništvo, Romi kao najugroženija nacionalna manjina, žene, osoba sa invaliditetom, mladi, stariji radnici. Ali tu je i veliki broj radnika koji je mimo svoje volje ostali bez posla i zbog starosne dobi nisu u stanju da ostvare pravo na penziju a na drugoj strani za njih su male šanse da ponovo nađu zaposlenje. Pod udarom diskriminacije koja se odnosi na pravo rada i zapošljavanja nalazi se mnogobrojna populacija mladih i školovanih kadrova koji šansu zaposlenja traže van granica BiH. Rješavanje problema rada i zapošljavanja u Bosni i Hercegovini moguće je ostvariti značajnijim investicionim ulaganjima koja bi direktno i indirektno uticala na rast zaposlenosti, odnosno otvaranje

novih radnih mjesta. Potom bi na red došlo pravično zapošljavanje koje bi se odnosilo na sve građane BiH.

26. Opće poznata je činjenica da se u BiH nakon tragičnih ratnih sukoba drastično izmijenio stambeni sektor, sa djelimičnim ili potpunim razaranjem gotovo polovine prijeratnog stambenog fonda. Djelimično ili potpuno je uništeno oko 452.000 stambenih jedinica. Nije zanemarljiva činjenica da je prije rata BiH raspolagala sa prosječnom stambenom površinom od 60,45 m² po domaćinstvu, odnosno 16,68 m² po stanovniku. Pored ostalog veliki broj stanovnika bio je raseljen upravo zbog fizičkog uništavanja stambenih jedinica u kojima su živjeli prije rata. Useljivali su se u „sigurnije objekte“, privremenog zaposjedanja napuštenih nekretnina U napuštenu imovinu naseljavane su osobe raseljene unutar BiH. Takvim načinom zbrinjavanja bilo je obuhvaćeno više od 200.000 stambenih jedinica. Može se samo pretpostaviti o kojem stepenu diskriminacije se moglo raditi.

Cijeneći složenost situacije u stambenoj oblasti, vlast BiH svoju aktivnost usmjerila je na dva ključna operativna područja: povratak imovine/stanarskih prava i obnovu stambenog fonda.

27. Važno je konstatovati da su imovinski zakoni sprovedeni gotovu u cjelosti, odnosno da je stopa provodljivosti pozitivnih odluka sprovedena stoprocentno, što znači da su stambene jedinice vraćene u posjed svojih prijeratnih vlasnika i nosilaca stanarskih prava.

Što se tiče obnove prema zvaničnim podacima do sada je rekonstruisano 260 hiljada stambenih jedinica, od čega preko 170 hiljada donatorskim sredstavima. U vremenu neposredno nakon rata, učešće međunarodne zajednice na rekonstrukciji i obnovi bilo je gotovu stoprocentno, nakon čega su se počeli uključivati i domaći donatori, izdvajanjem značajnijih budžetskih sredstava na svim nivoima vlasti u BiH. Nažalost, do danas nakon dugog niza godina ogroman broj građana BiH čeka na obnovu i povratak. Prema aktuelnim pokazateljima računa se da blizu 38 hiljada porodica, odnosno oko 130 hiljada osoba u BiH čekaju na pomoć za rekonstrukciju stambenih objekata. Što se tiče diskriminatorskog odnosa on se tiče svih koji do sada nisu ostvarila osnovno ljudsko pravo. I ovog puta konstatujemo da su na tom planu najugroženiji manjinski povratnici i Romi čiji su stambeni objekti uništeni ali koji ni prije napuštanja mjesta stanovanja nisu imali urbanističke dozvole za njihovu izgradnju, pa tako teško mogu dokazati i ostvariti svoja imovinska prava. Naravno da su ta i druga pitanja uvrštena u programe prioritarnog rješavanja, kako bi se primjeri diskriminacije i u ovoj oblasti uspješnije rješavali. Kao pozitivan primjer navodimo rješavanje „divljeg“, bez urbanističkih dozvola romskog naselja u Butmiru općina Ilidža, koje se nalazi u I vodozaštitnoj zoni koja sa vodom snabdijeva Grad Sarajevo. Naselje će biti izmješteno u dogovoru sa predstavnicima Roma i predstavnika Grada Sarajeva. Dogovoreno je da se to pitanje riješi do kraja 2008. godine, izgradnjom konformnih stanova koje treba da osigura devet sarajevskih općina, za 54 romske porodice, odnosno 283 stanovnika romskog naselja.

28. Zdravstveno osiguranje i korištenje zdravstvene zaštite u FBiH, regulisani su Zakonom o zdravstvenom osiguranju („Službene novine Federacije BiH“, broj: 30/97 i 7/02), Zakonom o zdravstvenoj zaštiti („Službene novine Federacije BiH“, broj: 29/97) i podzakonskim aktima donesenim na osnovu ovih zakona.

Građani Federacije BiH, ulaganjem sredstava, na načelima uzajamnosti i solidarnosti, obavezno, u okviru kantona osiguravaju ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu i druga prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja saglasno zakonima i podzakonskim aktima.

U cilju ostvarivanja jednakih uslova za sprovođenje obaveznog zdravstvenog osiguranja u svim kantonima, za određene prioritetne vertikalne programe zdravstvene zaštite od interesa za Federaciju BiH i za pružanje najsloženijih oblika zdravstvene zaštite iz određenih specijalističkih djelatnosti, osiguravaju se sredstva federalne solidarnosti od kojih se obrazuje fond solidarnosti Federacije BiH kod Zavoda zdravstvenog osiguranja i reosiguranja Federacije BiH. Sredstva federalne solidarnosti osiguravaju se iz doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje. Procenat izdvajanja sredstava u federalni fond solidarnosti uvtrđuje Vlada Federacije BiH, posebnom odlukom za svaku kalendarsku godinu.

Zakonom o zdravstvenom osiguranju uspostavljene su osnove za uključivanje u obavezno zdravstveno osiguranje svih građana Federacije BiH.

29. Svim osiguranim osobama Zakon garantuje ravnopravan položaj u ostvarivanju prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja, osigurava se zdravstveni standard pod jednakim uslovima u zadovoljavanju potreba u primarnoj, specijalističko-konsultativnoj i bolničkoj zaštiti, pristup zdravstvenim uslugama standardne kakvoće i jednakog sadržaja, odnosno zakonom su precizirana prava i dužnosti građana – osiguranih osoba u ostvarivanju zdravstvene zaštite, te regulisani postupci za zaštitu ovih prava kako u institucijama zdravstvenog osiguranja, tako i u zdravstvenoj ustanovi u kojoj se pružaju zdravstvene usluge.

Nadležno ministarstvo ne raspolaže podacima o pojavi rasne diskriminacije, niti o bilo kom drugom obliku diskriminacije prema osiguranim osobama u ostvarivanju prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja.

Činjenica koja zabrinjava je visok procenat neosiguranih građana koji su iz tih razloga u neravnopravnom položaju, bez svoje krivice, jer su uglavnom radi o nezaposlenim i drugim osobama za čije uključivanje u zdravstveno osiguranje bi trebalo da se uplata doprinosa vrši iz budžeta.

Proizilazi da kada je riječ o diskriminaciji, ista je evidentna i alarmantna na relaciji osigurana osoba – neosigurana osoba.

30. Po pitanju zdravstvene zaštite Roma, usaglašen je finalni dokument Akcioni plan zdravstvene zaštite Roma koji je sačinila radna grupa imenovana od strane Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH.

Ovim akcionim planom uvrđeni su ciljevi i predloženo niz mjera i aktivnosti koje je potrebno provesti kako bi se cjelokupnoj romskoj populaciji omogućila prava na osnovu zdravstvene zaštite. Za provođenje pomenutih mjera i aktivnosti u Akcionom planu su nevedene institucije nadležne i odgovorne za njihovo provođenje, utvrđen vremenski okvir u kojem se trebaju provesti, te sačinjena projekcija potrebnih sredstava.

31. U Federaciji BiH Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom („Službene novine Federacije BiH“, broj 36/99), utvrđuju se:

- osnove socijalne zaštite građana i njihovih porodica, osnovna prava iz socijalne zaštite i korisnici prava iz socijalne zaštite,
- osnivanje i rad ustanova zaštite i invalidskog udruženja,
- osnovna prava civilnih žrtava rata i članova njihovih porodica,
- osnove zaštite porodice sa djecom,
- finansiranje i druga pitanja od značaja za ostvarivanje osnovnih prava iz socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom u Federaciji BiH.

32. Shodno tome, Zakon o socijalnoj zaštiti („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 5/93, 15/96 i 110/03), kao i Zakon o zdravstvenoj zaštiti („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 18/99, 58/01, i 62/02), su u potpunosti antidiskriminirajući. U toku je izrada novog Zakona o socijalnoj zaštiti koji je također antidiskriminirajući i objašnjava da prava iz ovog zakona mogu ostvarivati svi građani RS-a pod jednakim uslovima, odnosno bez obzira na razlike kao što su rasa, boja kože, spol, jezik, političko i drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, rođenje, invaliditet ili bilo koji drugi status, kao i da su fizička i pravna lica koja primjenjuju ovaj zakon dužna poštovati dostojanstvo i ličnost korisnika i voditi računa o njihovom interesu.

33. Sistem zdravstvene zaštite u Republici Srpskoj regulisana je Zakonom o zdravstvenoj zaštiti i članom 9. Zakona o zdravstvenoj zaštiti propisano je da su pri pružanju zdravstvene zaštite građanima, zdravstveni radnici dužni da se pridržavaju načela jednakosti.

34. Zakonom o zdravstvenom osiguranju („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 18/99, 51/01, 70/01 i 53/03 i 57/03) uređuje se sistem obaveznog i proširenog zdravstvenog osiguranja, prava iz osiguranja, način ostvarivanja prava i načela privatnog zdravstvenog osiguranja. Obaveznim zdravstvenim osiguranjem obuhvaćeni su svi građani Republike Srpske i druge osobe u skladu sa zakonom.

U 2007-oj godini Fond zdravstvenog osiguranja Republike Srpske publikovao je brošure o pravima pacijenata u Republici Srpskoj u vezi sa zdravstvenom zaštitom.

Navedene odredbe Ustava također, podrazumijevaju i uvažavanje ljudskih prava Roma. S tim u vezi Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite je u periodu od 11. maja do 14. avgusta 2007. godine provelo istraživanje kako bi uradilo analizu stanja socijalne, dječije i zdravstvene zaštite Roma u RS-u.

Prema podacima prikupljenim od svih centara za socijalni rad i službi socijalne zaštite u RS-u, ukupno je 75 osoba romske nacionalnosti koje ostavruju pravo na novčanu pomoć, a 250 osoba su korisnici jednokratne novčane pomoći. Pravo na dodatak za pomoć i njegu gruge osobe ostvaruju 34 osobe, a 237 osoba je ostvarilo pravo na zdravstveno osiguranje putem centara ili službi socijalne zaštite.

Javni fond za dječiju zaštitu raspolaže sa podacima da je broj djece korisnika dječijeg dodatka 307, a roditelja korisnika dječijeg dodatka 151. Broj korisnika prava pomoći za opremu novorođenčeta je 44, a broj korisnica materijalnog dodatka je 28. U RS-u se u oblasti zdravlja, socijalne i dječije zaštite, posebna pažnja posvećuje antidiskriminacionoj politici.

35. Porodičnim zakonom ("Službene novine Federacije BiH", broj 35/05) uređuju se: porodica, brak i pravni odnosi u braku, odnosi roditelja i djece, usvojenje, starateljstvo, pravni učinci vanbračne zajednice žene i muškarca, prava i dužnosti članova porodice.

Navedenim zakonima utvrđena su određena prava iz čega proističe da je svima bez obzira na rasu, omogućeno ostvarivanje tih prava i da postojeće odredbe zakona nisu diskriminatorske, odnosno ne daju osnova za diskriminaciju. Ne raspolaže se sa podacima oko kršenja ove konvencije.

36. U skladu sa pozitivnim zakonskim propisima FBiH osnivanje i rad centara za socijalni rad se uređuje kantonalnim propisima, te samim tim stiču i sredstva za rad iz kantonalnih, odnosno općinskih budžeta.

Jedan od prioritetnih reformskih aktivnosti koja je prezentirana u dokumentu Srednjoročne razvojne strategije BiH, ulaganje u razvoj lokalnih službi socijalne zaštite, edukacije kadra i menadžmenta kao i u da su u toku aktivnosti na izradi pravilnika o standardima, normativima i procedurama u radu centra za socijalni rad.

37. Oblast socijalne zaštite u Republici Srpskoj regulisana je Zakonom o socijalnoj zaštiti („Službeni glasnik Republike Srpske“, br.05/93, 15/96 i 110/03), Zakonom o dječijoj zaštiti („Službeni glasnik Republike Srpske“, br.4/02,17/08), Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju invalida („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 98/04, 91/06), Zakonom o zaštiti osoba sa mentalnim poremećajem („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 46/04), Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 118/05, 17/08).

Prava iz socijalne zaštite u Republici Srpskoj ostvaruju sve osobe koje ispunjavaju zakonom propisane uslove, bez obzira na lične osobenosti kao što su rasa, boja kože, spol i dr. Novi Zakon o socijalnoj zaštiti, koji je u postupku donošenja, sadrži izričitu nediskriminatorsku odredbu.

Istraživanja za ostvarivanje prava iz socijalne zaštite prijavljeno prebivalište na teritoriji Republike Srpske, građani koji borave na ovoj teritoriji, a nisu prijavili prebivalište iz nekog razloga, ne mogu ostvarivati navedena prava. U tome se sastoji i problem Roma kao populacije, čiji pripadnici najčešće ne prijavljuju prebivalište, pa čak ni rođenje djece, te samim tim ne posjeduju ni lične dokumente.

Ovakve situacije ne treba poistovjećivati sa diskriminacijom, jer se ovdje radi o neispunjavanju zakonom propisanih uslova, a ne o diskriminaciji.

38. Prema Zakonu o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Službene novine Federacije BiH, br. 29/98, 49/00, 59/06) prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja su:

- pravo na starosnu penziju,
- pravo na invalidsku penziju,
- pravo na porodičnu penziju,
- pravo osiguranika sa promijenjenom radnom sposobnošću.

Federalni zavod za penzijsko i invalidsko osiguranje, obavljajući poslove utvrđene članom 4. Zakona o organizaciji penzijskog i invalidskog osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj: 32/01 i 18/05), odnosno obavljajući poslove utvrđene članom 5. Statuta Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje ("Službene novine Federacije BiH", broj: 38/03), osigurava pravo svakome na jednakost pred zakonom, bez razlike na rasu, boju ili nacionalnost ili etničko porijeklo. Institucije Bosne i Hercegovine, ranije Dom za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu, sada Komisija za ljudska prava pri Ustanovnom sudu Bosne i Hercegovine, koje su nadležne za utvrđivanje povrede navedene Konvencije (kao i drugih Konvencija i Deklaracija) koje su Aneks Ustava BiH kao Instrumenti za zaštitu ljudskih prava koji imaju pravnu snagu Ustavnih odredaba, su našle da je Federalni zavod, kod određenog broja slučajeva, i isključivo kod primjene Sporazuma o međusobnim pravima i obavezama u sprovođenju penzijskog i invalidskog osiguranja ("Službene novine Federacije BiH", broj: 24/00), diskriminisao podnosiocima prijave u uživanju prava zaštićenih članom 9. Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima.

39. Odluka o prihvatljivosti i meritumu je donesena u 19. predmetima:

Navedene Odluke osnov za diskriminaciju nalaze u tome što su se korisnici penzija koji su ostvarili pravo na penziju do 1992. godine na teritoriji današnje Federacije Bosne i Hercegovine, a bili preuzeti na isplatu

od strane nosilaca osiguranja u Republici Srpskoj, vratili u Federaciju BiH sa stalnim mjestom boravka, te su diskriminirani u visini penzije koju primaju od RS a žive u Federaciji, gdje je standard veći.

Stoga, a na osnovu navedenih Odluka isplaćene su razlike penzija koju podnosioci prijave primaju u Republici Srpskoj i penzija koju bi primali u Federaciji Bosne i Hercegovine.

40. U skladu sa naprijed navedenim Odlukama pokrenuta je i aktivnost radi izmjene i dopune Sporazuma o međusobnim pravima i obavezama u porovođenju penzijskog i invalidskog osiguranja ("Službene novine Federacije BiH", broj: 24/00), sa ciljem postizanja da povratnici-penzioneri u prijeratno mjesto življenja budu izjednačeni sa pensionerima kojima nosilac penzijskog i invalidskog osiguranja tog entiteta isplaćuje penziju, te bi se na taj način izbjegla eventualna "diskriminacija" u visini isplate penzije ukoliko je ista u drugom entitetu viša.

41. Federalni zavod za penzijsko i invalidsko osiguranje smatra da izmjene Sporazuma ne bi mogle da budu takvog karaktera da dovedu do diskriminacije korisnika penzije kojima penziju isplaćuje Federalni zavod za penzijsko i invalidsko osiguranje u odnosu na pensionere kojima isplatu vrši Fond Republike Srpske (odnosno, obrnuto).

Zavod se u cjelosti pridržava pravnih shvatanja i primjedaba sudova u pogledu postupka, i to kako presuda Kantonalnih sudova, tada i presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine. Ovo pitanje više je obrađeno u preporuci broj 18.

42. Zakon o penzijsko-invalidskom osiguranju («Službeni glasnik Republike Srpske», broj 32/00, 40/00, 37/01, 32/02, 47/02, 110/03 i 67/05) – Izmjenama i dopunama ovog zakona utvrđuje se obaveza razvrstavanja statističkih podataka po spolu i njihova dostupnost javnosti, te se ustanovljava novčano sankcionisanje za nevođenje statističkih podataka u skladu sa odredbama Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.

43. Navedeno pitanje posebno se odnosi na izbjegle i raseljene osobe u BiH na njihov održiv povratak. Mada je Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH je od osnivanja razvijalo zakonski i podzakonski okvir, koji definiše način ostvarivanja prava na pomoć u procesu povratka izbjeglica i raseljenih osoba, konkretni rezultati osjetili su se donešenjem inoviranog Zakona o izmjenama i dopunama zakona o izbjeglicama iz BiH i raseljenim osobama u BiH, koji je u kasnijoj fazi harmonizovao entitetske zakone iz ove oblasti sa državnim zakonom. Također, razvijen je vrlo transparentan način odabira korisnika pomoći u procesu povratka, a to je osigurano Uputstvom o načinu i procedurama odabira korisnika projekata povratka i rekonstrukcije stambenih jedinica.

U kontekstu prezentiranja mogućnosti za dobijanje pomoći za rekonstrukciju stambenih jedinica u funkciji povratka u prijeratna prebivališta, posebno se ističe činjenica da relevantni zakonski i podzakonski akti kojima se reguliše ova problematika, potencijalne korisnike pomoći prepoznaju isključivo kao izbjeglice iz BiH, raseljene osobe u BiH i povratnike. Svaka druga vrsta diskriminacije po bilo kojem osnovu je apsolutno isključena i kao takva protivzakonita.

U vezi sa pristupom ostalim pravima u procesu povratka (obrazovanje, zdravstvena i socijalna zaštita, penzije i dr.), pristupilo se reviziji Strategije Bosne i Hercegovine za provedbu Aneksa VII Dejtonskog mirovnog sporazuma i ta aktivnost bi trebala da ponudi nove pravce rješavanja pitanja održivosti povratka. Aktivnost je okončana u fazi ekspertnog usaglašavanja i očekuje se skora izrada prvog nacrtu revidiranog dokumenta, nakon čega je predviđen period javne rasprave.

44. Treba naglasiti da je još uvijek veliki broj izbjeglica u Bosni i Hercegovini smješten organizovano u izbjegličke prihvatne centre, odnosno u individualnom smještaju. Bosna i Hercegovina je za izbjeglice koje imaju priznat izbjeglički status po međunarodno prihvaćenim normama i prema domaćem zakonodavstvu, osigurala prava koja proističu iz Konvencije o pravu izbjeglica iz 1951. godine i Zakona o kretanju i boravku stranaca i azilu. Tako izbjeglice u Bosni i Hercegovini imaju pravo na obrazovanje, zdravstvenu i socijalnu zaštitu, pravo na rad i dr. ostvaruju ih pod istim uslovima kao i državljani Bosne i Hercegovine. U slučajevima kada izbjeglice ne mogu pristupiti zagarantovanim pravima usljed nedostatka sredstava za participaciju, taj finansijski nedostatak nadoknađuju nadležne institucije Bosne i Hercegovine.

45. Bosna i Hercegovina se nalazi u fazi izrade Strategije pristupa stanovanju socijalnih kategorija stanovništva u BiH i istom će biti obuhvaćen značajan dio populacije BiH. Važno je osigurati princip nediskriminacije, na čemu trenutno nadležne institucije intenzivno rade zajedno sa ekspertima angažovanim na osnovu projekta odobrenog od strane Evropske unije, putem Evropske komisije u BiH. Ova Strategije treba da promoviše pravo na socijalno zbrinjavanje i obavezu države da zbrinu osobe u stanju potrebe za stanovanjem.

46. Problem elektrifikacije lokacija/objekata realizovanog povratka je, uz osiguranje krova nad glavom, osnovni uslov održivog povratka. Godinama, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH ulaže velike napore u rješavanju ovog problema, ali rezultati na terenu, nisu zadovoljavajući.

Generalno gledano, zakonska i podzakonska akta koja regulišu oblast elektrifikacije uključujući i elektrifikaciju lokacije/objekata realizovanog i planiranog povratka, ne sadrže diskriminirajuće odredbe, ali implementiranje istih nije uvijek djelotvorno.

Nedostatak sredstava za saniranje elektro i putne mreže velikog stepena devastiranosti, ubrzano padajući trend donacija, tržišno orijentisano poslovanje elektropreduzeća (velika ulaganja za mali broj korisnika

kratkoročno gledano nisu profitabilna), sigurno da su neki od objektivnih razloga koji proces elektrifikacije znatno usporavaju. Iako stanje na terenu ukazuje i na pozitivne primjere, broj stambenih jedinica povratnika koji žive bez električne energije, sporosti u rješavanju problema elektrifikacije i posebno odabir lokacija, vrste i korisnika pomoći za prioriteta ulaganja, upućivanje i na nedovoljnu senzibilnost relevantnih subjekata za problem elektrifikacije kao uslov održivog povratka.

U kontekstu prednjeg, te obaveze BiH kao potpisnice Aneksa VII Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH i Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, BiH će nastaviti intenzivnije aktivnosti na rješavanju problema elektrifikacije kao osnovnog uslova povratka i reintegracije povratnika, na uspostavi putne mreže, popravke stambenih objekata, popravke školskih objekata i objekata zdravstvene zaštite. Tu su najizraženiji problemi koji se odnose na zapošljavanje povratnika.

47. Inače, po svim ovim pitanjima značajna je priprema za usvajanje anti-diskriminacijskog zakona na nivou države. Već je uspostavljen stručni tim koji ima za zadatak da do kraja 2008. godine pripremi prijedlog zakona koji treba da prođe parlamentarnu proceduru i usvajanje.

48. Socijalno osjetljive kategorije stanovništva svoja prava, u najvećoj mjeri ostvaruju shodno odredbama entitetskih zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom. Tu se većinom radi o osobama sa tjelesnim oštećenjima, znatno narušenim zdravljem zbog mučenja, nehumanog i ponižavajućeg postupanja i dr., te osobe kod kojih su nastupila tjelesna oštećenja zbog ratnih zbivanja, članovi porodica nestalih osoba, te članovi porodica osobe koja je poginula vezano za ratno događanje.

49. U cjelini gledano problem civilnih žrtava rata u BiH još uvijek nije riješen, mada ima razlike među entitetima o čemu su svoje mišljenje dali i međunarodni predstavnici, i to:

a) Propisi kojim se u BiH uređuje ova oblast su često nepotpuni i nedorečeni, a u njima je kategorija invalidnih osoba dovedena u neravnotežan položaj u odnosu na RVI (ratne vojne invalide), pogotovu u pogledu materijalnih davanja, bez tendencije da se taj jaz, koji je na štetu ovih prvih, što prije smanji i prevaziđe,

b) konstatovano je da civilne žrtve rata, koje su to pravo ostvarila, povratkom u drugi entitet isto gube, bez mogućnosti da ga u povratničkoj sredini ponovo ostvare, što je svojevrsan vid diskriminacije na čijem prevazilaženju se radi,

c) Postoji i propust u zakonskoj regulativi koji uskraćuje pravo korisniku napuštanjem BiH duže od tri mjeseca, što je suprotno Ustavu BiH i međunarodnim konvencijama o zaštiti ljudskih, građanskih i socijalnih prava.

Studija socijalne uključenosti u BiH prikazuje dramatičnu dimenziju socijalne uključenosti osobe sa invaliditetom. Prema ocjenama Studije osoba sa invaliditetom u BiH praktično su isključena iz procesa obrazovanja (navodi se da je u vrijeme sprovođenja ankete samo 0,7% ovih osoba dobijalo neku vrstu obrazovanja- ograničan im je pristup obrazovanju i prisutan niži nivo pismenosti).

Loša je situacija u području zdravstvene zaštite (veći je procenat osoba s invaliditetom koji nemaju zdravstveno osiguranje od onih bez invaliditeta, pružaju im se lošije zdravstvene usluge, njihova cijena i dostupnost i sl.).

Osobe sa invaliditetom imaju ograničan pristup zapošljavanju. Veliki ih je broj nezaposlenih iako su sposobni da rade odgovarajuće poslove.

Stambeno zbrinjavanje i infrastrukturne usluge nisu zadovoljavajuće.

Možemo konstatovati da BiH mora i treba uložiti veće napore da se položaj invalida što prije popravi i da se donošenjem novih zakonskih propisa svaki vid diskriminacije otklanja i prevazilazi.

Preporuka broj: 14. *Komite predlaže da država članica ojača ulogu Vijeća za Rome time što će im dodijeliti dovoljno sredstava kako bi djelotvornije ispunili mandat, te da Vijeće bude konsultirano u vezi bilo kojeg procesa donošenja odluka koje utiču na prava i interese romske populacije, u skladu sa Općim preporukama Komiteta br. 27¹.*

50. Prva konferencija 22 Romskih nevladinih organizacija održana je u Vogošći 2001. godine. Tom prilikom izabran je prvi saziv Vijeća Roma BiH, kao najvišeg predstavničkog tijela Roma u BiH. Prvobitni cilj te konferencije bio je jačanje kapaciteta i ospopobljenosti Vijeća Roma BiH, stvaranje partnerskih odnosa sa vladinim sektorom, te promocija Vijeća Roma BiH, kao krovne institucije.

Drugi saziv Vijeća Roma BiH formiran je na "Skupštini Romskih NVO", održanog u Banjoj Luci 27. i 28. juna 2006. godine. Učesnici u Skupštini su bili predstavnici Romskih NVO i udruženja iz cijele BiH. Na ovoj Skupštini izabran je novi saziv Vijeća Roma BiH. Članice Vijeća Roma BiH su loklane Romske NVO koje su učestvovala na osnivačkoj Skupštini kao i one koje su potpisale Deklaraciju/pristupnicu, koje poštuju i štite interese Vijeća Roma BiH.

Odluku o imenovanju novih članova Vijeća donose organi Vijeća: Skupština i Upravni odbor. Upravni odbor Vijeća Roma BiH ima 9 članova. Izabrani članovi Vijeća obavezni su i dužni da brane i štite interes Romske populacije, zastupaju i brane interes članova organizacije članova Vijeća, na svim nivoima ukoliko ti interesi nisu u suprotnosti sa Ustavom BiH i zakonima BiH.

51. Cijeneći značaj tog najvišeg predstavičkog tijela BiH, cilj je države da ojača i u svakom pogledu pomogne njegovo djelovanje. Zbog toga je Vijeće ministara BiH u okviru državnog budžeta BiH osiguralo posebnu budžetsku stavku kojom će se finasirati Vijeće. U tom smjeru podržan je i rad i umrežavanje romskih nevladinih organizacija, posebno onih koje nemaju adekvatnu finasijsku podršku.

¹ CERD, 57-ma sjednica, Opće preporuke br. 27: Diskriminacija Roma, paragraf 43.

Sve navedeno, u protekom vremenu a i u buduće treba da ima djelotvorni učinak u procesu donošenja važnih odluka koje se tiču prava i interesa romske populacije u BiH, a što je predviđeno i u Općim preporukama UN Komiteta broj 27.

Preporuka broj: 15. *Komitet predlaže da država članica izvrši pregled Nacionalne strategije za Rome, kako bi osigurala identificiranje posebnih mjera, uspostavljanje odgovarajuće raspodjele budžeta, i identificiranje tijela odgovornih za implementaciju.*

52. Organi vlasti BiH, prevashodno Vijeće ministara BiH, te Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH obavezali su se da će konkretnim mjerama kontinuirano raditi na zaštiti i promociji prava nacionalnih manjina, te rješavati otvorena pitanja sa kojima se suočavaju nacionalne manjine, kao i ustrajati na potpunoj primjeni i implementaciji Zakona o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina BiH. Svjesni smo činjenice da implementacija ovog zakona kao izvršenje Okvirne konvencije za zaštitu prava nacionalnih manjina veoma otežano, prvenstveno zbog nedostatka pouzdanih podataka. Zadnji opći popis stanovništva je sačinjen 1991. godine, tj. prije rata, i njegovi rezultati ni izbliza ne pokazuju sadašnje demografsko stanje u zemlji. Evidentna je potreba za novim popisom u zemlji sa aspekta nacionalnih manjina, a posebno romske nacionalne manjinske zajednice u BiH.

U tom cilju Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH u saradnji sa Odborom za Rome pri Vijeću ministara BiH, sačinilo je dokument "Strategija BiH za rješavanje problema Roma". Do izrade i usvajanja Strategija BiH za rješavanje problema Roma, nije bilo u BiH ili u jendom od njenih entiteta ozbiljnijeg i sveobuhvatnijeg dokumenta kojim se tretira problem Roma u BiH, traga i predlažu rješenja za njihovo artikulisanje i prevazilaženje.

Te karakteristike, dimenzije, nemaju ni Okvirni program rada Odbora za Rome iz 2002. godine, ni Platforma za formiranje i djelovanje Vijeća Roma BiH kao krovne organizacije Roma u BiH. U tom cilju sadržaj ovog dokumenta pisan je namjencki i ciljano – kao inventura problema sa kojima se suočava romska populacija danas i ovdje i kao podsticaj, norma i uputstvo organima vlasti i drugim subjektima da identifikuju probleme odrede mjere i aktivnosti kako bi se oni ne samo artikulisali nego i otklonili, odnosno osigurala jedna normalna integracija Roma u BiH društvo, sa svim njegovim specifičnostima i izazovima.

53. Nakon višemjesečnog iscrpnog razmatranja dokumenta Strategija BiH za rješavanje problema Roma u entitetskim i kantonalnim vladama, konsultacije sa romskim i drugim organizacijama koji se bave pitanjima manjina Strategiju je usvojilo Vijeće ministara BiH i objavilo u Sl. glasniku BiH, broj: 67/05, od 27.09.2005. godine. Usvajanje ovog dokumenta predstavlja usvajanje 15 posebnih programa aktivnosti iz različitih oblasti života koji će uticati na poboljšanje ukupnog socijalnog položaja Romske

populacije u BiH (obrazovanje, zapošljavanje, stanovanje, zdravstvena i socijalna zaštita, popis stanovništva i dr.).

Nakon usvajanja ovog dokumenta, Odbor za Rome pri Vijeću ministara BiH, zaključio je da isti bude štampan i u obliku brošure i da se osim na jezicima u službeno upotrebi u BiH (bosanski, srpski i hrvatski) prevede i objavi i na engleskom i romskom jeziku.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH je kroz aktivnosti sa entitetskim vladama, NVO i uz podršku međunarodne zajednice i institucija, kao što su Evropska komisija, UNHCR, OSCE, UNICEF, Vijeće Evrope, Švedska međunarodna agencija za razvoj i kooperaciju (SIDA) – Švedska, World Vision, Svjetska banka i drugi, trenutno rade na izradi tri akciona plana za implementaciju Strategije iz oblasti zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite.

54. Obaveza svih nivoa vlasti u BiH (država, entiteti, kanton i lokalne vlasti) je u tome da svako u domenu svoje nadležnosti i odgovornosti izvrši postavljene zadatke. Izrada tri kvalitetna akciona plana koji su u završnoj fazi zajedno sa već postojećim Akcionim planom o obrazovnim potrebama Roma i pripadnika ostalih nacionalnih manjina u BiH znači daljnju konkretizaciju potreba romske nacionalne manjine u BiH na terenu i u svakodnevnom životu i omogućilo BiH brže priključenje i apliciranje u program Dekade romskog uključenja 2005-2015. godina.

Značajno je istaći aktivnost usmjerenu na realizaciji Strategije za rješavanje problema Roma u BiH. Radna grupa sastavljena od pripadnika Vijeć Roma BiH i predstavnika resornih ministarstava entiteta i općina u kojima žive Romi uz tehničku pomoć humanitarnih organizacija, sačinila je Akcioni plan za zapošljavanje Roma kojim su predviđene mjere za unapređenje zapošljavanja Roma u Bosni i Hercegovini. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice je Akcione planove za zapošljavanje, zdravstvenu zaštitu i stambeno zbrinjavanje dostavilo vladama entiteta na razmatranje prije usvajanja istih od strane Vijeća ministara BiH. Predloženim mjerama predviđeno je zapošljavanje Roma u službama za zapošljavanje i u lokalnim zajednicama, na mjesta gdje se definiše i planira zapošljavanje. U cilju zapošljavanja predložene su i podsticajne mjere koje se odnose na sufinansiranje poslodavaca i samozapošljavanje a predviđene su i određene administrativne olakšice u lokalnim zajednicama kod samozapošljavanja Roma.

55. Akcionim planom je predviđeno da monitoring nad provođenjem mjera, radi postizanja cilja, osiguraju nadležna državna ministarstva, Vijeće i Odbor Roma i Vijeće za nacionalne manjine pri Parlamentarnoj skupštini BiH, službe za zapošljavanje i donatori koji će osigurati sredstva za finansiranje znatnog broja planiranih mjera i aktivnosti.

Vremenski okvir za provođenje mjera od strane nadležnih organa je period od 2008. do 2015. godine, kada se završava Romska Dekada i kada rezultati trebaju biti u potpunosti postignuti.

56. I ovom prilikom naglašavamo da je romska populacija već tradicionalno susreće sa socijalnom isključenošću. S jedne strane, ovo je uzrokovano sprečavanjem njihove uključenosti koja za osnovu ima rasnu diskriminaciju, a s druge strane, objektivnim posljedicama prethodnog, samo nametnutom izolacijom Roma u okvirima vlastitih, romskih zajednica² odgovarajuća istraživanja i studije govore i ukazuju na veliki problem neobrazovanosti romske populacije (76% Roma/kinja nikada nije pohađalo ili nije završilo osnovnu školu); problem pristupa i korišćenja zdravstvenih usluga; problem zapošljavanja (jedan/na od svakih dvadeset i pet Roma/kinja je zaposlen/a).

To se posebno odražava na ugroženost romskih žena koje su suočene sa većim i jačim preprekama u borbi i bjehu od siromaštva, nego muškarci Romi, obzirom da imaju lošije prilike za zapošljavanje i slabiji pristup prihodima. Kada je u pitanju obrazovanje, romkinje trpe veću diskriminaciju nego romski muškarci; stope upisa romskih žena u osnovno obrazovanje su manje od stopa upisa romskih muškaraca, što se može pripisati tradicionalnim faktorima, kao što su rani brakovi, nedovoljno shvatanje važnosti ženskog obrazovanja, zahtjevi održavanja domaćinstva i dr. Istraživanje UNDP-a pokazuje da žene u manjem broju slučajeva završavaju svoje školovanje u usporedbi sa muškarcima, što se ponovno pripisuje tradicionalnim faktorima. Diskriminacija romskih žena je prisutna i na tržištu rada. Žene imaju veću stopu nezaposlenosti od muškaraca. 71% romkinja je nezaposleno, u poređenju sa 39% nezaposlenih romskih muškaraca. Posmatrajući stope zaposlenosti Roma/kinja po rodu, 59% muškaraca i samo 20% žena je zaposleno (usporedbe radi, po ovom istraživanju, kada je u pitanju ostatak BiH stanovništva, 70% ostalih muškaraca i 43% ostalih žena je zaposleno u BiH). Zdravlje romskih žena je također problematična oblast, usljed socio-ekonomskih faktora (siromaštvo, neadekvatna ishrana, nedostatak pristupa zdravstvenim uslugama) i usljed kulturološkog šablona (relativno rano rađaju djecu, imaju brojne porode i prilično visok broj pobačaja).

57. Ovi podaci jasno ukazuju kolika je dimenzija socijalne isključenosti cjelokupnog romskog stanovništva u našem društvu, ukazuju na direktno ugrožavanje njihovih prava, na zastupljenu diskriminaciju u društvu, ponajviše u oblastima obrazovanja i zapošljavanja prema cjelokupnoj romskoj populaciji, ali i na izraženu gender dimenziju diskriminacije kojoj su podvrgnute romske žene.

Preporuka broj: 16. *Komitet nalaže državi članici da osigura djelotvornu implementaciju svih zakonskih odredbi koje eliminišu rasnu diskriminaciju, te da osigura u svom sljedećem izvještaju ažurirane informacije o provođenju odredbi koje kažnjavaju rasnu diskriminaciju od strane sudova*

² Socijalna uključenost u Bosni i Hercegovini. Izvještaj o humanom razvoju. UNDP – IBHI. 2007. str 41.

unutar Bosne i Hercegovine, a posebno članova 145. i 146. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine. Takve informacije bi trebale uključiti broj i prirodu podignutih slučajeva, donesene presude i kazne, i bilo kakvu restituciju ili druge pravne lijekove date žrtvama takvih djela.

58. Predmetni tekst predstavlja izvještaj u vezi sa Međunarodnom konvencijom o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije (u daljnjem tekstu: Konvencija), a u odnosu na njenu primjenu kroz praksu Ustavnog suda Bosne i Hercegovine i Komisije za ljudska prava pri Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine, kao nezavisnog tijela, pravnog sukcesora bivšeg Doma za ljudska prava (Aneks 6 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini). Izvještaj obuhvata period od februara 2005. zaključno sa aprilom 2008. godine. S obzirom da predmetna problematika obuhvata i diskriminaciju po nacionalnoj, vjerskog, etničkoj, jezičnoj i nacionalno-kulturnoj osnovi, dat je prikaz i prakse u vezi sa diskriminacijom općenito (član II/4. Ustava Bosne i Hercegovine u vezi sa ostalim ustavnim pravima i slobodama), mada se ne referiše isključivo na Konvenciju.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine je u relevantnom periodu imao ca. 10 predmeta, u kojima su se apelanti pozivali na povredu ove Konvencije. Samo u dva slučaja je meritorno razmatrana povreda, dok je u samo jednom predmetu (U 4/05, od 22. aprila 2005. godine) utvrđena povreda ove Konvencije. Pred Komisijom za ljudska prava pri Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine nije bilo ni jednog slučaja u vezi sa ovom Konvencijom, mada je zagantovana Aneksom 6. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini! Ova statistika, na žalost, ne govori da rasne diskriminacije nema u Bosni i Hercegovini, već da su građani, u principu, „nesvjesni“ prava koja su garantovana Konvencijom, mada je pružena njihova institucionalna zaštita, što dokazuje praksa ovih institucija. Potvrda ovog stava je činjenica da je tvrdnja diskriminacije, pogotovo po nacionalnoj i etičkoj osnovi, mnogo učestalija u postupcima pred Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine i Komisijom za ljudska prava pri Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine.

59. UN komitet za eliminaciju rasne i svih oblika diskriminacije u izvještajnom periodu do 2005. god. zabilježio je nedostatak djelotvorne implementacije odredaba Konvencije o eliminaciji rasne i svih drugih oblika diskriminacije (iako je ista sastavni dio pravnog sistema Bosne i Hercegovine), a u vezi sa članovima 145. i 146. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine koja kažnjavaju djela rasne diskriminacije. Komitet je naložio Bosni i Hercegovini, kao državi članici, da osigura djelotvornu provedbu svih odredbi krivičnog zakonodavstva na svim nivoima organizacije vlasti koje inkriminišu krivična djela rasne i svake druge diskriminacije i da ga o preduzetim mjerama obavjesti u narednom periodičnom izvještaju. S tim u vezi u saradnji sa organima gonjenja, sudovima i tužilaštvima na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini prikupljeni su slijedeći podaci:

60. Prema raspoloživim podacima Ministarstva pravde BiH, utvrđeno je da se u evidenciji Suda Bosne i Hercegovine nije vodio, a i ne vodi se postupak za krivično djelo diskriminatornog karaktera,

inkrimisano članovima 145. i 146. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, te stoga nema ni presuda za ovo krivično djelo.

Prema evidenciji ovog suda utvrđeno je da za krivična djela iz oblasti rasne diskriminacije, predviđena članovima 145. i 146. Krivičnog zakona BiH, pred ovim Sudom nema pokrenutih postupaka.

61. Do 1998. god. pravni okvir pravosuđa Bosne i Hercegovine bio je zaokružen na entitetskim nivoima, sa izuzetkom Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, koji je uspostavljen članom VI Ustava Bosne i Hercegovine.

Kao rezultat nastojanja predviđenih u Deklaraciji Vijeća za implementaciju mira iz decembra mjeseca 1998. god. (tzv. Madridska deklaracija), kojom je jasno rečeno da je uspostava vladavine zakona, u kojoj će svi građani imati povjerenja preduslov trajnog mira, te je augusta 2002. god. Visoki predstavnik za BiH donio Odluku o proglašenju Zakona o Tužilaštvu Bosne i Hercegovine u cilju osiguravanja efikasniog ostvarivanja nadležnosti države, poštovanja ljudskih prava i principa legaliteta, efikasnijeg suzbijanja kriminaliteta i jačanja vladavine prava. Pomenuti zakon usvojen je u Parlamentarnoj skupštini BiH i objavljen u „Službenom glasniku“, broj 42/03 čime je osnovano Tužilaštvo Bosne i Hercegovine koje je otpočelo sa radom 27. januara 2003. godine. Tužilaštvo Bosne i Hercegovine je organ nadležan za sprovođenje istage za krivična djela za koja je nadležan Sud Bosne i Hercegovine u skladu sa Zakonom o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine.

62. Dakle, u Bosni i Hercegovini postoje tužilaštva organizovana na državnom, entitetskim i nivo Brčko Distrikta BiH. Tužilaštvo Bosne i Hercegovine je institucija na državnom nivou koja se bavi otkrivanjem, istragom i procesuiranjem krivičnih djela predviđenim Krivičnim zakonom Bosne i Hercegovine. Potrebno je napomenuti da Tužilaštvo Bosne i Hercegovine nema hijerarhijsku nadređenost prema drugim tužilaštvima u Bosni i Hercegovini. Stoga, kada su u pitanju krivična djela koja u svom biću podrazumijevaju i diskriminaciju po bilo kom osnovu Tužilaštvo Bosne i Hercegovine je ograničeno samo na djela koja su propisana Krivičnim zakonom Bosne i Hercegovine, dok su druga tužilaštva nadležna za djela propisana entitetskim, odnosno Krivičnim zakonom Brčko Distrikta BiH.

63. Da bi se dobila slika realnog stanja u Bosni i Hercegovini u pogledu krivičnih djela vezano za žrtve diskriminacije, uzeli smo u obzir statističke podatke od svih tužilaštava u BiH.

Tužilaštvo Bosne i Hercegovine nije zaprimilo ni jedan krivični izvještaj ili prijavu, niti je donijeta naredba o sprovođenju istrage za učinjena krivična djela iz člana 145. KZ BiH – Povreda ravnopravnosti čovjeka i građana, odnosno člana 190. KZ BiH – Mučenje i drugi oblici surovog, nečovječnog i

ponižavajućeg postupanja. Iz ovih razloga, podaci o navedenim krivičnim djelima se ne nalaze u evidencijama Tužilaštva Bosne i Hercegovine.

Uvidom u evidenciju Tužilaštva Bosne i Hercegovine utvrđeno je da su podnesene dvije krivične prijave na osnovu Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, od kojih je povodom jedne krivične prijave otvorena istraga, a u drugom predmetu je donesena Naredba o ne provođenju istrage. Druge krivične prijave vezano za krivična djela koja u samom biću sadrže diskriminatorski karakter prema raspoloživim evidencijama nisu podnesene Tužilaštvu Bosne i Hercegovine.

64. U posebnom Odjelu za ratne zločine dostupni su podaci o učinjenim krivičnom djelu **Zločini protiv čovječnosti – progon na političkoj rasnoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj, vjerskoj i drugoj osnovi iz člana 172. stav 1. tačka h**, a podaci su:

1. Broj naredbi za sprovođenje istrage – ukupno 89 (osamdesetdevet) protiv više od 150 (stotinupedeset) osoba,
2. Broj podignutih optužnica – ukupno 27 (dvadesetsedam) protiv više od 30 (trideset) osoba,
3. Broj prvostepenih presuda – ukupno 8 (osam), od toga 6 (šest) osuđujućih i 2 (dvije) oslobađajuće presude
4. Broj drugostepenih presuda – ukupno 6 (šest), od toga 5 (pet) osuđujućih i 1 (jedna) oslobađajuća presuda.

Napominjemo da podaci u vezi sa brojem naredbi za sprovođenje istrage nisu konačani i da podliježu izmjenama shodno dinamici provođenja istražnih radnji i mogućnosti da druge postojeće naredbe o sprovođenju istrage koje trenutno ne sadržavaju tačku „h” u svojoj pravnoj kvalifikaciji izmijene istu, odnosno uvrste i ovu tačku u tekst optužnice.

Tabelarni prikaz presuda po godinama i ukupno - Tabela broj: 1. u prilogu

65. Uloga Ureda registrara u jačanju pravnog okvira, administrativnog i operativnog aspekta rada Posebnih odjela Tužilaštva Bosne i Hercegovine postaje značajnija uporedo sa procesom integriranja domaćeg osoblja u institucije i imenovanjem domaćeg registrara u 2007. godini.

Slijedeći kontinuirani proces pregleda zakonskih propisa kao što su Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, Krivični zakon Bosne i Hercegovine, Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka i Zakon o ustupanju predmeta od strane Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju Tužiteljstvu i korištenju dokaza pribavljenih od Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju u postupcima pred sudovima u Bosni i Hercegovini, Ured registrara će također, nastaviti da daje

sveobuhvatnu ocjenu o tome da li postoji dodatna potreba za izmjenama i dopunama odredbi koje se odnose na rad Tužilaštva.

66. Jedna od najvažnijih odgovornosti Ureda registrara u 2008. godini jeste daljnja podrška glavnom tužiocu vezano za razvoj Nacionalnog plana aktivnosti na procesuiranju ratnih zločina koji će u glavnim crtama sadržavati pravac djelovanja u smislu pregleda trenutne situacije i načina rada na postojećim predmetima ratnih zločina, podjelu odgovornosti između države i entiteta i razmatranje regionalne i međunarodne suradnje i mehanizama alternativnog provođenja zakona i propisa.

Domaće državne strukture u Bosni i Hercegovini zajedno sa međunarodnom predstavnicima nastavile su da ulažu napore u savladavanju tragičnih posljedica oružanog sukoba u društvenom, privrednom, političkom, pravnom i institucionalnom smislu. Problemi kao što su broj prijavljenih djela ratnih zločina i broj osumnjičenika za koje se navodi da su počinili takve zločine mora se demistifikovati bez daljih odgađanja. Spremnost i sposobnost domaćih organa vlasti da pred sud izvedu one koji su odgovorni za takve zločine materijalni su faktori za razrješenje teške situacije vezano za ratne zločine i kasniji napredak ove zemlje ka njenoj potpunoj integraciji u evropsku i međunarodnu zajednicu. Ostali faktori obuhvataju uspostavljanje domaćeg pravosudnog sistema koji je u stanju da vodi pravične i objektivne istrage, kazneno goni navodne počinioce ratnih zločina u skladu sa zakonom i pravdom, individualnom odgovornošću i standardima ljudskih prava, kao i uspostavljanje odgovarajuće ravnoteže između restorativne i retributivne pravde za sve one na koje su zločini koji su u vezi s ovim sukobom imali ili još uvijek imaju uticaja.

67. Svakodnevna praksa je pokazala da je neophodno kontinuirano ocjenjivati primjenjivost zakonskog okvira koji je bitan za rad Tužilaštva i razmotriti izradu novih dopuna u cilju poboljšanja predvidivosti i efikasnosti krivičnih propisa. U tom svjetlu je bitno podržati Tim za ocjenu provođenja Krivičnog zakona, koga je osnovalo Ministarstvo pravde, a koje trenutno vrši pregled odredaba Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine. Slično tome, Pravni odsjek koji radi pod vođstvom i nadzorom Registrara za posebne odjele, aktivno će učestvovati u procesu pregleda Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka, što je pokrenula radna grupa na nivou Ministarstva pravde BiH.

68. Imajući u vidu tekući proces tranzicije i neminovne promjene, još uvijek je neophodno preispitati Zakon o preuzimanju predmeta Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju i korištenju dokaza istog iz nekoliko razloga. Imajući na umu da se preuzimanje novih predmeta iz Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju od strane Tužilaštva realno ne očekuje, Poseban odjel za ratne zločine treba da usmjeri pažnju na poboljšanje propisa koji se odnose na korištenje dokaza koje je sakupio Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju i zaštitu svjedoka. Bilo bi dobro da se uvedu opći principi koji se primjenjuju u krivičnoj proceduri u relevantnom pravnom tekstu: Krivični zakon i Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine kao i Pravilnik o postupku i dokazima Međunarodnog suda trebaju biti

primjenjivi u slučajevima kada to nije regulisano Zakonom o preuzimanju predmeta; hitnost u postupanju; oslanjanje na sudsku praksu Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju; standardi pravičnog suđenja, principi saradnje sa Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju; i najviši nivoi zaštite svjedoka. Također, bi bilo dobro da se harmonizuje već uspostavljena sudska praksa i zakonski propisi u odnosu na propisane kriterije za korištenje opštepoznatih utvrđenih činjenica, činjenica o kojima je već presuđeno ili materijalnih dokaza.

69. Osim toga, suprotno praksi Suda Bosne i Hercegovine, mogućnost da se koriste dokazi i činjenice o kojima je Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju presudio u postupcima pred kantonalnim/okružim i entiteskim višim sudovima nisu u potpunosti prihvaćeni kao pravno sredstvo. Argumenti koji se mogu dati da bi se opravdalo odsustvo primjene istih kod ovih sudova obuhvata nekompatibilnost pravnih propisa sa domaćom pravnom tradicijom ili jednostavno činjenica da Zakon o preuzimanju predmeta nije nikad objavljen u službenom glasniku/listu u entitetima i Distriktu Brčko.

Primarni cilj rada Tužilaštva Bosne i Hercegovine jeste da pred Sud dovede osobe koje su odgovorne za **ratne zločine, zločine protiv čovječnosti ili genocid počinjen tokom oružanog sukoba**. Krivičnim gonjenjem pojedinaca odgovornih za zločine protiv čovječnosti, ratne zločine protiv civilnog stanovništva i druge teške povrede humanitarnog prava, sudstvo i tužilaštvo ispunjava svoj osnovni mandat, a to je **utvrđivanje pojedinačne odgovornosti i doprinos uspostavi pravde u zemlji**. Međutim, podizanje svijesti opće javnosti i civilnog društva o krivičnim procesima jednako je važno kao i samo krivično gonjenje i suđenje. U tom svjetlu Registrar se trenutno nalazi u fazi pripreme dokumenta ***Politika „Outreach“ aktivnosti Tužilaštva za Posebne odjele, čiji će cilj biti informisanje i kontakti sa javnošću Bosne i Hercegovine***, posebno sa žrtavama i svjedocima, interesnim grupama iz civilnog društva te medijima. Namjera ovog dokumenta je da generalno educira ciljnu publiku o kaznenopravnom sistemu i važnosti postupaka koji se vode pred Sudom i Tužilaštvom. U tom smislu, potvrđeno je da su Sud i Posebni odjel za ratni zločin postigli značajne rezultate koji dokazuju da je moguće ostvariti pravdu u pojedinačnim krivičnim predmetima i pristupiti ujedinjenju društva ka širem cilju. Ovo će ljudima pomoći da razumiju tok procesa u predmetima ratnih zločina i njihova ograničenja, doprinoseći realnijim očekivanjima javnosti i zainteresovanih pojedinaca u pogledu nivoa usluga koje dobijaju od suda i tužilaštva. Štaviše, to će imati značajan uticaj na izgradnju povjerenja javnosti u kaznenopravni sistem i rad Suda i Tužilaštva.

70. Četvrta kategorija predmeta sastoji se od žalbi u krivičnim predmetima koje su podnesene Posebnom odjelu za ratne zločine u periodu od marta 2004. godine, kada je Tužilaštvo BiH preuzelo nadležnost za predmete ratnih zločina. Tokom 2007. godine, Posebni odjel za ratne zločine preduzeo je radnje u 613 predmeta, otvorio 172 nove istrage protiv 510 osumnjičenih (pogledati tabelarne podatke novih istraga razvrstanih po timovima) u toku ovog perioda izvještavanja.

Prilog: Grafikon broj 1.

U istom periodu, analiza rada Posebnog odjela za ratne zločine pokazuje da je Odjel I za ratne zločine Suda BiH potvrdio 19 optužnica protiv 32 optužena, dok su glavni pretresi vođeni u 24 predmeta protiv 48 optuženih osoba.

Prvostepene odluke donesene su u 10 predmeta protiv 11 optuženih osoba, dok je 9 predmeta protiv 10 osuđenih osoba završeno donošenjem pravosnažnih presuda.

Prilog: grafikon broj: 2. i 3.

Prilog: grafikoni 4. - Broj istraga, optužnica i presuda za 2005, 2006. i 2007. godinu

U dijagramima predstavljeni su procenati presuda donesenih u 2007. godini po dužini izrečene zatvorske kazne (0-10 godina, 11-20 godina, 21-45 godina dugotrajnog zatvora):

Prilog: dijagram broj: 1. i 2.

Tužilaštvo Federacije BiH

71. Krivična djela iz oblasti rasne diskriminacije propisana su Krivičnim zakonom FBiH (KZ FBiH), koji je stupio na snagu 01.08.2003. godine, a koji materijal sadrži i podatke pribavljene od svih 10 kantonalnih tužilaštava sa područja Federacije BiH o broju predmeta i osoba procesuiranih u vezi sa ovim krivičnim djelima.

U FBiH u primjeni su Krivični zakon FBiH i Zakon o krivičnom postupku FBiH (ZKP FBiH) ("Sl. novine FBiH", broj: 36/2003 od 29.07.2003. godine), koji su stupili na snagu 01.08.2003. godine.

Članom 419 važećeg KZ FBiH je propisano da danom stupanja na snagu ovog Zakona, prestaje važiti KZ FBiH ("Sl. novine FBiH", broj: 43/98, 2/99, 15/99, 29/00 i 52/02), a članom 458 važećeg ZKP FBiH, da danom stupanja na snagu ovog Zakona, prestaje važiti ZKP FBiH ("Sl. novine FBiH", broj: 43/98 i 23/99), osim ako odredbama članova od 451. do 457. ovog zakona, nije drugačije određeno.

Posebni dio KZ FBiH u Glavi XV – Krivična djela protiv ustavnog ustrojstva FBiH – sadrži krivično djelo propisano u članu 163. – Izazivanje narodnosne, rasne i vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti koji glasi:

- 1) Ko javno izaziva ili raspaljuje narodnosnu, rasnu ili vjersku mržnju, razdor ili netrpeljivost među konstitutivnim narodima i ostalima koji žive u Federaciji, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do pet godina.
- 2) Ko krivično djelo iz stava 1. ovoga članka počini prisilom, zlostavljanjem, ugrožavanjem sigurnosti, izlaganjem poruzi narodnosnih, etničkih ili vjerskih simbola, oštećenjem tuđih stvari, sknavljenjem spomenika, spomen-obilježja ili grobova,
Počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina.

3) Kaznom iz stava 2. ovoga člana kaznit će se ko krivično djelo iz stava 1. ovoga člana počini zlouporabom položaja ili ovlasti, ili ako je zbog tog djela došlo do nereda, nasilja ili drugih teških posljedica za zajednički život konstitutivnih naroda i ostalih koji žive u Federaciji.

4) Ko krivično djelo iz stava 2. ovoga člana počini zloupotrebom položaja ili ovlaštenja, ili ako je zbog tog djela došlo do nereda, nasilja ili drugih teških posljedica za zajednički život konstitutivnih naroda i ostalih koji žive u Federaciji, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

Glava XVI - Krivična djela protiv života i tijela -

Član 166 – Ubistvo

Član 166 stav 2 tačka c) KZ FBiH glasi:

Kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora kaznit će se:

c) ko drugog usmrti iz rasnih, narodnosnih ili vjerskih pobuda.

Prema članu 43. stav 1. KZ-a FBiH kazna zatvora ne može biti kraća od 30 dana niti duža od 20 godina.

Prema članu 43. stav 2. KZ-a FBiH za najteže oblike teških kaznenih djela počinjenih s namjerom, može se propisati kazna zatvora u trajanju od 20 do 45 godina (dugotrajni zatvor).

Stavom 3. istog člana je propisano da se kazna dugotrajnog zatvora nikada ne može propisati kao jedina glavna kazna za pojedino krivično djelo.

Stavom 4. istog člana je propisano da se kazna dugotrajnog zatvora ne može izreći počiniocu koji u vrijeme počinjenja kaznenog djela nije navršio 21 godinu života.

Član 172. – Teška tjelesna povreda

Član 172. stav 4 KZ FBiH glasi:

Kaznom iz stava 3. ovoga člana kaznit će se ko krivično djelo iz stava 1. ovoga člana počini iz rasnih, narodnosnih ili vjerskih pobuda (kazna zatvora od jedne do deset godina).

Glava XVII- Krivična djela protiv slobode i prava čovjeka i građanina-

Član 177. – Povreda ravnopravnosti čovjeka i građanina

Član 177. stav 1. KZ FBiH glasi:

(1) Ko na osnovu razlike u rasi, boji kože, narodnosnoj ili etničkoj pripadnosti, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, spolu, spolnoj sklonosti, jeziku, naobrazbi, društvenom položaju ili socijalnom porijeklu, uskrati ili ograniči građanska prava utvrđena međunarodnim ugovorom, Ustavom, zakonom, drugim propisom ili općim aktom u Federaciji, ili ko na temelju takve razlike ili pripadnosti ili kojeg drugog položaja daje pojedincima neopravdane povlastice ili pogodnosti, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(2) Službena ili odgovorna osoba u Federaciji koja počini krivično djelo iz stava 1. ovoga člana, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.

(3) Službena ili odgovorna osoba u institucijama u Federaciji koja suprotno propisima o ravnopravnoj upotrebi jezika i pisama konstitutivnih naroda i ostalih koji žive na području Bosne i Hercegovine, uskrati ili ograniči građaninu da pri ostvarivanju svojih prava ili pri obraćanju tijelima vlasti i institucijama u Federaciji, privrednim društvima i drugim pravnim licima upotrebljava svoj jezik ili pismo, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

(4) Službena ili odgovorna osoba u institucijama u Federaciji koja uskrati ili ograniči pravo građaninu na slobodno zapošljavanje na cijelom području Bosne i Hercegovine i pod jednakim propisanim uslovima, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

72. Podaci 10 kantonalnih tužilaštva sa područja FBiH, dostavljeni su za period 2005-08. godine.

Napominjemo, da kantonalna tužilaštva iz Orašja, Livna, Goražda, Bihaća, Širokog Brijega, Zenice i Tuzle, nisu imala u radu predmete iz oblasti rasne diskriminacije.

73. Prema podacima **Kantonalnog tužilaštva Srednjobosanskog kantona – Travnik**, isto je u navedenom periodu imalo u radu 4 predmeta protiv 5 osoba zbog krivičnog djela izazivanja narodnosne, rasne i vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti iz člana 163. KZ FBiH.

U dva predmeta donesene su naredbe o neprovođenju istrage, jedan predmet je u fazi prijave, dok je u jednom predmetu, u kome su bila optužena dvije osobe, sa istima došlo do zaključenja sporazuma o priznanju krivice (kazne zatvora u trajanju od po 8 mjeseci, uslovno na dvije godine).

74. Prema podacima **Kantonalnog tužilaštva Hercegovačko-neretvanskog kantona – Mostar**, isto je u dva slučaja podiglo optužnice.

U prvom slučaju protiv optuženog lica podignuta je optužnica zbog krivičnog djela iz člana 163. stav 2. u vezi sa stavom 1. Krivičnog zakona FBiH, povodom koje je optužena osoba, od strane Općinskog suda u Mostaru, presudom oglašeno krivim za ovo krivično djelo i osuđeno na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i šest mjeseci.

U drugom slučaju također je podignuta optužnica protiv dvije osobe, zbog istog krivičnog djela, ali povodom ove optužnice Općinski sud u Mostaru još nije donio odluku.

75. Prema podacima **Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo – Sarajevo**, u tome tužilaštvu se vodi više krivičnih postupaka u vezi sa ovim krivičnim djelima.

Kada je u pitanju krivično djelo iz člana 163. Krivičnog zakona FBiH u radu se nalazilo šest predmeta, od kojih je u jednom donesena naredba o obustavi istrage, u jednom je donesena naredba o neprovođenju istrage, dok je u ostala četiri predmeta krivični postupak u toku, te još nisu donesene konačne tužilačke odluke.

Ukupno zaprimljenih prijava za ovo krivično djelo, bilo je u odnosu na 12 osoba.

76. U ovom tužilaštvu, kada je u pitanju krivično djelo Povreda ravnopravnosti čovjeka i građanina iz člana 177. stav 1. Krivičnog zakona FBiH, zaprimljene su četiri prijave u odnosu na četiri osobe, od kojih su, u odnosu na dvije prijavljene osobe donesene naredbe o neprovođenju istrage, a u odnosu na druga dva prijavljena lica, krivični postupak je u toku i nisu donesene konačne tužilačke odluke.

77. Prema podacima kojima raspolaže Sektor kriminalističke policije Federalne Uprave policije o krivičnim djelima zasnovanim na nacionalnoj, etničkoj ili vjerskoj netrpeljivosti izraženim prema povratnicima, pripadnicima konstitutivnih naroda koji su u manjini, Romima, strancima itd. za period od 2005. do 2007. godine evidentirana su slijedeća krivična djela:

Kada su u pitanju krivična djela koja se odnose na povrede ljudskih prava i sloboda kao i druga krivična djela koja su počinjena iz rasnih, nacionalnih ili vjerskih pobuda, takva krivična djela određena su Krivičnim zakonom BiH, čl. 145. „Povreda ravnopravnosti čovjeka i građanina“ i čl.146. „Sprječavanje povratka izbjeglica i raseljenih osoba“, te Krivičnim Zakonom FBiH čl. 163. „Izazivanje narodnosne, rasne i vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti“, čl. 177. „Povreda ravnopravnosti čovjeka i građanina“ i čl. 178. „Sprečavanje povratka izbjeglice ili raseljene osobe“.

78. Prema statističkim podacima Odsjeka za analitiku, statistiku i dokumentaciju Federalne uprave policije, **u 2005. godini, na teritoriji FBiH ukupno je prijavljeno dvanaest krivičnih djela koja se odnose na navedenu problematiku i to:**

- Iz čl. 163. KZ FBiH „Izazivanje narodnosne, rasne i vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti“ deset krivičnih djela, pet po poznatom izvršiocu i pet po nepoznatom izvršiocu. Ukupno je prijavljeno trinaest lica.
- Iz čl. 177. KZ FBiH „Povreda ravnopravnosti čovjeka i građanina“ jedno krivično djelo po poznatom izvršiocu.
- Iz čl. 178. KZ FBiH „Sprečavanje povratka izbjeglica ili raseljene osobe“ jedno krivično djelo po poznatom izvršiocu.

U 2006. godini na teritoriji FBiH ukupno je prijavljeno četrnaest krivičnih djela, i to:

- Iz čl. 163. KZ FBiH „Izazivanje narodnosne, rasne i vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti“ dvanaest krivičnih djela, pet po poznatom i sedam po nepoznatom izvršiocu. Ukupno je prijavljeno 20 osoba, od kojih je četrnaest maloljetnika i dva povratnika u vršenju navedenog krivičnog djela.
- Iz čl. 177. KZ FBiH „Povreda ravnopravnosti čovjeka i građanina“ jedno krivično djelo po poznatom izvršiocu. Ukupno su prijavljena tri osobe.

- Iz čl. 178 KZ FBiH „Sprečavanje povratka izbjeglica ili raseljene osobe“ jedno krivično djelo po poznatom izvršiocu, za koje je prijavljena jedna osoba.

U 2007. godini na teritoriji FBiH ukupno je prijavljeno osam krivičnih djela, i to:

- Iz čl. 163. KZ FBiH svih osam krivičnih djela, i to tri po poznatom i pet po nepoznatom izvršiocu. Ukupno je prijavljeno jedanaest osoba, od kojih su četiri maloljetne osobe i tri povratnika u vršenju navedenog krivičnog djela.

79. Za period izvještavanja 2005-2007. godina prema statističkim podacima Odsjeka za analitiku, statistiku i dokumentaciju Federalne uprave policije zabilježeno je ukupno 34 prijavljenih krivičnih djela koja se odnose na izazivanje rasne mržnje i netrpeljivosti i povredu ravnopravnosti čovjeka i građanina.

Odsjek za analitiku, statistiku i dokumentaciju Federalne uprave policije nema sistematizovane podatke o osobama oštećenim krivičnim djelima prema iskazanoj strukturi, te se nadati da kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova raspolažu podacima o građansko-pravnom statusu kako počinioca krivičnih djela tako i lica koja su izvršenjem krivičnog djela oštećena.

Federalna uprava policije podnijela je nadležnom tužilaštvu jedan Izvještaj o izvršiocu krivičnog djela „Izazivanje narodnosne, rasne i vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti“ iz 2006. godine, dok su kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova podnijela nadležnim tužilaštvima ukupno trideset tri Izvještaja o izvršiocima krivičnih djela za period od 2005. do 2007. godine.

U daljem tekstu dat je prikaz broja krivičnih djela zasnovanih na nacionalnoj, etničkoj i vjerskoj netrpeljivosti razvrstanih po pojedinim kantonima:

Ministarstvo unutrašnjih poslova Zeničko-dobojskog kantona

80. U vezi traženih podataka i informacije o broju i obilježjima bića krivičnih djela zasnovanih na nacionalnoj, etničkoj i vjerskoj netrpeljivosti izraženih prema povratnicima, pripadnicima konstitutivnih naroda, koji su u manjini, Romima, strancima itd. izvršena je analiza i utvrđeno da na području Kantona nije bilo događaja, koji bi se mogli povezati sa klasičnim oblikom rasizma.

Međutim, zabilježen je jedan manji broj krivičnih djela, u smislu izazivanja nacionalne i vjerske netrpeljivosti na način ispisivanja grafita uvredljivog sadržaja na vjerskim i drugim objektima, čime su se na određeni način vrijeđala nacionalna osjećanja građana. Ova krivična djela su rasvijetljena i počinioci su uglavnom maloljetna lica, a izvještaji o učinjenim krivičnim djelima su dostavljeni nadležnom tužilaštvu. Kada je pitanju izdavanje i vađenje ličnih dokumenata od strane pripadnika romske populacije, nisu zabilježeni problemi, koji bi uticali na ostvarivanje prava pomenute populacije, osim u slučajevima kada su se pojavljivale neuke stranke, među kojima su bili i Romi, koji su upućivani i instruisani u

popunjavanju ličnih podataka u vađenju ličnih dokumenata. U cilju poboljšanja međunacionalnih odnosa i stanja sigurnosti na povratničkim i drugim područjima, na području Kantona je organizovan Forum građana povratnika, koji radi i djeluje od početka 2005. godine i koji redovno razmatra i ocjenjuje stanje sigurnosti povratničkih populacija. Isto tako, na području svake općine u Kantonu je organizovan Forum o sigurnosti građana koji inicira, pokreće i razmatra navedenu i sličnu problematiku, kao i rješavanje bezbjedonosnih problema, koji opterećuju stanje sigurnosti na određenom području.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Zapadno-hercegovačkog kantona

81. U vezi tražene Informacije o broju i obilježjima bića krivičnih djela zasnovanih na nacionalnoj, etničkoj ili vjerskoj netrpeljivosti izraženih prema npr. povratnicima, pripadnicima konstitutivnih naroda, koji su u manjini, Romima, strancima itd. za period 2005. do 2007. godine, izvršena je analiza. U analizama rukovođeno je podacima Federalnog zavoda za statistiku i došlo se do sljedećih podataka:

Na području Zapadno-Hercegovačkog Kantona, po popisu iz 1991. godine ima 88 992 stanovnika, a od toga:

- 86 168 (96,83%) Hrvata
- 1 611 (1,81%) Muslimana
- 708 (0,80%) ostalih
- 278 (0,31%) Jugoslovena
- 231 (0,26%) Srba.

Od Zavoda za statistiku nije dobijen podatak o tome koliko osoba pripada kojoj nacionalnoj manjini od ukupnog broja osoba koje su se izjašnjavale kao ostali na području Kantona.

U periodu od 2005.-2007. godine na području Zapadno-Hercegovačkog Kantona nisu registovana krivična djela, kao niti incidenti zasnovani na nacionalnoj, etničkoj ili vjerskoj netrpeljivosti.

Ratna su zbivanja dovela do raseljenja 1100 osoba s područja Kantona. Od navedenog broja 750 osoba se vratilo, a oko 350 se odlučilo na život izvan Kantona. Svi su ušli u posjed svoje imovine bez bilo kakvih incidenata.

Nadalje, Kanton je tokom rata prihvatio više hiljada raseljenih osoba iz drugih krajeva BiH, kojima je osigurao smještaj i skrb.

82. U pogledu zaštite prava i sloboda svih konstitutivnih naroda i nacionalnih manjina u svom radu rukovode se i u potpunosti poštuju odredbe Aneksa VII. Ustava BiH, Ustava Hercegovačko-neretvanskog kantona („Narodne novine HNK“, broj: 1/96), Zakona o unutrašnjim poslovima HNK („Narodne novine HNK“, broj: 12/03), Zakona o policijskim službenicima HNK („Narodne novine HNK“, broj:8/07), Zakona o javnom redu i miru („Narodne novine HNK“ broj:11/05), a isto tako u potpunosti poštuju se odredbe međunarodne Konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije.

Po pitanju prava i sloboda konstitutivnih naroda koji su u manjini kao i nacionalnih manjina može se zaključiti da su prava i slobode u potpunosti poštovani kroz sve institucije Zapadno-Hercegovačkog Kantona.

Svi stanovnici ovog Kantona imaju jednaka prava prilikom zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja, zdravstvene zaštite, socijalnog osiguranja (uključujući i penzije), školovanja i javnog smještaja.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Zapadno-Hercegovačkog Kantona će i ubuduće u saradnji s općinskim i kantonalnim vlastima preduzimati sve potrebne mjere za osiguranje potpune zabrane etničke diskriminacije člana II (4) Ustava BiH uz uživanje svih prava i sloboda iz člana 5. Konvencije o eliminisanju svih oblika rasne diskriminacije.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Unsko-sanskog kantona Bihać

83. Uprava policije Kantonalnog Ministarstva unutrašnjih poslova Unsko-Sanskog Kantona Bihać u okviru svojih redovnih aktivnosti, prati i stanje sigurnosti nacionalnih manjina koje se, kao i sigurnost ostalih građana na Unsko-Sanskom Kantonu, može ocijeniti da je na zadovoljavajućem nivou.

Na području Kantona nisu evidentirani slučajevi rasno motivisanih krivičnih djela i prekršaja počinjenih na štetu nacionalnih manjina, niti bilo kakvih drugih oblika diskriminacije nacionalnih manjina, a koji bi se negativno odrazili na sigurnost ove populacije.

Kroz razgovore sa pripadnicima nacionalnih manjina isti ukazuju na nezaposlenost i ekonomsku nestabilnost, ali koja je prisutna i kod konstitutivnih naroda na ovom području.

Zapažanja ukazuju da se pripadnici romske nacionalnosti, koji su najbrojnija nacionalna manjina i na ovom području, često bave organizovanim prosjačenjem ostvarujući saradnju sa državljanima BiH također, romske nacionalnosti sa drugih područja (Ilidža, Živinice, Bijeljina, Kiseljak, Zvornik itd). Tako je tokom 2007. godine evidentiran slučaj organizovanog prosjačenja ukupno 17 građana romske nacionalnosti na području Cazina, koje je organizirao Rom sa područja Cazina. Protiv njih su preduzete zakonom predviđene mjere, a o svemu je obavješten i centar za socijalni rad.

Isto tako, prema saznanjima Uprave policije, iako nije vezano za sigurnost nacionalnih manjina, pripadnicima nacionalnih manjina omogućeno je ostvarivanje pripadajućih prava, uključujući pravo na školovanje, oživljavanje kulture, obilježavanje značajnih datuma važnih za nacionalnu manjinu, istupe u medijima, osiguranje ličnih dokumenata, pravo na posao i imovinu itd. Veoma je važno, kada su u pitanju Romi angažovanje na podizanju svijesti o važnosti upisivanja novorođenčadi u matične knjige čime se uključuju u sisteme socijalne i zdravstvene zaštite, školovanja i sl. Uprava policije ovog Kantona pitanju sigurnosti nacionalnih manjina posvećuje odgovarajuću pažnju i u okviru zakona onemogućava bilo koji oblik eventualne diskriminacije i ugrožavanja sigurnosti nacionalnih manjina.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Bosansko-podrinjskog kantona Goražde

84. Na području koje pokriva Ministarstvo unutrašnjih poslova Bosansko-Podrinjskog Kantona Goražde registrovano je jedno krivično djelo i to paljevina porodične kuće na štetu povratnika. Počinilac navedenog krivičnog djela je otkriven, i protiv istog je podnešen Izvještaj Kantonalnom tužilaštvu zbog izvršenja krivičnog djela paljevine, član 301. stav 1. KZ FBiH.

Ostalih događaja i krivičnih djela zasnovanih na nacionalnoj, etničkoj ili vjerskoj netrpeljivosti izraženim prema povratnicima, pripadnicima konstitutivnih naroda koji su u manjini, Romima nije evidentirano na području bosansko-podrinjskog kantona.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Hercegovачko-neretvanskog kantona Mostar

85. Vezano za sigurnost nacionalnih manjina, posebno Roma, kao i povratnika, pripadnika konstitutivnih naroda koji su u manjini u periodu od 2005. godine do 2007. godine na području Ministarstva unutrašnjih poslova Hercegovачko-Neretvanskog Kantona Mostar nisu evidentirani slučajevi krivičnih djela i prekršaja koji su zasnovani na nacionalnoj, etničkoj ili vjerskoj netrpeljivosti kao ni problemi vezani za neposjedovanje lične dokumentacije, registracije i/ili državljanstva Roma i povratnika pripadnika konstitutivnih naroda, a njihova je sigurnost na nivou sigurnosti ostalih građana.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona Tuzla

86. Izvršenim provjerama na području odgovornosti Ministarstva unutrašnjih poslova Tuzlanskog Kantona, Tuzla, ustanovljeno je da do sada nije bilo izvršenja krivičnih djela zasnovanih na nacionalnoj, etničkoj ili vjerskoj netrpeljivosti, kao ni prema povratnicima pripadnicima konstitutivnih naroda koji su u manjini (Romima) i strancima.

Opća sigurnost svih nacionalnih manjina pa samim tim i Roma je na istom nivou kao i kod svih ostalih građana. Prema raspoloživim operativnim saznanjima možda i najveći problem ove populacije je pretežno slab imovinski status kao i nizak stepen obrazovanosti. Navedeno, najvjerojatnije predstavlja i razlog zašto je među ovom populacijom izražen problem vršenja prosjačenja kako u individualnom tako i u organizovanom obliku. Procenat Roma registriranih kao kriminalno aktivnih osoba ne odstupa mnogo od procentualne zastupljenosti ostalih nacionalnih grupa uzimajući u obzir brojnost populacije.

Po procjeni predstavnika Udruženje građana Roma „Živinice“ oko 0,5 procenata odraslih osoba romske populacije nije upisan u matične knjige rođenih i knjigu državljana, a dok je broj neupisane djece oko 0,6 procenata u odnosu na brojno stanje građana romske pripadnosti.

U posljednje vrijeme većina aktivnosti na zaštiti ove populacije se organizuje putem mnogobrojnih NVO sa kojim policija ostvaruje vrlo dobru saradnju.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo

87. Sva krivična djela iz člana 163. KZ FBiH Izazivanje narodnosne, rasne i vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti, koja su prijavljena i evidentirana u MUP Kantona Sarajevo, u periodu 01.01.2005.-31.12.2007. godine su tretirana i evidentirana u skladu sa zakonom i na potpuno isti način bez obzira na nacionalnu odnosno pripadnost narodu, rasi ili državljanstvu kako izvršioaca tako i žrtve. Imajući u vidu naprijed navedeno, Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo ne raspolaže evidencijama iz kojih bi bili vidljivi pokazatelji eventualne ugroženosti bilo koje od tih kategorija pojedinačno.

Shodno članu 21. Zakona o raseljenim osobama i povratnicima u Federaciji BiH i izbjeglicama u Bosni i Hercegovini („Službene novine Federacije BiH“, broj: 15/05 od 16.03.2005. godine) obavezu vođenja

evidencije povratnika imaju nadležne službe u okviru općina, tako da u Upravi policije Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo i njenim organizacionim jedinicama nikada nisu vođene evidencije koje bi po bilo kojem osnovu tretirale, ekskluzivno, povratničku populaciju.

88. U periodu 01.01. 2005.-31.12.2007. godine na području Kantona Sarajevo je registrovano ukupno 13 krivičnih djela iz člana 163. KZ FBiH - Izazivanje narodnosne, rasne i vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti. Preduzimanjem potrebnih mjera i radnji, policijski službenici su rasvijetlili 9 krivičnih djela i zbog sticanja osnova sumnje da su počinioi istih nadležnom tužilaštvu dostavili službene izvještaje protiv ukupno 21 osobe od kojih je 13 maloljetnika.

Tokom 2005. godine na području Kantona Sarajevo je evidentirano šest krivičnih djela iz člana 163. KZ FBiH - Izazivanje narodnosne, rasne i vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti:

- Dana 02.01.2005. godine, na zidovima nekoliko stambenih zgrada na području općine Novi grad, pet maloljetnih osoba su sprejom ispisali grafitu uvredljivog sadržaja vrijeđajući nacionalna osjećanja Bošnjaka i Hrvata. Izvršioi su identifikovani i u vezi sa predmetnim događajem je podnesen službeni izvještaj nadležnom tužilaštvu.
- Dana 26.01.2005. godine na zidu u ulici Golobrdica općina Stari Grad ispisani su grafiti koji vrijeđaju nacionalne osjećaje Srba. Izvršilac je identifikovan i u vezi sa predmetnim događajem podnesen je službeni izvještaj nadležnom tužilaštvu.
- Dana 25.02.2005. godine na fasadi zgrade u ulici Josipa Slavenskog općina Ilidža sprejom je ispisan grafit uvredljivog sadržaja vrijeđajući nacionalne osjećaje Srba. Izvršilac je identifikovan i u vezi sa predmetnim događajem podnesen je službeni izvještaj nadležnom tužilaštvu.
- Dana 06.03.2005. godine u stubištu stambene zgrade u ulici Samira Ćatića-Kobre, općina Ilidža, od strane nepoznatog izvršioa su ispisani nacionalistički grafiti. O predmetnom događaju je nadležnom tužilaštvu podnesen službeni izvještaj.
- Dana 22.06.2005. godine u ulici Zagrebačka, općina Novo Sarajevo ispred Međunarodnog Franjevačkog studentskog centra „Bosna Srebrna“, verbalno su vrijeđani fratri i studenti. Izvršioi su identifikovani i u vezi sa predmetnim događajem podnesen je službeni izvještaj nadležnom tužilaštvu.
- Dana 04.12.2005. godine na asfaltnoj podlozi pješačke staze iznad auto puta, općina Ilidža od strane nepoznatog izvršioa je ispisan grafit uvredljivog sadržaja. O predmetnom događaju je nadležnom tužilaštvu podnesen službeni izvještaj.

Tokom 2006. godine na području Kantona Sarajevo su evidentirana četiri krivična djela iz člana 163. KZ FBiH – Izazivanje narodnosne, rasne i vjerske mržnje razdora ili netrpeljivosti:

- Dana 11.02.2006. godine u dvorištu kuće u ulici Bare općina Ilidža, po nacionalnom osnovu verbalno je vrijeđana osoba srpske nacionalnosti. Izvršilac je identifikovan i u vezi sa predmetim događajem podnesen je službeni izvještaj nadležnom tužilaštvu.
- Dana 23.02.2006. godine na betonskom podzidu pored lokalnog puta u naselju Mrakovo, općina Ilijaš, ispisan je grafit uvredljivog sadržaja vrijeđajući nacionalana osjećanja Srba. Izvršilac je identifikovan i u vezi sa predmetim događajem podnesen je službeni izvještaj nadležnom tužilaštvu.
- Dana 15.10.2006. godine na asfaltnoj podlozi lokalnog puta na području općine Ilijaš, pet maloljetnika su ispisali grafite uvredljivog sadržaja vrijeđajući nacionalna osjećanja Srba i Hrvata. Izvršioc i su identifikovani i u vezi sa predmetnim događajem je podnesen službeni izvještaj nadležnom tužilaštvu.
- Dana 10.11.2006. godine na spomen ploči šehidima i poginulim borcima ARBiH, u ulici Japalaci, općina Hadžići, ispisani su grafiti uvredljivog sadržaja vrijeđajući nacionalna osjećanja Bošnjaka. Izvršilac je identifikovan i u vezi sa predmetnim događajem je podnesen službeni izvještaj nadležnom tužilaštvu.

Tokom 2007. godine na području Kantona Sarajevo su evidentirana tri krivična djela iz člana 163. KZ FBiH – Izazivanje narodnosne, rasne i vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti:

- Dana 21.03.2007. godine na asfaltnoj podlozi lokalnog puta na području općine Ilijaš nepoznati izvršilac je napisao grafite neprimjerenog sadržaja vezanih za Srebrenicu, čime je vrijeđao nacionalna osjećanja pripadnika bošnjačke nacionalnosti. O predmetnom događaju je nadležnom tužilaštvu podnesen službeni izvještaj.
- Dana 05.07.2007. godine na podzidu ispod džamije u ulici Bosanski put, općina Ilijaš, ispisan je grafit uvredljivog sadržaja vrijeđajući nacionala osjećanja Srba. Izvršioc i ovog krivičnog djela su identifikovani, a radi se o jednoj punoljetnoj osobi i tri maloljetne osobe i o događaju je nadležnom tužilaštvu podnesen službeni izvještaj.
- Dana 15.09.2007. godine na pravoslavnom groblju u naselju Ljubinići, općina Ilijaš nepoznati izvršilac je ošteti četiri nadgrobna krsta. O predmetnom događaju je nadležnom tužilaštvu podnesen službeni izvještaj.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona 10. Livno

89. Na području odgovornosti Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona 10, Livno u vremenskom periodu 01.01.2005. do 31.12.2007. godine evidentirana su 2 krivična djela „Izazivanje narodnosne, rasne i vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti“ iz člana 163. KZ FBiH, od toga jedno na području Bosanskog Grahova 2005. godine i jedno na području Livna 2007. godine, te 2 krivična djela „Oštećenje tuđe stvari“ iz čl. 293. KZ FBiH na području općine Glamoč 2005. godine, za koja bi se moglo reći da su motivirana nacionalnom i vjerskom netrpeljivošću.

Što se tiče krivičnog djela „Izazivanje narodnosne, rasne i vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti“ iz člana 163. KZ FBiH, koje je evidentirano na području Bosanskog Grahova 30.06.2005. godine, utvrđeno je postojanje osnova sumnje da je jedna osoba srpske nacionalnosti oštetila spomen ploču i križ u Bosanskom Grahovu koji je postavljen u spomen na poginule hrvatske branioce.

90. Drugo krivično djelo „Izazivanje narodnosne, rasne i vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti“ iz člana 163. KZ FBiH, evidentirano je na području općine Livno 01.03.2007. godine u kojem je utvrđeno postojanje osnova sumnje da su tri osobe bošnjačke nacionalnosti oštetili više nadgrobnih spomenika na Pravoslavnom groblju u mjestu Guber, općina Livno.

Na području općine Glamoč tokom 2005. godine evidentirana su dva krivična djela „Oštećenje tuđe stvari“ iz člana 293. KZ FBiH i to 07.01.2005. godine i 04.06.2005. godine, a u oba slučaja se radilo o paljenju zastava Srpske Pravoslavne Crkve postavljenih ispred Pravoslavne Crkve u Glamoču. U prvom slučaju je utvrđeno postojanje osnova sumnje da je navedeno krivično djelo počinila jedna osoba hrvatske nacionalnosti a u drugom slučaju dvije osobe hrvatske nacionalnosti.

Gore navedena krivična djela evidentirana su po NN (nepoznatom) počinitelju i naknadno rasvijetljena radom službenika policije Uprave policije MUP-a K-10, Livno. U navedenom vremenskom periodu nije bilo evidentiranih krivičnih djela „Povreda ravnopravnosti čovjeka i građanina“ iz čl.177. KZ FBiH i „Sprječavanje povratka izbjeglice ili raseljene osobe“ iz čl.178. KZFBiH (čl.145. i 146.KZBiH).

91. Ministarstvo u potpunosti primjenjuje Međunarodnu konvenciju CERD u oblasti provođenja važećih zakonskih i drugih propisa u oblasti državljanstva, putnih isprava, naknadnog upisa u matične knjige rođenih, ličnih karata, prijave prebivališta i boravišta, jedinstvenih matičnih brojeva i drugih oblasti koji spadaju u nadležnosti navedenog ministarstva. Prava na lične i druge dokumente I sva druga prava iz navedenih oblasti svi stanovnici ovog kantona ostvaruju na jednak način, bez obzira na rasu, spol, dob, vjeroispovijest ili bilo koju drugu razliku.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Posavskog kantona Orašje

92. Na području Posavskog Kantona u periodu 2005. do 2007. godina nije bilo slučajeva evidentiranja krivičnih djela na osnovu rasne diskriminacije po bilo kom osnovu, niti drugih vidova kršenja ljudskih prava.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Srednjobosanskog kantona Travnik

93. Analizirajući stanje iz prethodnih godina, a gledajući sa aspekta povratnika raseljenih i izbjeglih osoba te nacionalnih manjina na području Ministarstva unutrašnjih poslova Srednjobosanskog Kantona utvrđeno je da je stanje zadovoljavajuće.

Naime, permanentnim pojačanim radom policije na problematičnim područjima, a kasnije analizom cjelokupnog stanja sigurnosti, te praćenjem raspoloživih podataka o pomenutoj kategoriji osoba može se

konstatirati da je stanje sigurnosti povratnika i nacionalnih manjina na području djelovanja ovog ministarstva na zavidnom nivou.

Ovo ministarstvo ne raspolaže informacijama o krivičnim djelima koja su rasno motivisana, odnosno kojima je ugrožena sigurnost nacionalnih manjina.

94. U vezi sa problemom sigurnosti nacionalnih manjina, posebno Roma, prema posebno utvrđenom planu posjeta grupama povratnika i manjinskih naroda, u više navrata posjećeni su povratnici romske nacionalnosti locirani u općini Vitez i općini Jajce, te se prilikom posjeta na terenu došlo do saznanja da je stanje sigurnosti zadovoljavajuće, a da se najveći problem povratnika Roma odnosi na ekonomsko-socijalne probleme (nedostatak infrastrukture u pojedinim naseljima, počev od vode, energije, stanje putne i telefonske komunikacije, problemi zdravstvene zaštite, a posebno zapošljavanje i dr.), što u mnogome otežava sam rad policije na terenu.

Na osnovu prikupljenih informacija evidentno je da poseban problem predstavlja prosjačenje osoba romske nacionalnosti.

95. Statistički podaci za osobe koje vrše prosjačenja i osobe koje su evidentirane kao osobe koje organizuju i navode na prosjačenje maloljetne i duševno bolesne osobe te osobe zaostalog duševnog razvoja:

Ukupan broj organizatora prosjačenja na području Ministarstva unutrašnjih poslova Srednjobosanskog Kantona za period 2005. do 2007. godine

- | | |
|---|-----------------------|
| 1. Organizatori prosjačenja..... | 2 (1-Jajce i 1 Vitez) |
| Spolna struktura..... | M |
| Nacionalna struktura..... | Romi |
| Državljanstvo..... | BiH |
| Lica koja se navode na prosjačenje su uglavnom maloljetna djeca | |

Ukupan broj evidentiranih osoba koja prosjače na području Ministarstva unutrašnjih poslova Srednjobosanskog Kantona za period 2005. do 2007. godine:

- | | |
|---|--|
| 1. Osobe koje prosjače..... | 138 |
| Spolna struktura..... | 66/Ž i 72/M |
| Starosna dob do 7 godina..... | 2 |
| od 7-14. godina..... | 13 |
| od 14 do 18.godina..... | 1 |
| preko 18. godina..... | 122 |
| Nacionalna struktura..... | 126 Roma, 20 Bošnjaka, 1 Srbin i 1 Albanac |
| Državljanstvo..... | BiH |
| Lokacije na kojima se vrši prosjačenje..... | pijace, ulice i ugostiteljski objekti |

96. Službenicima policije MUP-a SBK ova kategorija osoba predstavlja veliki problem prilikom njihovog legitimisanja i provjeravanja identiteta. U rješavanje problema ove populacije treba uključiti i druge državne organe na svim nivoima vlasti, naročito općinske službe (iznalaženje metoda za zapošljavanje, školovanje, pružanje drugih vidova pomoći upisa u matične knjige rođenih, izdavanju ličnih i drugih

dokumenata) kako bi se rješila problematika prosjačenja i uveliko olakšao posao službenicima policije MUP-a SBK.

97. U cilju poboljšanja stanja sigurnosti na području Srednjobosanskog Kantona a vezano za negativne pojave i probleme koji su povezani sa ovom kategorijom osoba a da bi se spriječila i suzbila navedena problematika službenici policije MUP-a SBK će u narednom periodu preduzeti sljedeće mjere i radnje:

1. Pojačati mjere kontrole i legitimisanja osoba koje dolaze u grad naročito pazarnim danima, danima vjerskih manifestacija i drugih značajnijih okupljanja građana da bi se blagovremeno reagovalo i odmah u startu spriječila njihova aktivnost.
2. Posebnu pažnju i daljnji operativni rad će zahtijevati slučajevi organizovanih dolazaka-dovoženja kom prilikom dolazi do zloupotrebe djece i invalidnih osoba i njihovog korištenja u prosjačenju.
3. Preduzimanje zakonskih mjera na sankcionisanju podnošenja prijava protiv osoba koje prosjače ili osoba koje navode maloljetne osobe na prosjačenje u skladu sa članom 4. tačka 12. i 13. Zakona o prekršajima, („Službene novine br.7“ od 08. juna 2002. godine). U realizaciji svih aktivnosti dogovoriti efikasniji način rada sa nadležnim sudovima.
4. Ostvariti veći nivo saradnje sa nadležnim centrima za socijalni rad, te zajednički iznalaziti rješenja za neke specifične slučajeve (djeca bez jednog staratelja, teže invalidnu osobu i sl.). Posebnu pažnju zaslužuje iniciranje potrebne bolje saradnje i uvezivanja rada Centra za socijalni rad sa kog područja dolaze osobe i Centra za socijalni rad koji djeluje u pomenutoj općini.
5. Potrebno je odmah putem telefona i pismenim putem izvršiti određene operativne provjere za sumnjive osobe u pogledu njihovih kriminogenih sklonosti i eventualne povezanosti sa izvršenim krivičnim djelima (džeparenje, krađe, moguće provale u stanove, kuće i sl.)
6. Stalan zadatak tokom vršenja pozorničko-patrolne službe i u sklopu PIP-a „Rad policije u zajednici“, ostvarivanje stalnog kontakta sa svim građanima kao i vlasnicima ugostiteljskih i trgovačkih objekata i dr. u cilju njihovog potpunijeg uključivanja i davanja doprinosa na spriječavanju ove pojave u njihovim objektima, baštama i sl., kako bi službenici na pozive istih blagovremeno reagovali, iz razloga što u zadnje vrijeme sve više i više ovakve osobe traže i dobrovoljne priloge za izgradnju vjerskih objekata, liječenja raznih bolesti užih članova porodice i sl. Ovu aktivnost koriste također kao priliku za vršenje raznih kriminalnih radnji (provale u stanove, krađe u trgovačkim objektima i sl.)
7. U preduzimanju mjera zbog specifičnog stanja osoba (teški invalidi, maloljetne osobe i sl) biti maksimalno oprezan i osigurati taktičan pristup naročito prilikom upotrebe eventualne neophodne srazmjerne sile prema toj kategoriji te u slučajevima privođenja intervencije i sl. zbog mogućeg negativnog odnosa javnosti i revolta koji može biti iskazan od strane građana prema policiji.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Hercegovačko-neretvanskog kantona

98. Vežano za Izdavanje putnih isprava, ličnih iskaznica, prijava prebivališta i boravišta odnosno boravka, prijava i evidencija JMBG, regulisanja državljanstva BiH i naknadnog upisa u matičnu knjigu rođenih, nisu zabilježene pritužbe građana ili slučajevi protivni odredbama Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, te na području djelovanja Ministarstva unutarnjih poslova Hercegovačko-neretvanskog kantona nisu zabilježeni slučajevi kršenja odredbi krivičnog zakonodavstva koje zabranjuju rasnu i svaku drugu diskriminaciju.

Na području djelovanja MUP Hercegovačko-neretvanskog kantona, dana 30. marta 2008. godine na džamiji „Derviš paša Bajazidagić“, kao i na obližnjim stambenim objektima, lociranoj u naselju Podhum-Mostar ispisani su grafiti uvredljivog sadržaja čime se vrijeđaju nacionalna osjećanja pripadnika bošnjačke nacionalnosti. Imam pomenute džamije podnio je krivičnu prijavu o istom nadležnoj policijskoj i istraga je u toku.

Tužilaštvo Republike Srpske

99. Tužilaštvo Republike Srpske je u koordinaciji sa nadležnim okružnim tužilaštvima utvrdilo da u Okružnom tužilaštvu Trebinje postoji krivična prijava vezana za član 162. stav 1. Krivičnog zakona RS-a koji inkriminiše rasnu i svaku drugu diskriminaciju podnesena od strane Eparhije Zahumsko Hercegovačke i Primorske, Manastir Tvrdoš-Trebinje protiv dva poznata počinioca krivičnog djela raspirivanja rasne i svake druge mržnje i netrpeljivosti. U prijavi Eparhije navedeno je da se radi o kleveti na račun sveštenstva i Episkopa Eparhije, te javnom raspirivanju mržnje prema osobama koje porijeklom nisu iz Hercegovine.

Također, je navedeno da je za period 2005-08. godine pomenuti slučaj jedini evidentiran slučaj kršenja odredbi krivičnog zakonodavstva Republike Srpske koje zabranjuju rasnu i svaku drugu diskriminaciju.

Sigurnost povratnika u RS i aktivnosti policije

100. Implementacija Aneksa 7. Dejtonskog mirovnog sporazuma tokom prethodnih godina, u izvjesnoj mjeri je, na određenim područjima, uticala i na sigurnosni ambijent. To je MUP-u nametnulo potrebu pojačanog operativno - preventivnog i drugih oblika angažovanja na ličnoj i imovinskoj zaštiti povratnika.

U MUP RS, tokom ove i prošle, ali i prethodnih godina, nije procesuirano ni jedno krivično djelo iz članova 145. Krivičnog zakona BiH (Povreda ravnopravnosti čovjeka i građanina) i 146. (Sprečavanje povratka izbjeglica i raseljenih osoba). Također, nije bilo prijavljenih krivičnih djela iz člana 162. Krivičnog zakona RS (Povreda ravnopravnosti građana), ali je bilo slučajeva koji su okvalifikovani kao krivično djelo izazivanje nacionalne, rasne ili vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 390. KZ RS. U 2007. godini obrađeno je 14 ovih krivičnih djela (u regijama Banjaluka i Bijeljina po pet, Doboju tri i jedno u Trebinju), tužilaštvima podneseno 11 izvještaja i prijavljeno 17 identifikovanih počinitelja. Jedno

krivično djelo nije rasvijetljeno. Slično stanje je bilo i prethodnih godina, odnosno 2006. godine obrađeno je 16 krivičnih djela i prijavljeno 18 počinilaca, a 2005. godine 13 krivičnih djela sa 15 prijavljenih počinilaca. Za četiri mjeseca ove godine prijavljena su tri krivična djela ove vrste (dva u Doboju, jedno u Bijeljini).

Policija MUP-a RS u kontinuitetu, u skladu sa zakonskim ovlaštenjima i na osnovu usmjeravajućih instrukcija, preduzima brojne preventivne, ali i represivne mjere, u cilju održavanja povoljnog i stabilnog javnog reda i mira. Naročita pažnja, što je i logično, posvećuje se sprečavanju i rasvijetljavanju različitih oblika ugrožavanja, kojih je znatno manje nego u ranijim vremenima, posebno u prvim godinama implementacije povratka. Prioritetno se sankcionišu i prijavljuju krivična djela i prekršaji usmjereni na povratnike ili lica nesrpske nacionalnosti uopće. Uglavnom se radilo o fizičkim napadima i prijetnjama, oštećenjima imovine, uznemiravanjima i provokacijama. Evidentirani su i slučajevi oštećenja vjerskih objekata, čemu se također, pridaje odgovarajući značaj sa aspekta otkrivanja i prijavljivanja počinilaca i preduzimanja preventivnih mjera i zaštite. Uglavnom se radi o relativno manjim štetama, ali pri tome ne gubimo iz vida činjenicu da događaji takve prirode imaju i drugačije efekte, da podstiču osjećaj nesigurnosti i nedovoljne zaštićenosti.

101. Tako je u 2007. godini evidentirano 550 krivičnih djela na štetu povratnika, što je približno na istom nivou kao prethodne godine i predstavlja 4,5 % u odnosu na ukupan broj krivičnih djela općeg kriminaliteta. Najviše takvih krivičnih djela je prijavljeno na području CJB Bijeljina (241), zatim na području CJB Doboju (161), CJB Banjaluke (91), a manje na području CJB Istočno Sarajevo (34) i CJB Trebinje (23). Pretežan dio se odnosi na imovinske delikte, odnosno teške krađe kojih je prijavljeno 275 i krađe kojih je bilo 123, te 35 oštećenja tuđe stvari, 15 šumskih krađa i dr. Prijavljeno je i 11 razbojništava, 16 nasilja u porodici, a izdvajamo i tri ubistva koja su rasvijetljena. U Prijedoru i Gradišci ubijene su dvije starije žene bošnjačke nacionalnosti, počinioci su takođe, osoba bošnjačke nacionalnosti, a primarni motiv u oba slučaja je koristoljublje. Ubistvo povratnika u Bos. Brodu također je rasvijetljeno, počinilac je osoba srpske nacionalnosti, a motiv su lični odnosi ubijenog i majke počinioca. Jedno razbojništvo (Barlovci kod Banjaluke) je bilo sa smrtnom posljedicom, žrtva je povratnik hrvatske nacionalnosti, a počinioci osoba hrvatske nacionalnosti uhapšeni u Hrvatskoj, gdje se i vodi krivični postupak. Obzirom na te činjenice ovi, inače teški delikti, nisu imale odraza u smislu pogoršanja sigurnosti povratnika i stepena njihove zaštićenosti u odnosu na većinsko stanovništvo. Od težih delikata izdvajamo jedno silovanje i jedan pokušaj silovanja, gdje su i počinioci iz povratničke populacije.

102. U prvim godinama povratka, usljed opće klime, krivična djela, incidenti i ekscesi prema povratnicima ili sa međunacionalnim predznakom bili su brojniji. Posebno mjesto u tome imali su slučajevi podmetanja i bacanja eksplozivnih naprava, pretežno ručnih bombi sa ciljem nanošenja materijalne štete i posebno zastrašivanja što je proizvodilo vrlo nepovoljne efekte kod povratničke populacije i javnosti uopće. Broj takvih slučajeva godinama se smanjivao i znatno prorijedio. Tako, u

2002. godini, od 118 ukupno evidentiranih eksplozija u 18 slučajeva napadnuta je imovina povratnika, a u devet slučajeva su na taj način napadnuti vjerski objekti. Tokom 2003. godine, od 99 evidentiranih eksplozija, u devet slučajeva napadnuta je imovina osoba bošnjačke nacionalnosti, pri čemu nije bilo povrijeđenih lica. Te godine nije bilo podmetanja eksplozija na vjerske objekte. U 2004. godini, od ukupno 77 evidentiranih eksplozija, u šest slučajeva napadnuta je imovina osoba nesrpske nacionalnosti, bez povrijeđenih osoba, a u 2005. godini zabilježena su tri takva slučaja, bez veće štete na stambenim objektima. U 2006. i 2007. godini, bila su tri takva slučaja. U obe ove godine nije bilo oštećenja vjerskih objekata izazvanih eksplozijama.

103. Zabilježene su učestalije krađe i teške krađe (provaljivanjem i na druge načine), pogotovo u prethodnim godinama, i u tom pogledu su bila karakteristična područja Prijedora, Doboja, Zvornika i Bratunca. Karakteristični su i slučajevi da jedni drugima krađu građevinski materijal, stolariju, namještaj, alat i drugu opremu sa obnovljenih ili novosagrađenih kuća. Tome doprinosi činjenica da je dio obnovljenih kuća još uvijek neuseljen, a građevinski materijal neosiguran. Zabilježeni su slučajevi da se ukradeni građevinski materijal odvozi i na područje FBiH, što je bilo karakteristično za naselja u zvorničkoj regiji. Ta i slična djela vrše se često u spregama sa kriminalcima srpske nacionalnosti. Ne smatramo da je to nešto zabrinjavajuće, jer su uklapa u logične procjene i posljedice koje proizvodi brojniji povratak i oni se tretiraju na isti način kao i svi drugi koji se bave kriminalnim radnjama.

104. Sa ovog aspekta vrijedi istaći i skupove povodom izgradnje ili obnavljanja vjerskih objekata ili komemorativnog karaktera. Tim povodima, kao što je poznato, MUP je preduzimao vrlo opsežne mjere osiguranja i zahvaljujući odgovornom i profesionalnom angažovanju, kao i izmijenjenom općom klimom, omogućio održavanje tih skupova u bezbjednoj atmosferi i preventivnim djelovanjem sprečavao moguća ugrožavanja učesnika.

105. Također, na osnovu podataka o broju, vrsti, načinima vršenja i težini posljedica krivičnih, prekršajnih delikata počinjenih na štetu povratnika, kao i motiva ili statusa počinitelaca u većini slučajeva, ne bi se mogle donositi ocjene o povećanoj ugroženosti pripadnika te populacije. Tenzije takve vrste su znatno splasnule, ali još uvijek ipak prisutne, posebno na određenim područjima, te se i u aktivnostima MUP RS tretiraju kao poseban, u svakom slučaju, prioritetan segment sigurnosti.

Policija je intervenisala u svim drugim slučajevima, vršila uviđaje na mjestima incidenata, preduzimala mjere na otkrivanju počinitelaca krivičnih djela, te u svim slučajevima narušavanja javnog reda i mira sa takvim kontekstom, počiniocima bez obzira na nacionalnu i vjersku pripadnost prijavljivala nadležnim sudovima za prekršaje ili redovnim sudovima kada je riječ o počinjenim krivičnim djelima. Policija preduzima i preventivne aktivnosti na sprečavanju incidentnih i konfliktnih situacija ovakve prirode. Tako je kroz redovnu pozorno patrolnu sužbu, u povratničkim, kao i naseljima sa mješovitim stanovništvom, policija prisutna neprekidno 24 sata. To se ostvaruje dodatno i kroz realizaciju projekta "Jačanje

sposobnosti lokalne policije u pogledu sigurnosti povratnika” i projekta “Rad policije u zajednici”. Ti projekti, a i redovni policijski rad, podrazumijevaju neposredno i svakodnevno angažovanje na terenu, kontakte sa povratnicima i njihovim udruženjima i druge mjere iz nadležnosti policije. Kontinuirano se ostvaruju i kontakti sa predstavnicima vjerskih zajednica i posebno forumima za sigurnost u općinama gdje su oni osnovani, što se pokazalo kao dobra i efikasna orijentacija. Neki vjerski objekti, u skladu sa procjenama, neposredno i stalno se osiguravaju, a svi drugi su pokriveni patrolno pozoričkim službama.

Brčko Distrikt BiH

106. Policija Brčko Distrikta BiH od svog osnivanja predstavlja uspješan koncept funkcionisanja multietničkog modela policije koji je prema ocjenama meritornih međunarodnih organizacija OHR-a i EUPM-a u svim segmentima djelovanja ostvario značajne i primjerene rezultate a posebno u oblasti poštivanja ljudskih prava i eliminisanja svih oblika rasne diskriminacije. Zbog preglednosti prezentovati ćemo podatke po segmentima rada Policije Brčko Distrikta BiH i to prvo iz oblasti krivičnih istraga, gdje se tokom posmatranog trogodišnjeg perioda izdvajaju samo tri slučaja, koji indiciraju određeni vid rasne diskriminacije.

107. U evidencijama prijavljenih događaja i sprovedenih istraga za 2005. 2006. i 2007. godinu Policija Brčko distrikta BiH je evidentirala veoma mali broj slučajeva koji prema svojim obilježjima mogu ukazivati na određene oblike rasne diskriminacije i etnički motivisanih sukoba. Tokom 2005. godine Jedinica kriminalističke policije Brčko Distrikta BiH je postupala u jednom prijavljenom slučaju – krivičnog djela "Izazivanja nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti", a koji se odnosi na okupljanje i međusobno vrijeđanje navijača nakon utakmice u užem području grada. Nakon sprovedene istrage nisu potvrđeni elementi navedenog krivičnog djela o čemu je dostavljen izvještaj Tužilaštvu Brčko Distrikta BiH. Druga dva slučaja evidentirana su u 2007. godini, prvi se odnosi na događaj kada je grupa osoba na području Brčko Distrikta BiH ispisala veći broj grafita koji imaju obilježja krivičnog djela "Izazivanje rasne i vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti i uvredljivih sadržaja". Tokom preduzimanja istražnih mjera i radnji slobode su lišena dvije osobe, dok je za ukupno pet osoba podnešen izvještaj o počinjenju navedenog krivičnog djela.

108. Drugi slučaj je iz 2007. godine a odnosi se na vezane događaje koji su se desili u užem gradskom području, koji su od početnog narušavanja javnog reda i mira kulminirala u međusobne verbalne napade i vrijeđanja na nacionalnoj osnovi dvije grupe mladića različite nacionalnosti. Nakon sprovedene istrage dostavljen je izvještaj nadležnom tužilaštvu.

Navedeni slučajevi prema svom pojavnom obliku, načinu ispoljavanja i težini ne predstavljaju teže oblike rasne diskriminacije, već su posljedica sumnjičenja i predrasuda uzrokovanih ratnim zbivanjima u Bosni i Hercegovini. Uglavnom se radi o slučajevima kada građani (srpske, hrvatske, muslimanske i romske

nacionalnosti) ispoljavaju sumnju u pravednost i zakonitost postupanja pojedinaca i institucija Brčko Distrikta BiH zbog određenih predrasuda da su u podređenom položaju zbog svoje nacionalne pripadnosti. Drugi dio događaja vezan je za narušavanje javnog reda i mira svađom i tučom dva ili više lica različite nacionalnosti, koji nije prouzrokovan rasnom diskriminacijom, već uobičajenim uzrocima za nastanak sličnih događaja.

109. Potrebno je istaći da je broj posmatranih događaja procentualno veoma mali u odnosu na ukupan broj slučajeva po kojima postupa Policijska Brčko Distrikta BiH, s tim da isti nemaju dimenziju uticaja na narušavanje općeg stanja sigurnosti i sigurnosti svih građana Brčko Distrikta BiH, kao i na pojavu rasne diskriminacije.

Drugi dio podataka je iz oblasti prekršajnih postupaka policije, gdje Policijska Brčko Distrikta BiH nema evidentiranih slučajeva koji bi ukazivali na rasnu diskriminaciju u postupanju Policije prema građanima. Navedenu konstataciju potvrđuje i analiza predstavljeni građana na rad Policije, gdje tokom zadnje tri godine evidentirano samo 4 slučaja, jedan iz 2005. godine a preostala tri iz 2006. godine i da su sve navedene predstavljeni nakon sprovedene unutrašnje istrage Jedinice za profesionalne standarde odbačene kao neosnovane.

110. Analiza ove problematike ukazuje da je Policijska Brčko Distrikta BiH u saradnji sa ostalim nadležnim institucijama Vlade Brčko Distrikta BiH realizovala širi spektar aktivnosti u cilju bezbjednog povratka izbjeglih i raseljenih lica na području Brčko Distrikta BiH, što je preventivno uticalo na smanjenje i sprečavanje nastanka bilo kojeg vida rasne diskriminacije.

Također, je Policijska značajno preventivno djelovala na sprečavanje rasne diskriminacije kroz projekat sa nazivom "Rad policije u zajednici", koji je prvi implementiran na području Brčko Distrikta BiH a kasnije je proširen i primijenjen i na ostalom području BiH.

111. U cilju prevencije sprečavanja međunacionalnih incidenata između školske djece Policijska je inicirala i realizovala projekat "Školski policajac" počev od 2005/2006. godine, koji je dao značajne rezultate na prevenciji smanjenja broja vršenja krivičnih djela u i oko škola.

U okviru prethodno navedenih projekata posebna pažnja je posvećena i etničkoj grupi "Roma", kroz stalni rad policajaca na terenu, ostvarivanja saradnje sa predstavnicima romske zajednice, realizaciju predavanja, koordinaciju sa ostalim vladinim i nevladinim organizacijama u rješavanju problema i dr.

112. Sve prethodno navedene aktivnosti Policija Brčko Distrikta BiH planira i realizuje u tekućem periodu kroz program "Strategija za rad policije u zajednici", što predstavlja bitnu pretpostavku efikasne borbe i prevencije protiv bilo kojeg vida rasne diskriminacije na području Brčko Distrikta BiH.

Tužilaštvo Brčko Distrikta BiH za period 01.01.2005. - 30.06.2007. godine ima zaprimljenu jednu prijavu protiv dva lica za krivično djelo Oštećenje tuđe stvari iz člana 287. stav 2. u vezi sa stavom 1. Krivičnog zakona Brčko Distrikta BiH u sticaju sa krivičnim djelom izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti iz člana 160. stav 2. Krivičnog zakona Brčko Distrikta BiH, a sve u vezi sa članom 31. istog zakona.

Dana 12.09.2007. godine ovo tužilaštvo je podiglo optužnicu protiv navedenih lica za gore počinjena krivična djela, koja je potvrđena od strane Osnovnog suda Brčko Distrikta BiH. Predmet se trenutno nalazi u fazi suđenja.

113. Pred Apelacionim sudom Brčko Distrikta BiH, podaci za 2008. godine, nisu vođeni krivični postupci zbog krivičnih djela, povreda ravnopravnosti čovjeka i građanina iz člana 174. Krivičnog zakona Brčko Distrikta BiH i sprečavanja povratka izbjeglica i raseljenih osoba iz člana 175. Krivičnog zakona Brčko Distrikta BiH.

114. Pravosudna komisija Brčko Distrikta BiH, kroz izvršene provjere u parničnim i krivičnim upisnicima utvrdila da se kod Osnovnog suda Brčko Distrikta BiH za period od 2001. godine pa do danas nisu pred ovim sudom vodili postupci zbog krivičnih djela iz člana 174. (povreda razvopravnosti čovjeka i građanina) i krivičnog djela iz člana 175. KZ Brčko Distrikta BiH (sprečavanje povratka izbjeglice ili raseljene osobe), niti su se vodili parnični postupci u vezi sa zahtjevom radnika koji su otpušteni sa svojih radnih mjesta ili stavljani na liste čekanja tokom oružanih sukoba zbog svoje etničke pripadnosti.

Problematika u vezi sa Romima

115. U Republici Srpskoj, stanovništvo romske nacionalnosti uglavnom je nastanjeno u većim mjestima (Bijeljina, Banjaluka, Prijedor, Gradiška, Doboj idr.), sa mnogim neriješenim statusnim i socijalnim pitanjima, uglavnom kao i na drugim područjima. Sa aspekta rada policije i sigurnosti uopće, može se konstatovati da se u ovoj populaciji ne suočavamo sa nekim izraženijim problemima. Sa jedne strane ova populacija ne predstavlja neku rizičnu grupu za okruženje, a sa druge strane se ne može konstatovati niti da je ugrožena u smislu nedovoljne bezbjednosti. Ni broj krivičnih djela u lokalnim zajednicama Roma nije brojan. Uglavnom se radi o imovinskim deliktima (krađe, provale), tučama i naislničkim ponašanjima bez težih posljedica, koje vrše jedni prema drugima. Svjesno svojih obaveza i odgovornosti MUP RS je rukovodeći se procjenama aktuelne sigurnosne problematike izvršio reorganizaciju policijskih stanica na cijelom području Republike. Tako je, imajući u vidu sigurnost povratnika, u šest naselja (Ljubija,

Kozarac, Jezero, Janja, Osmaci, Kozluk) formirao policijske stanice. Riječ je o naseljima u kojima je skoncentrisan veći broj nesrpskog življa i povratnika.

116. Osim toga, upravo radi zaštite povratnika i povećanja stepena sigurnosti, a radi adekvatnijeg pokrivanja terena na području Republike, kao sastavni dijelovi matičnih stanica, organizovana su stanična odjeljenja policije. Većina ovih odjeljenja također je otvorena u mjestima gdje je brojnija povratnička populacija. Cijenimo da ovakva organizacija, iako u nekim slučajevima i neracionalna sa materijalno-tehničkog aspekta, proizvodi pozitivne efekte.

117. Imajući u vidu naprijed navedeno možemo zaključiti da će Bosna i Hercegovina i dalje davati punu podršku provođenju svih prijedloga navedenih u Preporukama UN Komiteta za eliminaciju rasne diskriminacije te da će nastaviti sa implementacijom svih odredba Konvencije kako bi se spriječio ili sveo na najmanju mjeru broj krivičnih djela zasnovanih na rasnoj, nacionalnoj i vjerskoj diskriminaciji uz napomenu da će se poseban naglasak stavljati na sigurnost povratnika i prava osoba koje čine manjinu na određenom području.

Preporuka broj: 17. *Komitet nalaže državi članici da poduzme hitne korake e.g. uklanjajući administrativne prepreke, kako bi osigurali da svi Romi imaju pravo pristupa osobnim dokumentima, a koji su im neophodni u uživanju, inter alia, njihovih ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava kao što su zaposlenje, stanovanje, zdravstvena zaštita, socijalna sigurnost i obrazovanje.*

118. Organi vlasti u BiH, odnosno Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH na inicijativu Odbora za Rome pri Vijeću ministara BiH, kojoj su se pridružili Vijeće Roma u BiH, Misija OSCE u BiH, te pojedine općine u BiH u kojoj žive Romi – preduzeli su određene aktivnosti tokom 2003-2004. godine. Rezultat tih aktivnosti ogleda se u činjenici da je danas znatno manji broj Roma u BiH koji nisu upisani MKR i MKU i u druge evidencije koje vode državni organi i službe.

Također, nije mali broj Roma koji su poslije kampanje u tom cilju riješili pitanje posjedovanja ličnih karata, vozačkih dozvola, donekle i zdravstvenih knjižica, pasoša i sl.

Međutim, sve to još uvijek nije dovoljno. Vlasti u BiH će nastojati da svi pripadnici romske nacionalne manjine budu upisani u matične i dr. knjige i da mogu lične dokumente.

119. U tom smislu i cilju, Vijeće ministara BiH zadužuje i smatra odgovornim CIPS-projekt, a to znači Ministarstvo civilnih poslova BiH, koji u posljednjih par godina vodi sve poslove u vezi sa evidencijama i izdavanju ličnih identifikacionih dokumenata građana BiH.

Također, Vijeće ministara BiH preporučuje entitetskim ministarstvima, uprave i lokalne samouprave, zatim kantonalnim i općinskim ministarstvima, službama i dr. zaduženim za ovu problematiku da i oni sa

svije strane osiguraju institucionalni okvir i kadrovske resurse za djelovanje u navedenom cilju i značenju, te neophodna finansijska sredstva koja nisu tako velika da se ne bi mogla osigurati u redovnim budžetskim stavkama kako bi se ovaj značajan posao za romsku nacionalnu manjinu završio već u 2008. godini.

Razumije se, aktivnosti na evidentiranju i upisu Roma u matične i dr. knjige uspješnije se mogu artikulirati i završiti samo ako se u taj posao uključe sve romske NVO, odnosno u saradnji sa mrežom romskih NVO-a. Stoga je njihovo međusobno uvezivanje i koordiniranje zajedničkih aktivnosti, ne samo zarad upisa u matične knjige, imperativ. To je zadatak za Odbor za Rome pri Vijeću ministara BiH i Vijeće Roma BiH. Istovremeno, putem medija informisanja treba pokrenuti javnu kampanju u kojoj bi se objasnio smisao i cilj aktivnosti na upisu Roma u matične knjige i druge evidencije.

120. Zdravstvena zaštita u Bosni i Hercegovini regulisana je na entitetskom nivou i Brčko Distriktu, odnosno Zakonima o zdravstvenom osiguranju i Zakonima o zdravstvenoj zaštiti.

U entitetski Zakonima i Brčko Distriktu zdravstvenom osiguranju članova porodice romske populacije, kao i sve ostale članove populacije, u slučaju da ne pripadaju kategorijama lica koja ne uplaćuju doprinose za zdravstveno osiguranje, nisu obuhvaćeni zdravstvenom zaštitom. Međutim, u član 26. Zakona o zdravstvenom osiguranju Federacije BiH stoji: "Osoba sa prebivalištem na teritoriji Federacije BiH koja nemaju sredstava za izdržavanja saglasno propisima o socijalnoj pomoći, obavezno su osigurana na zdravstvenu zaštitu u obimu utvrđenom za članove porodica osiguranika, ako im se zdravstven zaštita na osigura po drugom osnovu". Pripadnici romske populacije, u većini slučajeva, nisu upisani u matične knjige, nemaju prijavljena mjesta boravka i nisu upoznata sa ulogom Centra za socijalnu rad pa i ne ostvaruju jedan broj prava koja su im dostupna.

Djeca iz romske populacije, kao i sve ostale populacije, obuhvaćena su obaveznim vakcinisanjem koje je besplatno. Također, djeca koja su uključena u predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje kao i redovni studenti obuhvaćeni su obaveznim zdravstvenim osiguranjem. Djeca koja su navršila 15 godina života, a nisu završila osnovnu školu ili se po završetku osnovnog školovanja nisu zaposlila, ako se u roku od 30 dana od dana navršenih 15 godina života, odnosno od dana završetka školske godine prijave Zavodu za zapošljavanje imaju pravo na zdravstvenu zaštitu, kao i lica koja su prema propisima o školovanju izgubila status učenika, odnosno redovnog studenta ili su prekinula redovno školovanje, zadržavaju pravo na zdravstvenu zaštitu u trajanju od jedne godine od dana prekida školovanja ako su se prijavila Zavodu za zapošljavanje u roku od 30 dana od dana prekida i ako pravo na zdravstvenu zaštitu ne mogu ostvariti po drugom osnovu. Mali procenat romske populacije uključen je u obrazovni sistem Bosne i Hercegovine i stog aspekta ne koriste prava koja im pripadaju.

Ministarstvo civilnih poslova BiH

Direkcija za implementaciju "CIPS" projekta:

121. "Radi se o upravnim postupcima za koje su nadležni organi ministarstva unutrašnjih poslova RS-a, kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova u FBiH i javni registara Brčko Distrikta BiH, a provode se prema važećim propisima iz ove oblasti npr. Zakonom o ličnoj karti državljana BiH ("Službeni glasnik BiH" broj 32/01 i 16/02), Zakonom o putnim ispravama državljana BiH ("Službeni glasnik BiH" broj 4/07, 1/99, 27/00, 32/00, 19/01, 47/04, 53/04, 15/08 i 33/08) ili Pravilniku o vozačkoj dozvoli ("Službeni glasnik BiH" broj 13/07) u svim postupcima prilažu se potrebni dokazi – za državljane BiH bez posebnih dokaza za pripadnike romske populacije.

Direkcija za implementaciju CIPS projekata vrši evidentiranje podataka o izdatim ličnim dokumentima u centralnu evidenciju prema Zakonu o centralnoj evidenciji i razmjeni podataka ("Službeni glasnik BiH" broj 32/01,16/02 i 44/07), prema kojem se ne evidentiraju podaci o nacionalnoj pripadnosti jer su isti posebna kategorija podataka posebno zaštićeni Zakonom o zaštiti ličnih podataka.

Iz naprijed navedenog ponovo napominjemo da nemamo podataka o problemima prilikom dobivanja ličnih dokumenata pripadnika romske populacije. "

Ministarstvo uprave i lokalne samouprave RS-a

122. Članom 10. Ustava RS-a propisano je: „Građani Republike ravnopravni su u slobodama, pravima i dužnostima, jednaki pred zakonom i uživaju istu pravnu zaštitu bez obzira na rasu, nacionalnu pripadnost, vjeroispovijest, socijalno porijeklo, rođenje, obrazovanje, imovno stanje, političko i drugo uvjerenje, društveni položaj ili drugo lično svojstvo.“

Dakle, Zakonom o državljanstvu RS-a („Službeni glasnik RS“, broj: 35/99, 17/00, 33/04 i 64/05), propisani su uslovi i postupak za prijem u državljanstvo BiH, RS jedanko za sve osobe, strance i nijednom odredbom ovog zakona prijem u državljanstvo nije isključen, ograničen ili zasnovan po osnovu rase, boje, nacionalnog ili etničkog porijekla osobe koja želi steći državljanstvo, što znači da kroz zakonske odredbe kao i kroz praksu nisu uočene povrede Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije u smislu da je određenoj kategoriji osoba kod sticanja državljanstva dato prvenstvo ili da su im utvrđeni ograničavajući uslovi prilikom ostvarivanja prava na državljanstvo.

123. Također, Zakonom o matičnim knjigama („Službeni glasnik RS“, broj: 18/99), propisano je da se o ličnim stanjima građana vode matične knjige rođenih, matične knjige vjenčanih i matične knjige umrlih u koje se upisuju zakonom utvrđene činjenice o rođenju, zaključenju braka i smrti, kao i primjedbe u vezi sa ovim činjenicama. U matične knjige rođenih upisuju se nacionalnost i vjeroispovijest prema izjavi roditelja djeteta. Ako roditelji ne žele dati podatke o nacionalnosti i vjeroispovijesti ove rubrike će ostati

ne popunjene, s tim da naknadno mogu tražiti upis istih, a nakon punoljetnosti i sama osoba upisana u matične knjige.

Nadalje, imajući u vidu navedeno smatramo da se odredbama Ustava Republike Srpske, Zakona o državljanstvu Republike Srpske i Zakona o matičnim knjigama, kao i njihovom primjenom u praksi, ne narušavaju prava čovjeka i osnovne slobode koje su garantovane Međunarodnom konvencijom o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije.

Aktivnosti Gender Centra Federacije BiH na poboljšanju položaja romske populacije

124. Gender Centar Federacije BiH je sudjelovao, zajedno sa Agencijom za ravnopravnost spolova BiH i Gender centrom Vlade Republike Srpske, u provedbi obuke „Gender senzitivizacija“ za romske organizacije, u okviru trodnevnog seminara u Vogošći, održanog 28.-30. avgusta 2007. godine, koji je proveden uz podršku OSCE-a i World Vision-a i BOSPO-a.

Gender Centar Federacije BiH izradio je Nacrt prijedloga mjera za integriranje gender dimenzije u akcije za poboljšanje položaja Roma i dostavio Vijeću Roma BiH.

Gender Centar Federacije BiH je učestvovao na seminaru o prezentaciji Strategije za žene Romkinje u BiH, u organizaciji OSCE-a, održanom u Vogošći 6- i 7. decembra 2007. godine. Važno je istaći da su nakon prethodno održanog seminara ženske romske organizacije ostvarile saradnju sa gender mehanizmima na svim razinama i izradile Nacrt prijedloga Strategije za poboljšanje položaja Romkinja, koji je prezentiran na pomenutom seminaru.

Gender Centar Federacije BiH učestvuje u radu Savjetodavne grupe za socijalnu politiku (SPAG) Federacije BiH u okviru kojeg se predlažu mjere za poboljšanje položaja i socijalnu inkluziju svih ranjivih grupa, gdje su uključena i pitanja nacionalnih manjina, među kojima su i Romi, kao najbrojnija manjina koja je u najtežem položaju. Posebno se radi na provedbi dva pilot projekta u općinama Tuzla i Banja Luka/Gradiška čiji je cilj uključivanje Roma u procese razvoja na lokalnom nivou.

Preporuka broj: 18. *Komitet nalaže državi članici da osigura da svi zahtjevi svih radnika koji su otpušteni sa svojih radnih mjesta ili stavljeni na liste čekanja tokom oružanog sukoba zbog svoje etničke pripadnosti budu ekspeditivno riješeni, te da se preporuke entitetskih i kantonalnih komisija promptno i u dobroj volji implementiraju.*

125. U oblasti rada i zapošljavanja na nivou Bosne i Hercegovine primjenjuje se Zakon o državnoj službi u institucijama BiH („Sl. glasnik BiH“, broj: 19/02) i Zakon o radu u institucijama BiH („Sl. glasnik BiH“, broj: 26/04), kojim je regulisan rad i radni odnos zaposlenih i državnih službenika u institucijama

BiH. Pomenuti zakoni sadrže odredbe kojima se zabranjuje bilo kakav oblik rasne diskriminacije prilikom zapošljavanja i rada u institucijama BiH.

Naime, odredbom člana 23. Zakon o državnoj službi u institucijama BiH propisano je da prilikom organizovanja javnog konkursa, Agencija za državnu službu BiH osigurava da se kod izbora državnog službenika neće vršiti diskriminacija, u skladu sa članom 15. stav 2. Zakona. Stav 2. tačka 15. glasi: „Državni službenik ima pravo na pošten i pravilan tretman u svim aspektima kadrovske politike, bez obzira na nacionalnost, socijalno porijeklo, entitetsko državljanstvo, prebivalište, religiju, politička i druga uvjerenja, spol, rasu, rođenje, bračni status, starosnu dob, imovinsko stanje, hendikepiranost ili drugi status“.

Odredbom člana 6. Zakona o radu u institucijama BiH, predviđeno je da osoba koja traži zaposlenje kod poslodavca, kao i zaposlenik, ne može biti diskriminiran zbog rase, boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog mišljenja ili oporedjeljenja, nacionalnog ili socijalnog porijekla, seksualne orijentacije, imovnog stanja, rođenja ili kakve druge okolnosti, članstva ili nečlanstva u političkoj stranci, tjelesnih poteškoća ili na osnovu kojeg drugog razloga suprotnog osnovnim ljudskim pravima i slobodama utvrđenim Ustavom Bosne i Hercegovine.

126. Propisi u Federaciji Bosne i Hercegovine u oblasti rada i zapošljavanja predvidjeli su antidiskriminacijske odredbe i kaznene mjere u slučaju njihovog kršenja. Antidiskriminacijska odredba sadržana u članu 2. **Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba** (“Službene novine FBiH, br. 55/00, 41/01, 22/05 i 9/08) glasi:

“Nijedna osoba, na osnovu ovog zakona, ne može biti stavljena u nepovoljan položaj zbog: rase, boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog mišljenja, nacionalnog ili socijalnog porijekla, imovnog stanja, rođenja ili kakve druge okolnosti, članstva ili nečlanstva u političkoj stranci ili članstva ili nečlanstva u sindikatu ili tjelesnih i duševnih poteškoća.”

Krivična odredba sadržana u članu 56. ovog zakona glasi:

“Novčanom kaznom od 1.000,00 KM do 10.000,00 KM kaznit će se za prekršaj pravno lice koje postupi suprotno članu 2. ovog zakona.

Za prekršaj iz stava 1. ovog člana kaznit će se odgovorna osoba kod pravnog lica novčanom kaznom od 500,00 KM do 2.000,00 KM.

Svaka osoba koja smatra da je protiv nje provedena diskriminacija, iz člana 2. ovog zakona, može zatražiti naknadu štete putem nadležnog suda.”

Zakonom je propisano da poslodavci koji imaju potrebu za zaposlenicima i osobe koje traže zaposlenje mogu tražiti pomoć od službe za zapošljavanje u pronalaženju posla. Nezaposlena osoba ostvaruje prava

za vrijeme nezaposlenosti u službi za zapošljavanje prema mjestu prebivališta, a nezaposlena osoba koja je usljed ratnog stanja napustila prebivalište, ostvaruje prava u službi za zapošljavanje prema mjestu boravka.

127. Antidiskriminacijska odredba sadržana u članu 5. **Zakona o radu** ("Službene novine FBiH", br. 43/99, 32/00 i 29/03) glasi:

"Osoba koja traži zaposlenje, kao i osoba koja se zaposli, ne može biti stavljena u nepovoljniji položaj zbog rase, boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog mišljenja, nacionalnog ili socijalnog porijekla, imovnog stanja, rođenja ili kakve druge okolnosti, članstva ili nečlanstva u političkoj stranci, članstva ili nečlanstva u sindikatu, tjelesnih i duševnih poteškoća u pogledu angažiranja, obrazovanja, unapređenja, uslova i zahtjeva rada, otkazivanja ugovora o radu ili drugih pitanja koja proističu iz radnog odnosa."

Krivična odredba sadržana u članu 139a. Zakona o radu glasi:

"Novčanom kaznom od 1.000,00 KM do 10.000,00 KM kaznit će se za prekršaj poslodavac-pravno lice, ako:...stavlja u nepovoljniji položaj lice koje se uposli i lice koje traži uposlenje (člana 5.)."

Za prekršaj iz stava 1. ovog člana kaznit će se poslodavac-fizičko lice novčanom kaznom od 1.000,00 KM do 3.500,00 KM.

Za prekršaj iz stava 1. ovog člana kaznit će se i odgovorna osoba kod poslodavca koji je pravno lice novčanom kaznom od 500,00 KM do 1.000,00 KM."

128. Prema Zakonu o radu i Zakonu o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba isključeni su svi oblici diskriminacije, a samim tim i diskriminacija po etničkoj, odnosno nacionalnoj osnovi prilikom zapošljavanja kod svih poslodavaca, bez obzira na karakter vlasništva i oblik organizovanja.

Pravo na formiranje i udruživanje u sindikate imaju svi građani Bosne i Hercegovine i mogu da se udružuju u bilo koji dozvoljen oblik interesnog udruživanja prema zanimanjima ili kao strukova udruženja i sl.

129. Na osnovu Strategije za rješavanje problema Roma u BiH radna grupa sastavljena od predstavnika Vijeća Roma BiH i predstavnika resornih ministarstava Federacije BiH i RS i općina u kojima žive Romi, uz tehničku podršku humanitarnih organizacija sačinila je Akcioni plan za upošljavanje Roma kojim su

predviđene mjere za povećanje zaposlenosti romske populacije u BiH. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Akcione planove za zapošljavanje, zdravstvenu zaštitu i stambeno zbrinjavanje, dostavilo je vladama Entiteta na razmatranje prije usvajanja istih od strane Vijeća ministara BiH.

Sredstva za implementaciju Akcionog plana za zapošljavanje trebalo bi osigurati u Proračunu BiH, Federacije BiH, Distrikta Brčko, sredstvima entitetskih zavoda za zapošljavanje i kantonalnih službi za zapošljavanje u F BiH, kao i iz Dekade inkluzije Roma.

Predloženim mjerama predviđeno je zapošljavanje Roma u javnoj upravi, sufinansiranje poslodavaca koji zapošljavaju Rome kao i finansijska podrška Romima za samoupošljavanje.

Akcionim planom za zapošljavanje predviđeno je formiranje tijela za praćenje i ocjenu predloženih mjera, kao i tijela odgovorna za implementaciju tih mjera i aktivnosti.

130. Zakon o radu („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 20/07 - Prečišćeni tekst) – Izmjenama i dopunama Zakona o radu iz 2007. godine proširena je zabrana diskriminacije po bilo kom osnovu, zakon sada sadrži posebno poglavlje „ZABRANJENA DISKRIMINACIJA“, u kojem je definisana zabrana neposredne i posredne diskriminacije u postupku zapošljavanja i u radnom odnosu, a naročito je naglašena zabrana diskriminacije po osnovu spola, nasilja po osnovu spola, uznemiravanja, seksualnog uznemiravanja i mobinga na radnom mjestu. Čime se ovaj zakon stavlja u red zakona koji su u potpunosti usaglašeni sa međunarodnim konvencijama o ljudskim pravima i pravima na radu (ILO).

131. Zakon o zapošljavanju («Službeni glasnik Republike Srpske», broj 38/00 i 85/03) – Izmjenama i dopunama ovog zakona unapređuje se garancija ravnopravnosti po osnovu spola u procesu zapošljavanja, zabranjuje svaka diskriminacija zasnovana na spolu, osim uspostavljanja specijalnih mjera u cilju promovisanja jednakosti i ravnopravnosti spolova, ustanovljava se obaveza razvrstavanja statističkih podataka po spolu i njihova dostupnost javnosti, te se ustanovljava novčano sankcionisanje za nevođenje statističkih podataka u skladu sa odredbama Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.

132. Zakonom o zapošljavanju stranaca (“Službene novine Federacije BiH, broj 8/99) utvrđuje se način i uvjeti zapošljavanja stranog državljanina i osobe bez državljanstva, nadležnosti Federalnog zavoda za zapošljavanje i javnih službi za zapošljavanje kantona u postupku zapošljavanja stranaca, kao i druga pitanja u vezi sa zapošljavanjem stranaca. Zakonom je utvrđeno da stranac može zaključiti ugovor o radu ili ugovor o obavljanju privremenih i povremenih poslova, na osnovu radne dozvole, ako ispunjava uslove iz zakona i općeg akta poslodavca. Radna dozvola se izdaje strancu pod uslovom da ima odobrenje za stalno nastanjenje ili privremeni boravak u BiH i da u evidenciji službe za zapošljavanje među

nezaposlenim osobama nema osoba koja ispunjavaju uslove koje poslodavac zahtijeva za zaključenje ugovora o radu ili ugovora o obavljanju privremenih ili povremenih poslova.

Radna dozvola se izdaje na određeno vrijeme, najduže za jednu godinu. Izuzetno, strancu koji ima odobrenje za stalno nastanjenje u BiH, radna dozvola se može izdati i na neodređeno vrijeme.

Bosna i Hercegovina već duže vrijeme suočava se sa problemima koji se odnose na rad i zapošljavanje. Dovoljno istaći podatak da se nezaposlenost kreće između 35-40%. Poseban problem su radnici koji su ne svojom voljom ostali bez posla, jer su mnoga preduzeća uništena i blokirana, a mnogi zaposleni radnici otišli u izbjeglištvo širom svijeta ili su raseljeni na području Bosne i Hercegovine. Nakon rata, shvatajući taj problem u oba entiteta prišlo se rješavanju problema radnika koji su ostali bez posla. U zakonima o radu oba entiteta ugrađeni su članovi 142. i 152. kojim se pokušalo bar ublažiti teško stanje radnika koji su ostali bez posla. Prema prikupljenim podacima stanje je sljedeće:

Povodom implementacije člana 143. Zakona o radu u Federaciji BiH, je na osnovu podataka dobijenih od kantonalnih komisija za implementaciju člana 143. Zakona o radu, do decembra 2007. godine, ukupno je bilo 59.603 žalbi, od čega je riješeno 41.257. Ostale su neriješene 18.346 žalbe. U ovaj broj nije uključen broj neriješenih žalbi za Komisiju Zapadnohercegovačkog kantona, sa kojim podatkom nadležno ministarstvo ne raspolaže.

133. Federalna komisija za implementaciju članka 143. Zakona o radu je od formiranja zaprimila ukupno 5.760 žalbi, a od zaprimljenog broja sa decembrom 2007. godine riješeno je 5.700 žalbi. Ova komisija pružala je pomoć zainteresovanim strankama kako u smislu pravnih savjeta, informacija tako i davanje uputa u svrhu izvršenja konačnih odluka.

Iz navedenih podataka je vidljivo da i pored brojnih teškoća u radu, a koje su se odnosila na probleme u finansiranju koje je federalna komisija imala kao i obimu posla koji je stavljen pred nju, statistički podaci pokazuju dobre rezultate i uspjeh u implementaciji ovog člana iako je do stvarnih pokazatelja jako teško doći.

134. Naravno, da su postojali slučajevi kršenja pomenutog člana i nepostupanja po konačnim rješenjima komisija, ali zaposlenicima u tom slučaju stajali su na raspolaganju zakonska sredstva prisilnog izvršenja. Propisi u Republici Srpskoj u oblasti rada i zapošljavanja sadrži antidiskriminacijske odredbe i kaznene mjere u slučaju njihovog kršenja. U tom smislu navodimo antidiskriminacijsku odredbu sadržana u članu 3. Zakona o zapošljavanju «Službeni glasnik Republike Srpske » broj 54/05 i 64/06) koja glasi:

“U primjeni ovog zakona, drugih propisa i akata Zavoda i drugih organizacija koje obavljaju određene poslove zapošljavanja, nijedna osoba ne može biti diskriminisana zbog rase, boje kože, spola, jezika, religije, političkog ili drugog mišljenja i opredjeljenja, etničke ili socijalne pripadnosti, ili porijekla,

imovnog stanja, članstva ili nečlanstva u sindikatu, političkoj organizaciji, ili udruženju kao i stanje fizičkog ili mentalnog zdravlja, ako uslovi posla to dozvoljavaju, ili bilo koje druge okolnosti koja nije u skladu sa principom ravnopravnosti građana pred zakonom”.

135. Krivična odredba sadržana u članu 60 ovog zakona koja se može primjeniti u slučaju prekrašaja iz člana 3. Zakona u odnosu na službu zapošljavanja glasi:

„Novčanom kaznom u iznosu od 1.000 do 5.000 konvertibilnih maraka kazniće se za prekršaj Zavod ako nezaposlenoj osobi uskratiti pravo koje mu pripada u skladu sa zakonom:

Za ovaj prekršaj kazniće se odgovorna osoba u Zavodu novčanom kaznom u iznosu od 500 do 1.500 konvertibilnih maraka.“

136. Antidiskriminacijska odredba sadržana u članu 5. Zakona o radu prečišćeni tekst («Službeni glasnik Republike Srpske», broj: 55/07) glasi:

„Radnik, kao i osoba koja traži zaposlenje, ne može biti stavljen u neravnopravan položaj kod ostvarivanja prava po osnovu rada i prava na zaposlenje zbog rase, etničke pripadnosti, boje kože, pola, jezika, religije, političkog ili drugog mišljenja i ubedenja, socijalnog porijekla, imovnog stanja, članstva ili nečlanstva u sindikatu ili političkoj organizaciji, tjelesnog i duševnog zdravlja i drugih obilježja koja nisu u neposrednoj vezi sa prirodom radnog odnosa.“

Odredbom člana 112. stav 1. istog zakona dato je pravo podnošenja tužbe i ona glasi:

„U slučajevima diskriminacije u smislu odredaba člana 5. ovog zakona osoba koja traži zaposlenje kao i radnik može da pokrene pred nadležnim sudom postupak za naknadu štete u skladu sa zakonom.“

Krivična odredba sadržana je u članu 180. stav 1. zakona i glasi:

„Novačnom kaznom u iznosu od 1.000 do 10.000 konvertibilnih maraka kazniće se za prekršaj poslodavac:

a) ako ne obezbjedi ravnopravnost radnika na radu, kao i ravnopravnost nezaposlenih osoba koja konkurišu na zaposlenje (član 5. ovog zakona);

Za prekršaj iz stava 1. ovog člana kazniće se odgovorna osoba kod poslodavca novčanom kaznom u iznosu od 100 do 500 konvertibilnih maraka.“

137. Antidiskriminacijska odredba sadržana u članu 3. stav 5. Zakona o zaštiti na radu («Službeni glasnik Republike Srpske » broj 1/08) glasi:

„Zakonom o radu utvrđena je zabranjena diskriminacije zaposlenika u ostvarivanju sigurnosti i zdravlja na radu po svim osnovama utvrđenim Zakonom.“

U ovom zakonu nije predviđena kaznena odredba za eventualni prekrašaj jer je pravo na zaštitu na radu pravo iz rada gdje je predviđena kazna za diskriminatorno ponašanje poslodavca.

U Republici Srpskoj u implementaciji člana 182. Zakona (ranije član 152.) postignut je značajan napredak, s obzirom da je počela isplata otpremnina osobama kod kojih je utvrđeno da im je radni odnos prestao nezakonito u periodu od 31.12. 1992. do 16.11. 2000. godine.

138. Vlada Republike Srpske je u toku 2007. godine osigurala sredstava u iznosu od 2.000.000,00 KM, a u ovoj budžetskoj godini kroz organizacioni kod u nadležnom ministarstvu, osigurala je sredstva u iznosu od 2.500.000,00 KM kako bi sve osobe kojima je to pravo pravosnažnim rješenjem utvrđeno dobile otpremninu.

Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite je po osiguranju sredstava za isplatu u šestom mjesecu 2007. godine izvršilo isplatu za 350 osoba u iznosu od 500.000,00 KM, a druga isplata po pravosnažnim rješenjima Komisije je izvršena u toku oktobra mjeseca 2007. godine. Na spisku za isplatu se nalazilo 619 osoba, a isplaćen je iznos od 922.652,00 KM.

Komisija za implementaciju člana 182. Zakona o radu – prečišćeni tekst, do sada je obradila 13.244 predmeta, problem predstavlja veliki broj nepotpunih i neurednih zahtjeva, kao što je implementacijom imovinskih zakona u Bosni i Hercegovini došlo do pomjeranja podnositelja zahtjeva i promjeni njihovih adresa. Komisija dalje nastavlja sa radom i isplatom otpremnina u 2008. godini.

Pitanje institucionalne zaštite otpuštenih radnika po članu 152. Zakona o radu Republike Srpske bio je predmet razmatranja pred Komisijom za ljudska prava pri Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (predmet CH/01/7776 et al., *protiv Republike Srpske*, Odluka o prihvatljivosti i meritumu, od 13. septembra 2006. godine), kojom je Komisija naredila Republici Srpskoj da uspostavi institucionalnu zaštitu, da osnuje fond za isplatu otpremnine, te vodi postupke u skladu sa pravom na pravično suđenje u smislu razumnog roka.

139. Statutom Brčko Distrikta BiH, („Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH“, broj: 3/07), članom 13. koji govori o osnovnim pravima i obavezama isključen je svaki oblik diskriminacije po bilo kom osnovu. Kada je u pitanju zapošljavanje u javnom sektoru Distrikta članom 20. je regulisano da se isto vrši na osnovu profesionalnih sposobnosti i odražava sastav stanovništva. U istom članu se dalje navodi da će se svaki javni zaposlenik Distrikta – izuzev određenih funkcionera koji se imenuju, birati na osnovu otvorenog konkursa uz javni oglas za upražnjeno radno mjesto koje se objavljuje kako u Distriktu tako i na teritoriji Bosne i Hercegovine.

Zakonom o radu Brčko Distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH“, broj: 19/06), članom 4., također, je zabranjen svaki obli diskriminacije prilikom zpošljavanja. Članom 3. je propisano da se radni

odnos zasniva zaključivanjem ugovora između poslodavca i zaposlenog, što znači da poslodavac nije obavezan da prije zaključivanja radnog odnosa slobodno radno mjesto javno oglasi i prijem izvrši na osnovu javnog konkursa.

Zakon o zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti („Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH“, broj: 33/04), u članu 5. propisuje da „u primjeni ovog zakona, drugih propisa i akata Zavoda i agencije za zapošljavanje, osigurava se jednakost svih osoba koje traže zaposlenje nezavisno od rase, boje kože, nacionalne pripadnosti, etničkog porijekla, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog mišljenja i opredjeljenja, socijalne pripadnosti ili porijekla, imovnog stanja, bračnog ili porodičnog stanja, starosti, članstva u sindikatu, udruženja ili političkoj organizaciji ili od bilo koje druge okolnosti koja može biti osnov diskriminacije i nejednakog pristupanja prema osobama koje traže zaposlenje.

140. Kada je u pitanju zapošljavanje pripadnika romske etničke zajednice neophodno je naglasiti da je veoma teško pratiti njihovo zapošljavanje na osnovu raspoloživih podataka u evidenciji Zavoda za zapošljavanje Brčko Distrikta BiH. Kao što je poznato popis stanovništva u Bosni i Hercegovini nije izvršen nakon rata, a u evidenciji Zavoda samo se pet nezaposlenih izjasnilo da su pripadnici romske nacionalnosti. Jedan broj Roma se izjašnjava kao pripadnik bošnjačkog naroda, a jedna broj je svrstan kao ostali (njih oko 120) među kojima je s obzirom na ime i prezime najveći broj Roma.

Vlada Brčko Distrikta BiH i Zavod za zapošljavanje Brčko Distrikta BiH kroz program i mjere aktivne politike zapošljavanja stimuliše zapošljavanje pripadnika romske etničke zajednice. Programi poslodavaca koji konkurišu za dodjelu sredstava za poticaj ove populacije, a također za zapošljavanje pripadnika ove populacije, a također za zapošljavanje pripadnika romske nacionalnosti iznos dobijen za poticaj za zapošljavanje nezaposlenih osoba romske nacionalnosti uvećava se za 40%.

141. U vezi sa članom 143. Zakona o radu, kako Ustavni sud Bosne i Hercegovine, tako i Komisija za ljudska prava pri Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine pružili su zaštitu svim građanima, koji su se obratili ovim institucijama koji su ispunjavali formalne kriterije. Tako je naređeno FBiH da ne upućuje građane na parnicu u vezi sa konačnim odlukama komisija po članu 143. Zakona o radu, već da se te odluke izvršavaju, čime je znatno ubrzana procedura za dobivanje otpremnina (npr. CH/03/13453, Odluka o prihvatljivosti i meritumu, od 8. februara 2006. godine). Isto tako, naređeno je sudovima da ne prekidaju postupke iz radnog odnosa i ne upućuju ih ovim komisijama, ako se ne radi o pravu na otpremnine iz člana 143. Zakona o radu, već o navodnim drugim povredama iz radnog odnosa (CH/02/10720, Odluka o prihvatljivosti i meritumu, od 16. januara 2006. godine). Konačno, ukoliko je postupak za isplatu otpremnine tekao sporo, ove institucije su naređivale hitno okončavanje postupaka (CH/99/2743, Odluka o prihvatljivosti i meritumu, od 3. juna 2003. godine). Na kraju, Ustavni sud je u

predmetu U 83/02 (od 19. decembra 2003. godine) utvrdio da je primjena člana 143. Zakona o radu bila protivna članu 5. e) i 5. i) Konvencije.

Prema tome, ove dvije institucije su se pokazale kao efikasna zaštita u vezi sa pravima iz člana 143. i člana 152. Zakona o radu FBiH i RS.

U Brčko Distriktu BiH nisu se vodili parnični postupci u vezi sa zahtjevom radnika koji su otpušteni sa svojih radnih mjesta ili stavljeni na liste čekanja tokom oružanih sukoba zbog svoje etničke pripadnosti.

Preporuka broj: 19. *Komitet preporučuje državi članici da poboljša zapošljavanje etničkih manjina, uključujući i posebno Roma, u javnom i privatnom sektoru, kroz implementiranje strategija koje će obučavati i kvalifikovati takve osobe za poslove na tržištu rada, dajući podsticaj poslodavcima za zapošljavanje takvih osoba, i uspostavljanje nezavisnog mehanizma na državnom nivou kako bi se adresirala diskriminacija pri upošljavanju i promociji u javnom i privatnom sektoru zapošljavanja/rada.*

142. Vlasti Bosne i Hercegovine rade na izradi tri akcionih planova za rješavanje problema Roma u Bosni i Hercegovini u oblasti zapošljavanja, zdravstvene zaštite i stanovanja. Jedan od prioriternih zadataka je i postizanja veće uposlenosti pripadnika romske nacionalne manjine u Bosni i Hercegovini. Akcionim planom za rješavanje problema Roma iz oblasti zapošljavanja, nastoje se definisati **ciljevi i mjere** za bolju uposlenost pripadnika romske manjinske zajednice u BiH. Odgovorni subjekti za artikulisanje i rješavanja problema zapošljavanja Roma su Agencije za rad i zapošljavanje BiH, te entitetski i kantonalni zavodi/biroi i službe za zapošljavanje, entitetska i kantonalna ministarstva i uprave za privredu, rad, socijalnu politiku i zaštitu, direkcije i službe za privatizaciju, centri za socijalni rad, opštinske uprave, službe i odjeljena za komunalne poslove. Također, vlasti u BiH, na svim nivoima, u procesu i mjerama za rješavanje problema nezaposlenosti romske populacije su dužne da apsolutno poštuju i primjenjuju Konvencije Međunarodne organizacije rada (ILO) od kojih je Bosna i Hercegovina većinu potpisala. Rok za rješavanje zadataka u ovoj oblasti, s obzirom na njihovu zapuštenost i kompleksnost, je trajan.

143. U predmetu U 4/05 (*loc. cit.*), Ustavni sud Bosne i Hercegovine je utvrdio da je došlo do povrede člana 5. stav 1. tačka c) Konvencije, a u vezi sa pravom Srba pri konstituisanju Gradskog vijeća Grada Sarajeva, te da je došlo do diskriminacije. Ustavni sud Bosne i Hercegovine je u tom predmetu dao i smjernice za prevazilaženje ovakvih i sličnih problema (tačka 26 *et sequ.*).

Zavodi za zapošljavanje trenutno ne provode programe sufinansiranja zapošljavanja, osposobljavanja, dokvalifikacije i prekvalifikacije nacionalnih manjina, uključujući i Rome kao posebne ciljne grupa izdvojene od ostalih nezaposlenih osoba.

Mjere aktivne politike zapošljavanja trenutno se provodi putem kantonalnih službi za zapošljavanje, a svi programi koji se realizuju, otvoreni su za sve osobe koje su na evidenciji nezaposlenih, samim tim i za nacionalne manjine.

Ova populacija se između ostalog djelimično radno angažuje u okviru programa javnih radova u oblasti komunalne infrastrukture i zaštite okoliša, koje kantonalne službe za zapošljavanje implementuju svake godine.

Ističeno pozitivan pristup u rješavanju zapošljavanja Roma. Federalni zavod za zapošljavanje je finansijski podržao Udruženje „Prosperitet Roma“ i rad reciklažnog centra Tarčin koji djeluje u okviru S.O.O. „Eko Sekund“, gdje je pokrenut i realizovan projekat reciklaže metala, papira i plastike, a koji zapošljava šest (6) Roma.

U 2009. godini Federalni zavod za zapošljavanje namjerava pripremiti projekat zapošljavanja i kojem će ciljna grupa biti nezaposleni Romi.

Preporuka broj: 20. Posebno se osvrćući na Opću preporuku br. 27³, Komitet nalaže državi članici da omogući povratak svih ljudi različitih etničkih pripadnosti, posebno Roma, u njihove prijeratne domove, osigura mogućnost da zakonski zauzmu i sigurno žive u nezvaničnim Romskim naseljima, a gdje je to potrebno, osigura adekvatan alternativni smještaj ili naknadu za raseljene Rome, uključujući i prijeratne korisnike koji su iseljeni iz svojih naselja ili čiji su domovi uništeni.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske:

144. U Republici Srpskoj, stanovništvo romske nacionalnosti uglavnom je nastanjeno u većim mjestima (Bijeljina, Banja Luka, Prijedor, Gradiška, Doboj i dr.), sa mnogim neriješenim statusnim i socijalnim pitanjima, uglavnom kao i na drugim područjima. Sa aspekata rada policije i sigurnosti uopće, može se konstatovati da se u ovoj populaciji ne suočavamo sa nekim izraženijim problemom. Sa jedne strane ova populacija ne predstavlja neku rizičnu grupu za okruženje, a sa druge strane se ne može konstatovati niti da je ugrožena u smislu nedovoljne bezbjednosti. Ni broj krivičnih djela u lokalnim zajednicama Roma nije brojan, uglavnom se radi o imovinskim deliktima (krađe, provale), tučama i nasilničkim ponašanjima bez težih posljedica, koje vrše jedni prema drugim.

145. Međutim, već godinama je prisutan jedan drugi problem – prosjačenje, koje je inače propisano kao prekršaj po Zakonu o javnom redu i miru. U praksi se samo manji broj procesuiru, jer sudija za prekršaje najčešće ne mogu izreći propisane sankcije – novčane kazne, a i kada se izreknu ostaju neizvršene, sve zbog socijalnog stanja. U mnogima slučajevima je evidentno da se radi o organizovanom prosjačenju, ali je u praksi teško identifikovati granicu između elementarnih oblika zasnovanih na siromaštvu i organizovanosti. Veći broj takvih porodica dolazi iz Srbije, pa se javlja problem i u postupanju i procedurama. U nekoliko navrata su, na primjer, iz Banjaluke odvoženi preko granice, ali su oni nakon toga odmah i vraćali. Evidentno je da se radi o pitanjima koji nisu samo u nadležnosti policije i koje policija ne može riješiti, što je i logično. To je samo jedan segment jednog daleko šireg problema društvene zajednice.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH

³ CERD, 57 sesija (2000), Opće preporuke broj 27. Diskriminacija Roma, paragraf 31.

Sektora za izbjeglice, raseljene osobe i stambenu problematiku

146. Sektor za izbjeglice, raseljene osobe i stambenu politiku, je od osnivanja Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice, u okviru Vijeća ministara BiH, razvijao zakonski i podzakonski okvir, koji definira način ostvarivanja prava na pomoć u procesu povratka izbjeglica i raseljenih osoba. Za sve relevantne faze implementacije ove aktivnosti pribavljali smo mišljenja kolegija Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice i tek nakon pozitivnih mišljenja poduzimali naredne faze u realizaciji.

Konkretan rezultat ove aktivnosti je Zakon o izmjenama i dopunama zakona o izbjeglicama iz BiH i raseljenim osobama u BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 33/03), koji je u kasnijoj fazi harmonizirao entitetske zakone iz ove oblasti sa državnim zakonom. Također, na osnovu citiranog zakona razvili smo vrlo transparentan način odabira korisnika pomoći u procesu povratka, a to smo osigurali Uputstvom o načinu i procedurama odabira korisnika projekata povratka i rekonstrukcije stambenih jedinica („Službeni glasnik BiH“, broj 48/06). Temeljem ovoga uputstva implementiraju se Zajednički projekti i neki drugi projekti koje implementiraju međunarodne humanitarne organizacije u BiH

147. Shodno naprijed navedenom, a u kontekstu prezentiranja mogućnosti za dobijanje pomoći za rekonstrukciju stambenih jedinica u funkciji povratka u prijeratna prebivališta, želimo posebno istaknuti činjenicu da relevantni zakonski i podzakonski akti kojima se regulira ova problematika, potencijalne korisnike pomoći prepoznaju isključivo kao izbjeglice iz BiH, raseljene osobe u BiH i povratnike. Svaka druga vrsta diskriminacije po bilo kojem osnovu je apsolutno isključena i kao takva protuzakonita.

Obzirom da se predmetnim zahtjevom insistira na odgovorima, kako Romi mogu ostvariti pravo na rekonstrukciju prijeratnih domova, odgovor je vrlo jasan **„pod istim uslovima kao i drugi građani Bosne i Hercegovine“**.

148. Isti uslovi se primjenjuju isključivo kada se radi o zahtjevu za rekonstrukciju stambene jedinice u funkciji povratka na prijeratno prebivalište ili na relokaciju objekta iz 1991. godine, čije se odobravanje, na osnovu Uputstva o načinu i procedurama odabira korisnika projekata povratka i rekonstrukcije stambenih jedinica, odvija po vrlo strogim procedurama.

Svaka druga pomoć u cilju stambenog zbrinjavanja Roma nije predmet postojeće zakonske regulative, koja je donešena s ciljem realizacije prava iz Aneksa VII Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini.

149. Ustavni sud Bosne i Hercegovine i Komisija za ljudska prava pri Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine nastavili su utvrđivati diskriminaciju povratnika. Tako je utvrđena masovna diskriminacija

po nacionalnoj osnovi povratnika u Bosanski Brod (CH/03/12928, *Leopoldina Ivanović protiv Republike Srpske*, Odluka o prihvatljivosti i meritumu, od 13. septembra 2006. godine).

150. Budući da su poslovi oko rješavanja ovog značajnog pitanja u nadležnosti Ministarstva prostornog uređenja i zaštitu okoliša Kantona Sarajevo, u njegovoj organizaciji obavljene su brojne aktivnosti na izmještanju romskih naselja iz vodozaštitne zone Butmir i Sokolović kolonije.

Predmetni lokalitet na kojem je mimo urbanističke saglasnosti i neplanski formirano romsko naselje je vodozaštitno područje na granici prve (I) vodozaštitne zone. Prema Zakonu o vodama Kantona Sarajevo, Pravilniku o uslovima za određivanje zona sanitarne zaštite i zaštitinih mjera za izvorišta voda koje se koriste ili planiraju da koriste za piće i Odlukci o zaštiti izvorišta vode za piće u Sarajevskom polju („Sl. Novine Kantona Sarajevo“, br. 16/00) sadržana su sljedeća ograničenja:

151. U cilju očuvanja kvaliteta površinskih podzemnih voda na području Kantona Sarajevo:

1. Zabranjuje se izgradnja ili rekonstrukcija proizvodnih kapaciteta, stambenih i drugih privrednih i vodoprivrednih objekata na zemljištu u zoni uticaja na kvalitet podzemnih voda koje se mogu koristiti za piće i na prostorima na kojima je planskim i drugim dokumentima predviđena izgradnja akumulacija za snabdijevanje vodom za piće stanovništva i privrede na području Kantona;
2. Zabranjuje se skladištenje opasnih i štetnih materija za kvalitet vode u zonama sanitarne zaštite izvorišta vode za piće;
3. Zaštita izvorišta voda koje se koriste za piće, odnosno izvorišta koja su vodoprivrednom odnosno drugim planskim dokumentima određena da se koriste za piće i zaštita voda od zagađivanja na području Kantona su od posebnog dugoročnog značaja za Kanton, Grad Sarajevo, općine, pravna lica i građane Kantona. Na području prve (I) zaštitne zone, odnosno prve A (I A) zaštitne zone, zabranjuju se sve aktivnosti koje nisu u direktnoj vezi sa normalnim radom i održavanjem sistema za vodosnabdijevanje. Aktivnosti koje se provode u cilju normalnog održavanja sistema za vodosnabdijevanje ne smiju štetno djelovati na izvorišta.

Od početka juna 2006. godine nadležno kantonalno ministarstvo je otpočelo brojne aktivnosti na izmještanju romskog naselja. Održano je više sastanaka i obilazaka terena uz uključivanje nadležnih organa i institucija na svim nivoima, a s ciljem operacionalizacije dogovora o potrebi izmještanja romskih naselja sa vodozaštitnog područja, kao osnovnog uslova za normalizaciju stanja na tom području. Predmetnim sastancima prisustvovali su, pored predstavnika nadležnih institucija i organa vlasti Kantona Sarajevo, i predstavnici udruženja Roma, Vijeća Roma BiH, predstavnici međunarodnih organizacija i stanovnika Roma naselja „Butmir“.

152. Prema sačinjenim evidencijama na lokalitetu Butmira žive 44 porodice sa ukupno 236 osoba, i 6 porodica sa 22 osobe na lokalitetu Sokolović kolonije, što ukupno iznosi 50 porodica sa 258 članova. Od navedenog broja evidentirano je ukupno 124 djece, uzrasta od 0-17 godina, i to u Butmiru 112, a u Sokolović koloniji 12.

Bez dvojbe odlučeno je da se iz naprijed navedenih razloga one izmjestite na drugi lokalitet.

Nakon više analiziranih lokacija ponuđen je bio lokalitet Vlakova kao jedina realna lokacija za formiranje romskog naselja. Analizom lokacije Vlakovo utvrđeno je da je zemljište u posjedu i vlasništvu Zemljoradničke zadruge „Ilidža“. Romsko naselje bi imalo karakter privremenog smještaja. Smještaj bi se osigurao u kontejnerskim jedinicama za ukupno 250 osoba. Potrebna lokacija zemljišta je od 5.000 do 6.000 m². U sklopu površine potrebno je planirati prostor za deponiju sekundarnih sirovina. Za smještaj stanovnika naselja potrebna su 63 kontejnera za smještaj osoba (po četiri osobe u kontejnersku jedinicu), 5 kontejnera instalirali bi se za sanitarni čvor sa tuš kabinama i 2 kontejnera za deponiju sekundarnih sirovina.

Za postavljanje kontejnera potrebno je obezbijediti odgovarajuću infrastrukturu i to: priključak na gradsku vodovodnu mrežu, biološki uređaj za prečišćavanje vode, priključak na električnu mrežu sa vanjskom rasvjetom, tamponiranje saobraćajnica, betonske podloge za kontejnere uređenje pristupnog puta do naselja i osigurati kontejnere za smeće. Za realizaciju navedenih aktivnosti postavljanje kontejnerskog naselja koštalo bi 640.000,00 KM.

153. Između Ministarstva stambenih poslova Kantona Sarajevo i općine Ilidža, 01. juna ove godine, potpisan je Protokol o sufinansiranju Projekta izmještanja romskog naselja sa lokacije Butmir na novu lokaciju Vlakovo, općina Ilidža. Protokol je sačinjen da se stanovnicima pomenutog naselja dugoročno omoguće bolji uslovi života i rada. Ministarstvo se obavezalo da će za ove aktivnosti izdvojiti do 720.000,00 KM, a općina Ilidža osigurati lokaciju za izmještanje romskog naselja na novu lokaciju u Vlakovu, uz saglasnost Kantonalnog Ministarstva privrede kao vlasnika predmetnog zemljišta, pribaviti idejni i izvedbeni projekat opremanja lokacije koji podrazumijeva sve potrebne infrastrukture, izvršiti odabir izvođača i nadzora nad radovima i fazono i završno izvještavati Ministarstvo stambenih poslova o dinamici realizacije ovog projekta. Protokol također, sadrži i obavezu općine Ilidža da u saradnji sa Udruženjem građana Roma „Naša budućnost“ preduzmu sve aktivnosti oko popisa i evidencije broja lica koja se izmješčaju, kao i aktivnosti oko pribavljanja potrebnih saglasnosti.

Na osnovu Protokola sačinjen će se poseban Sporazum o realizaciju predmetnog projekta kojim će biti regulisana međusobna prava i obaveze za potpisnice Protokola. Planirano je da bi realizacija ovog projekta trebala biti završena do kraja 2007. godine.

154. Stav OSCE-a i UNHCR-a je da se osigura nova lokacija za romsku populaciju uz pretpostavku da se sa te lokacije ne mogu dislocirati u narednom periodu od 10 godina, dakle trajno rješenje ovog problema.

Međutim, na sastanku koji je održan krajem avgusta 2007. godine započeli su novi razgovori, iz razloga što se Međunarodna razvojna agencija Švedske „SIDA“ obratila sa Pismom namjere Ministarstvu stambenih poslova u kojem je dala garanciju, da će u narednoj godini izdvojiti sredstva za izgradnju čvrstih objekata za izmještanje pomenutog romskog naselja. Sredstva koja će „SIDA osigurati iznose 5.000.000 SFK (švedskih kruna), što je bitno uticalo na odvijanje daljih aktivnosti u rješavanju ovog problema.

155. Aktivnosti Ministarstva su bile usmjerene na osiguranju lokacija za izgradnju novih stalnih objekata na lokalitetu devet općina u Kantonu Sarajevo, ističući da je rješavanje ovog problema koji se tiče zaštite vodozaštitne zone i pitke vode problem svih stanovnika Kantona Sarajevo. U tom cilju zatraženo je angažovanje svih sarajevskih općina da se na lokalitetu svake od općina izgradi po jedan stambeni objekat sa četiri stambene jedinice, a da Vlada Kantona sa sredstvima koja su osigurana za kupovinu kontejnerskih jedinica, usmjeri ka osiguranju zemljišta i infrastrukture na tim lokalitetima za smještaj ovih objekata. Dakle, izgradnja 11 objekata sa 4 stambene jedinice bila bi prilagođena broju članova domaćinstva. Objekti bi imali prizemlje i visoko potkrovlje. Jedna stambena jedinica bi bila 8x8 vanjskih dimenzija.

U Pismu namjere utvrđeno je da će se sa izvođenjem radova početi u januaru 2008. godine, a da bi se pomenuta izgradnja okončala sredinom 2008. godine.

Na ovakav način bi se stanovnici romskog naselja zbrinuli na najbolji mogući način.

Već su sada osigurani lokaliteti, i to općina Hadžići zemljište 800-900 m² za izgradnju dvije stambene jedinice i općina Vogošća za jedan objekat Caritas iz Švedske bi imao obavezu implementacije dokumentacije za izgradnju objekata. Objekti koji će biti izgrađeni biće u vlasništvu općina i korisnici stambenih jedinica će predmetne objekte koristiti po osnovu ugovora o korištenju stambenog objekta, uz obavezu plaćanja energenata. Ukoliko neka porodica odseli ili na neki drugi način riješi svoje stambeno pitanje, stambena jedinica bi se dodijelila novoj porodici, također, kao privremeni smještaj.

156. Kao sljedeće pozitivane primjere aktivnosti koje se provode u Bosni i Hercegovini po pitanju stambenog zbrinjavanja romskih porodica, navodimo općinu Ilijaš u kojoj su izgrađena dva objekta za smještaj romskih porodica i općinu Stari Grad i Udruženje Roma „Naša budućnost“, koji su na ime pomoći osigurali 800.000 KM namijenjenih za butmirsko naselje Roma.

Diskriminacije nema kada su u pitanju porodice naseljene u vodozaštitnoj zoni. Preduzete su sve aktivnosti da se izmještanje ostvari u skladu sa utvrđenim standardima kako bi se osiguralo veoma važno pravo građana Sarajeva na čistu pitku vodu, a istovremeno bez bilo kojeg vida diskriminacije prema stanovnicima romskog naselja u odnosu na stanovnike starosjedioce koji su u skladu sa postojećom zakonskom regulativom predatni korisnici i vlasnici zemljišta i izgrađen objekata i koji se ne nalaze u vodozaštitnoj zoni. Dakle, dokumenti prostorno planskog uređenja su javni dokumenti izdati od nadležnih organa i predstavljaju osnov za zakonito korištenje privatne imovine i posjeda. Naglašavamo da se stanovnici neromske nacionalnosti, s druge strane ceste ne nalaze u vodozaštitnoj zoni i njihovi stambeni objekti su sagrađeni u skladu sa urbanističkim planom općine Ilidža.

157. Podsjećamo da pomenuto romsko naselje pripada kategoriji bespravno izgrađenih naselja. Stambeni objekti su neuslovni, čak su neki izgrađeni i od kartona. Sve je rađeno stihijski bez odgovarajućih dozvola i odobrenja. Stanovnici nemaju zakonsko pravo da koriste zemljište, jer je isto državno zemljište. Posebno treba imati u vidu da predmetno naselje direktno ugrožavava područje I (prve) vodozaštitne zone, sa koje se vodom snabdijeva gotovo 92% stanovnika Sarajeva. Što se tiče pitanja nadoknade ono će biti kompenzovano dodjelom na korištenje uslovnih i konformnih stambenih objekata.

158. Romske porodice će početkom zime biti iseljene iz Butmira. Novi stanovi, u kojima će biti smješteni, nalaze se na području devt općina. Na taj način će konačno biti oslobođena vodozaštitna zona. Tokom juna će Karitas završiti potrebnu dokumentaciju za gradnju, a nakon toga će početi gradnja objekata. Kvadratura stana zavisit će od broja članova porodice. Ministarstvo stambenih poslova Kantona Sarajevo će za uređenje lokacije i infrastrukture platiti 780.000 KM. Gradnja jednog objekta će koštati 65.000 KM.

159. Ističemo da Bosna i Hercegovina još uvijek nije pristupila „Dekadi za uključivanje Roma“, inicijativi koju je usvojilo devet zemalja u Centralnoj i Jugoistočnoj Evropi i koju je podržala međunarodna zajednica. Dekada predstavlja političko opredjeljenje zemalja da, kada su u pitanju Romi, smanje njihovu nejednakost u pogledu ekonomskog i ukupnog razvoja posredstvom implementacije reformi i programa koji su osmišljeni da bi se prekinuo taj začarani krug siromaštva i aktivnog isključivanja Roma iz društvenih tokova. U pripremama za Dekladu, svaka zemlja je identifikovala ograničen broj nacionalnih zadataka čije se ispunjenje može mijenjati, uključujući tri teme koje se međusobno prepliću. Svaka zemlja je izradila akcione planove u kojima su navedeni ciljevi i indikatori u ovim oblastima.

160. Kao kompenzaciju tome naglašavamo da je Bosna i Hercegovina 2005. godine usvojila Strategiju za rješavanje problema Roma u Bosni i Hercegovini, što je veliki korak naprijed ka sveobuhvatnoj

nacionalnoj politici za zaštitu Roma. Da bi Strategija imala svoj djelotvorniji učinak, prišlo se izradi konkretnih akcionih planova u kojima će biti definisane aktivnosti koje će se preduzimati, uključujući vremenski okvir, nosioce aktivnosti i detaljno razrađeno budžetsko finansiranje.

161. Bosna i Hercegovina je već ispunula uslove za prijavljivanje u program Dekade. Uz već postojeći Akcioni plan o obrazovanju Roma i drugih pripadnika nacionalnih manjina, radi se na pripremi akcionih planova: Akcioni plan za zapošljavanje, Akcioni plan za stambeno zbrinjavanje i Akcioni plan za zdravstvenu zaštitu. Njihova priprema je u završnoj fazi i nadati se da će Bosna i Hercegovina uskoro ispuniti sve potrebne uslove za priključivanje u program Dekade Roma. Potvrda za to je i nedavno održana konferencija u Mostaru o nacionalnoj strategiji Roma u Bosni i Hercegovini na kojoj se raspravljalo o izradi akcionih planova. Te i druge preduzete aktivnosti potvrđuju spremnost Bosne i Hercegovine, da pitanje i problemi nacionalnih manjina, među njima najmnogobrojnije Roma, riješava u prioritetima i kroz izradu akcionih planova, a potom i kroz njihovu dosljednu realizaciju.

Uz preporuku Vijeća ministara BiH akcioni planovi trebaju biti usvojeni tokom jula 2008. godine, a potom slijedi pristupanje Dekadi Roma.

Preporuka broj: 21. *Komitet zahtjeva od države članice da penzije i zdravstvene usluge budu osigurane na nediskriminacijskim osnovama, bez obzira na nacionalnost, a posebno kada se tiču manjinskih povrataka. Komitet dalje preporučuje državi članici da izvrši pregled raspodjele penzija i zdravstvenih usluga, i za sada implementira Međuentitetski sporazum o zdravstvenoj zaštiti.*

162. Dom za ljudska prava i Komisija za ljudska prava pri Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine su se bavili pitanje prava na penzije povratnika iz RS u FBiH. Kao što je ranije poznato, Dom za ljudska prava je u svojoj odluci o prihvatljivosti i meritumu od 6. januara 2003. godine, broj CH/02/8923 et., utvrdio da je tužena strana, Federacija Bosne i Hercegovine, diskriminisala podnosiocima prijava u uživanju njihovih prava na socijalnu sigurnost prema članu 9. Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima. U toj odluci, Dom je naredio (zaključak broj 7):

„sa 10 glasova za i 2 protiv, da naredi Federaciji Bosne i Hercegovine da preduzme sve potrebne zakonske i administrativne korake do 10. jula 2003. godine kako bi osigurala da podnosioci prijava više ne budu diskriminisani u uživanju prava na penzije zagantovanih članom 9. Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, posebno u poređenju sa penzionerima koji su ostali u Federaciji u toku oružanog sukoba;“

163. S obzirom, da FBiH nije izvršila ovu Odluku, Ustavni sud Bosne i Hercegovine je, na svojoj sjednici od 13. decembra 2007. godine, usvojio rješenje o neprovođenju ove odluke. Također, Evropski sud za ljudska prava je u jednom predmetu *protiv Bosne i Hercegovine* utvrdio da je došlo do povrede prava

apelanta, jer odluka Doma nije ispoštovana. Sada su pregovori u toku kako naći *modus operandi* za izvršenje ove odluke.

164. U preporuci broj 21 »Komitet bilježi da su penzije u Federaciji BiH puno veće nego u Republici Srpskoj» što ima za posljedicu da interno raseljene osobe koje se iz Republike Srpske vraćaju u Federaciju BiH primaju penzije Penzionog fonda RS i nakon povratka. Ova konstatacija Komiteta već sad je dovedena u pitanje iz razloga što su penzije u Republici Srpskoj dostigle nivo penzija u Federaciji BiH i čak ga za ovaj mjesec premašile. Međutim, činjenica je da je od 1992. godine u Bosni i Hercegovini došlo do stvaranja dva zasebna fonda penzijskog osiguranja, tako da je takvo stanje potvrdio i Anex IV Dejtonskog mirovnog sporazuma, tako da je i danas u oblasti regulisanja penzija, nadležnost, pripada isključivo entitetima, dok na nivou Bosne i Hercegovine nema zakonodavstva i nema zajedničkog fonda. Ovakvim zakonodavnim rješenjima pogođeni su i diskriminirani prvenstveno penzioneri ranijeg zajedničkog penzijskog fonda SR BiH odnosno osoba penzionisana kao civilni penzineri prije aprila 1992. g. Ovu tvrdnju potkrepljujemo sljedećim činjenicama :

- a.) Republika Bosna i Hercegovina donijela je Zakon o prestanku rada fondova i zavoda (Sl. list RBiH, broj: 27/93), koji je stupio na snagu 31. decembra 1993. godine i kojim je propisano da za vrijeme ratnog stanja fondovi i zavodi osnovani zakonom prestaju sa radom sa navedenim datumom, a posebno Društveni fond penzijskog i invalidskog osiguranja Bosne i Hercegovine.
- b.) Federacija Bosne i Hercegovine donijela je zakon koji je i danas na snazi pod nazivom Zakon o organizaciji penzijskog i invalidskog osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine (Sl. novine FBiH, broj: 49/00, i 32/01). Zakonom se predviđa osnivanje Federalnog Zavoda za penzijskog i invalidsko osiguranje koji će se oformiti reorganizacijom Društvenog fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje Bosne i Hercegovine i Zavoda penzijsko invalidskog osiguranja Mostar.
- c.) Republika Srpska u dijelu države BiH nekad pod nazivom Srpska Republika Bosna i Hercegovina osnovala je Javni fond za invalidsko osiguranje Srpske Republike Bosne i Hercegovine (Sl. glasnik Srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, broj: 10/92) i ta odluka je stupila na snagu 30. juna 1992. godine.
- d.) Penzije u Republici Srpskoj regulisane su Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju (Sl. glasnik Republike Srpske, broj: 32/00, 40/00, 26/01, 37/01, 32/02, 47/02) kojim se predviđa osnivanje Fonda za penzijsko-invalidsko osiguranje Republike Srpske.
- e.) Federalni fond penzijskog i invalidskog osiguranja formira se od prikupljenih doprinosa iz tekućeg mjeseca te se tako na osnovu prikupljenih sredstava isplaćuju penzije za naredni mjesec. Prema Zakonu o doprinosima Federacije (Sl. novine FBiH, broj: 35/98, 54/00, 16/01, 37/01 i 1/02) doprinosi se obračunavaju i isplaćuju iz drugih prihoda osiguranika, na isplaćena lična primanja na teret poslodavca i iz drugih izvora koje osiguravaju obveznici obračunavanja. Stope doprinosa po ovom Zakonu su 17% iz ličnih primanja i drugih primanja osiguranika i 7% na isplaćena lična primanja na teret poslodavca, tako da ukupna stopa iznosi 24%. U Republici Srpskoj Zakon o doprinosima Republike Srpske (Sl. glasnik

RS, broj: 51/00) propisuje da je obveznik doprinosa fizičko lice – rezident Republike Srpske, a da je osnovica neto plata i sve naknade koje poslodavac isplaćuje. Po ovom Zakonu utvrđena je stopa od 24% doprinosa na iskazanu osnovicu.

f.) U vezi sa konstatacijom Komiteta o većim penzijama u Federaciji BiH nego u Republici Srpskoj zapažamo da se očigledno ne radi o tzv. državnim penzijama, odnosno penzijama koje se isplaćuju iz socijalnih fondova i finansiraju iz budžeta čineći tako jedan minimum penzije jednake za sve. Očigledno je da se u Bosni i Hercegovini penzije namiruju na račun tekućeg rada zaposlenih a visina penzije zavisi od utvrđene osnovice doprinosa i od stope doprinosa.

g.) Kako su osnovice zahvatanja različite uz istu stopu doprinosa realno je očekivati da ukoliko se osnovica poveća da se poveća i »punjenje fonda« , odnosno da penzije budu veće u vezi s ovim čas u jednom a čas u drugom fondu. To se upravo i desilo u situaciji kad je po Odluci Doma za ljudska prava (Ustavnog suda BiH) broj: CH/02/9364 Karanović, za period **28.2.2002.** godine **do 20.2.2008.** godine podnosiocu prijave isplaćena razlika penzija od **6.238,00 KM**. Međutim, na kraju ovog perioda razlike su bile minimalne, pa je u decembru razlika iznosila 9,11 KM, a u januaru 4,81 i i februaru 2008. g. svega **3,21 KM** . Prema još nezvaničnim podacima da je ostao korisnik Fonda PiO RS u martu 2008. g. Karanović dobio bi penziju veću za **33,18 KM** .

h.) Između dva postojeća fonda zbog problema koji su se pojavili u vezi sa regulisanjem prava povratnika kao i osoba koje su pod jednakim uslovima penzionisane prije osamostaljenja Bosne i Hercegovine aprila 1992. godine zaključili su Sporazum o međusobnim pravima i obavezama o sprovođenju penzijskog i invalidskog osiguranja (Sl. glasnik Republike Srpske“, broj: 15/00 i Sl. novine FBiH, broj: 24/00 od 30. juna 2000. godine). Ovim sporazumom predviđa se da nosilac osiguranja koji je korisniku penzije vršio isplatu penzije na dan stupanja na snagu ovog sporazuma nastavlja isplatu penzije bez obzira na mjesto prebivališta ili mjesto boravka korisnika penzije. Iz ovog sporazuma 13.02.2002. godine Fond za penzijsko invalidsko osiguranje Republike Srpske je istupio iz ovog sporazuma.

i.) Kantonalni sud Mostar odlučujući o žalbi parničnih stranaka i to tužioca: Fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske sa sjedištem u Bijeljini i tuženog: Zavod za MIO/PIO osiguranje FBiH sa sjedištem u Mostaru presudio u predmetu broj: 58 0 Ps 902182 08 Pz od 08.04.2008. godine je da je žalba tužioca neosnovana i potvrdio prvostepenu presudu. U obrazloženju presude čitamo da Sud poprma da je Sporazum o međusobnim pravima i obavezama u sprovođenju penzijskog i invalidskog osiguranja u smislu odredaba ZOO raskinut između ugovornih strana istupanjem jedne od njih, međutim da je Republika Srpska po sopstvenim propisima preuzela penzionere koji su se prije zaključenja ovog sporazuma zatekli na njenoj teritoriji, a penzionisani su u bivšem Društvenom fondu penzijskog i invalidskog osiguranja SRBIH, te im dobrovoljno nastavila isplaćivati penzije i nakon istupanja iz Sporazuma, a ovi su prihvatili ponuđena rješenja .

j.) Činjenica je što i Sud konstatuje u ovoj presudi da između dva fonda koja su formirana na gore opisani način nije utvrđena podjela prava i obaveza, izvršen diobni bilans niti je njihovim

zakonodavstvom regulisano pitanje penzija stečenih prije 1992. godine u jedinstvenom fondu i pod jednakim uslovima, što podrazumjeva i jedinstven način punjenja (formiranja) fonda.

k.) Dakle, očigledno je da suština problema jesu penzije ostvarene do 1992. godine pod istim uslovima i u istom fondu postale nejednake a izvor te diskriminacije u socijalnim pravima nalazi se u neusklađenom i nedovoljnom entitetskom zakonodavstvu u cijeloj Bosni i Hercegovni.

l.) U međuvremenu Dom za ljudska prava u Bosni i Hercegovini u predmetu CH/03/12994 odbio je prijavu gospođe Vidosave Mičić protiv BiH, FBiH i RS koju je podnijela zbog manje penzije koju prima u Republici Srpskoj u odnosu na penzionere u Federaciji BiH koji su bivši korisnici istog fonda u kojem je do 1992. godine penzionisan i njen muž. U ovoj presudi Dom za ljudska prava u tački 98. i 99. razmatra opravdanost postupanja Fonda FBiH i u tački 103. i 104. konstatuje da obzirom na postojanje dva fonda nakon raspada fonda SRBiH Federacija FBiH ima pravo ne priznati prava penzionera koji sada žive na teritoriji Republike Srpske. Također, zaključuje da podnositeljica prijave kao interno raseljena osoba koje se nije vratilo u Federaciju BiH i prima penziju u mjestu i od entiteta u kojem živi nije diskriminisana od Federacije BiH u uživanju prava na socijalnu sigurnost u poređenju sa osobama u sličnoj situaciji koja su ostala u Federaciji BiH.

165. Suprotno gornjim utvrđenjima Dom za ljudska prava našao je diskriminaciju u uživanju prava na socijalnu sigurnost nizom odluka u vezi sa penzijama interno raseljenih osoba koje su kao povratnici u Federaciju BiH primali penziju iz Fonda RS, pozivajući se prije svega na činjenicu da su u Federaciji BiH troškovi života veći, pa su povratnici u nepovoljnoj situaciji sa nižim penzijama koje primaju iz Republike Srpske u odnosu na penzionere koji su ostali u FBiH i nisu bili raseljeni. Kako se međunarodni sporazumi pa i oni o penzijama sa drugim zemljama provode entitetski i preko entitetskog zakonodavstva i po tom osnovu dolazi do diskriminacije. Tako su donesene odluke: CH/03/12861 J.I., CH/03/12862 Cvijetko Ristić, CH/02/12527 Anica Bosiljčić, CH/03/12869 Miloš Špirić, CH/03/12871 Stana Karanović, CH/03/12873 Slavko Vuković, CH/03/12885 Vasilije Bosiljčić, CH/03/12920 Mladen Stojanović, CH/03/12954 Čedo Manojlović, CH/03/12999 Mara Manojlović, CH/03/13003 A.R., CH/03/13004 S.S., CH/00/6413 Dragosava Vuković, CH/01/16825 Milije Ilić, CH/02/9967 Mladen Šekerović, CH/03/13031 Zora Buha protiv Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine. U svim ovim presudama naređeno je FBiH da isplati razlike penzija i preduzme odgovarajuće zakonske i administrativne mjere.

166. Povodom neizvršenja mjera koje je Odluka Doma za ljudska prava naložila Federaciji Bosne i Hercegovine aplikant Duško Karanović aplicirao je Evropskom sudu za ljudska prava u vezi sa povredom člana 6. tačka 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima zbog ometanja prava na pristup sudu neizvršenjem presude domaćeg suda – Dom za ljudska prava za BiH odnosno Ustavni sud BiH. Po ovoj aplikaciji Evropski sud za ljudska prava donio je presudu u predmetu broj: 39462/03 od 20. novembra

2007. godine, kojom je utvrđena povreda prava aplikanta garantovana članom 6. tačka 1. Konvencije, a u vezi sa neprovođenjem Odluke Doma za ljudska prava za BiH Pomenutom presudom naloženo je da Duško Karanović bude preuzet kao penzioner Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje FBiH i isplaćena mu materijalna i nematerijalna šteta.

167. Postupajući po zahtjevu iz Ureda agenta/zastupnika Vijeća ministara BiH pred Evropskim sudom za ljudska prava izvršene su sve naložene individualne mjere u slučaju u roku od tri mjeseca po konačnosti presude Evropskog suda što je u skladu sa pravilima koje propisuje Komitet ministara Vijeća Evrope za nadzor nad provedbom odluka Evropskog suda na nacionalnom nivou. Od Bosne i Hercegovine također, očekuje se da preduzme i generalne mjere u predmetnom slučaju koje će se provesti nizom administrativnih i zakonodavnih aktivnosti u roku od 6 mjeseci od pravosnažnosti presude koja je nastupila 20. februara 2008. godine.

168. Povodom ovog predmeta pred Evropskim sudom kao i povodom sporova koji su se vodili i vode pred domaćim sudovima u vezi sa obavezom za isplate penzija penzionerima jednog ili drugog fonda koji su penzionisani prije 1992. godine, Ministarstvo civilnih poslova koje ima koordinirajuću nadležnost u oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja sazvalo je zajednički sastanak resornih entitetskih ministara i direktora fondova penzijskog osiguranja u Bosni i Hercegovini. Prvi sastanak održan je 12.03.2008. godine i po zaključku sa tog sastanka imenovana je radna grupa eksperata koju čine po dva eksperta – predstavnika entitetskih ministarstava nadležnih za penzijsko invalidsko osiguranje, po dva eksperta – predstavnika entitetskih fondova zavoda nadležnih za penzijsko i invalidsko osiguranje i jedan predstavnik Ministarstva civilnih poslova BiH. Radna grupa eksperata već je 20.03.2008. godine održala prvi sastanak sa sljedećim zaključcima:

1. Projektni zadatak radne grupe je da se iznađu prijedlozi rješenja za problem međuentitetskih isplata penzija za penzionera koji su to pravo ostvarili do 30.04.1992. godine
2. Da se u roku od 10 dana odnosno do 30.03.2008. godine u Ministarstvo civilnih poslova BiH, dostave sporna pitanja iz ove problematike i prijedlozi rješenja uz detaljnja obrazloženja kako bi se ti materijali prosljedili u entitetske institucije nadležne za penzijsko i invalidsko osiguranje, radi upoznavanja sa sadržajem istih i približila stanovišta u rješavanju ovih problema.

169. Prema informaciji koju je putem telefona primio zamjenik zastupnika i koja će kasnije biti potvrđena i zvaničnim aktom ostvaren je napredak u radu ekspertne grupe u pravcu da se zagovara donošenje jedinstvenog propisa za regulisanje penzija ostvarenih prije 1992. godine i u vezi s tim formiranje i isplata iz istog fonda ili dosadašnjih fondova.

Zahtjev Komiteta za nadzor nad primjenom CERD iz Preporuke 21. mogao bi biti ispunjen sljedećim mjerama: Donošenjem zakonskih propisa trajnog karaktera na nivou Bosne i Hercegovine (okvirni zakon) koji će regulisati jednakost u isplati penzija svim penzionerima penzionisanim do 1992. godine bez obzira

na prebivalište, te regulisanje drugih pitanja u oblasti penzijsko i invalidskog osiguranja na način na koji osigurava primjenu sporazuma /ugovora o socijalnom osiguranju. Na ovaj način i putem formiranja jedinstvenog fonda na nivou BiH i putem instrumenata finansiranja koji će izjednačiti minimalne osnovice za uplatu doprinosa iz stope doprinosa moguće je regulisati ravnopravnost građana BiH u oblasti penzijskog osiguranja uz istvoremeno omogućavanje entitetima da neke posebnosti u ovoj oblasti mogu uskladiti svojim zakonima.

Ovo bi, ukoliko bude provedeno, ujedno značilo i ispunjenje mjera generalne prirode koje proističu iz presude Karanović. Informacije povodom individualnih i generalnih mjera od Ureda zastupnika Vijeća ministara BiH očekuje Odjel za izvršenje presuda ECtHR u Generalnom sekretarijatu Vijeća Evrope do 20.7.2008. godine.

Preporuka broj: 22. Komitet nalaže državi da djelotvorno implementira preporuke sadržane u Planu Akcije za obrazovne potrebe Roma i drugih nacionalnih manjina (2004) i da iskorijeni diskriminaciju romske djece i djece koja pripadaju drugim etničkim manjinskim grupama od strane učitelja, školskih vlasti i učenika i njihovih porodica.

170. Organi vlasti u BiH, odnosno Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH intenzivno rade na implementaciji i realizaciji "Plana akcije o obrazovnim potrebama Roma i pripadnika ostalih nacionalnih manjina u BiH", donesenog februara 2004. godini. U ovoj školskoj 2007-2008. godini došlo je do upisa većine pripadnika Roma kao i svih pripadnika ostalih nacionalnih manjina na svim nivoima u školama i univerzitetima (često i po principu pozitivne diskriminacije). Zavisno od mogućnosti općina, kantona i entiteta dodjeljuje se i školski pribor, udžbenici i finasijska pomoć za topli obrok i prevoz.

171. Kao pozitivan primjer treba istaći Tuzlanski kanton na kome je i koncentrisan najveći broj romske populacije.

Predstavnici Roma su vrlo aktivni na ovom području i zahvaljujući njima nadležno ministarstvo je dobilo informaciju da u 2007. godini postoji jedan broj romske djece koja nisu uvedena u matične knjige rođenih i nisu uključena u osnovno obrazovanje. Riječ je bila o 22 romske djece, inače povratnicima, smještenim u barakama na nekadašnjim ratnim linijama razgraničenja.

Ministarstvo obrazovanja ovog kantona zaposlilo je Roma na mjesto referenta za romska pitanja koji je zadužen je da obilazi sva romska područja i vrši prijavljivanje romske djece (koja nisu rođena u bolnici) u matične knjige rođenih. Također, zadatak mu je i da provjerava da li su sva djeca uključena u osnovno obrazovanje i pohađaju li redovno školu.

Inače romska djeca završe 4. razreda, ali ne 5 ili 6 razred, pa pokušavaju da vanredno završe osnovnu školu.

Budžetski izdvajaju 50.000 KM godišnje i ta sredstva se troše namjenski za udžbenike, užinu i prevoz do škole ako je od mjesta stanovanja udaljena preko 4 km. Imaju i redovni konkursi za stipendije za Romsku djecu.

Procjena je da je na Tuzlanskom kantonu nastanjeno između 10.000 i 15.000 Roma. U osnovnoj školi je upisano 846 učenika romske nacionalnosti, a srednje škole pohađa 57 učenika .

Dva naselja gdje je većinsko romsko stanovništvo i tu se nalazi osnovna škola. U Čaršiji je 148 učenika Roma i nastava se odvija na Bosanskom jeziku zato što Romi nemaju standardizirani jezik.

Također, problem je što se jedan broj Roma ne izjašnjavaju kao Romi nego kao Bošnjaci. Za svjetski dan Roma organizuju se takmičenja učenika u likovnom i muzičkom stvaralaštvu. Tuzla ima tri studenta Roma i dva Roma na postdiplomskom studiju. Jedna Romkinja je nedavno doktorirala i radi na Edukacijsko rehabilitacijskom fakultetu u Tuzli kao docent.

U Živinicama ima oko 50 romskih kuća i oko 70 kuća u naselju prema Tuzli i to su najljepše kuće u Kantonu. Njihovi vlasnici se bave raznim zanatskim poslovima.

172. Zdravstveno su osigurana sva romska djeca, odnosno imaju besplatne sve zdravstvene preglede, a za njih plaća Fond zdravstvenog osiguranja Tuzla.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjelgice BiH trenutno radi na iznalaženju partnera i finansijskih sredstava na doradi, odnosno reviziji navedenog plana aktivnosti.

Godine 2001. donesen je Zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju Brčko Distrikta BiH na čijim osnovama je uspostavljen integrisan i transparentan obrazovni sistem dostupan svim građanima bez obzira na njihovu socijalnu, vjersku i nacionalnu pripadnost. Tako je Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda dobila svoje oživotvorenje na ovom malom integralnom dijelu države Bosne i Hercegovine. U članu II2 Ustava BiH navodi se «U Bosni i Hercegovini direktno se primjenjuju prava i slobode garantovane Evropskom konvencijom za zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda kao i njenim protokolom. Ovi akti imaju prioritet nad svim drugim zakonima». Tako je, čak i prije formalne ratifikacije BiH 2004. godine, Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda bila inkorporirana u pravni poredak Brčko Distrikta BiH. Pored toga, član 2. Protokola br.1 Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda koji glasi: «Niko ne može biti lišen prava na obrazovanje. U vršenju svih svojih funkcija u oblasti obrazovanja i nastave država poštuje pravo roditelja da osiguraju takvu naobrazbu i nastavu u skladu sa njihovim vlastitim i vjerskim i filozofskim uvjerenjima», potpuno je primjenjiv i afirmiše se i dalje u Distriktu. Prema sudskoj praksi iz Evropske konvencije, pravo na obrazovanje je prošireno na sve oblike obrazovanja koja pruža država, a koje uključuje:

1. Pravo pristupa obrazovnim institucijama u svakom trenutku,
2. Pravo na učinkovito obrazovanje,
3. Pravo na službeno priznanje studija koje je student uspješno završio.

173. Poslije prijemne obaveze prema Vijeću Evrope potpisane 24. aprila 2002. godine, BiH je obavezana da donese Okvirni sporazum o obrazovanju sa kojim Brčko Distrikt BiH, prvi u Bosni i Hercegovini, usaglasio svoj već postojeći Zakon koji tretira ovu oblast, odmah nakon donošenja, 2003. godine. Izmjenama i dopunama zakona još su čvršće utemeljeni visoki evropski standardi garantovani učenicima čime su osigurane pretpostavke nastavku reforme u ovoj oblasti uz eliminisanje svih aspekata segregacije i diskriminacije zasnovane na etničkom porijeklu.

174. U cilju provođenja Konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda kao i drugih konvencija koje tretiraju prava na obrazovanje te preuzetih obaveza, Brčko Distrikt BiH je zakonskim pretpostavkama osigurao potpunu otvorenost škole, transparentnost u njihovom radu, rukovođenju i upravljanju, potpuni multietnički sastav školskih kolektiva i odjeljenja kao i omogućio upisni pristup svima bez obzira na vjerska uvjerenja, rasnu, socijalnu, spolnu, starosnu, nacionalnu i bilo koju drugu pripadnost. Socijalnim programima (provođenje odredabi Zakona o dopunskim pravima djece poginulih boraca i invalida rata, stipendiranjem itd.), štite se interesi populacije onih koji se zbog lošeg materijalnog stanja teže školuju. Obrazovne usluge inkluzivnog karaktera, koje se još uvijek afirmišu, pružaju se svim osobama koja za to imaju izraženu potrebu i mogućnosti takvog vida školovanja. Akcionim planom o obrazovnim potrebama Roma, donesenim 2004. godine, utvrđuju se aktivnosti na davanju ravnopravnih mogućnosti ovom narodu da učestvuje u ekonomskom i društvenom razvoju zajednice.

175. U školama Brčko Distrikta BiH, pored državljana BiH, školuju se i učenici sa teritorije susjednih država, a od prošle godine izražen je veliki interes upisa većeg broja osoba različitih državljanstava u naš obrazovni sistem. Iz svega navedenog uočljivo je da Brčko Distrikt BiH obezbjeđuje visoke standarde, garantovane navedenim konvencijama, za sve građane BiH pa i pripadnike drugih naroda u oblasti obrazovanja.

Preporuka broj: 23. Komitet snažno nalaže državi članici da ukine segregaciju u javnim školama, što znači eliminirati jedno-etničke škole i škole koje su strukturane kao "dvije škole pod jednim krovom" što je prije moguće. Komitet preporučuje da odgovorne vlasti unutar države članice ujedine predhodno odvojene škole u jednu administraciju, pojačaju svoje napore u smislu odstranjivanja etnički diskriminatorskih elemenata iz udžbenika, odstrane mono-etničke ili mono-religijske simbole ili zastave, i implementiraju moderniji zajednički bazni nastavni plan za sve škole unutar teritorije države članice, što je osjetljivo u odnosu na različita obilježja različitih etničkih grupa unutar teritorije države članice.

176. Sistem obrazovanja u BiH, u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine, regulisan je zakonom entiteta Republike Srpske i kantonalnim zakonima u Federaciji BiH i zakonom Brčko Distrikta BiH.

Aktivnosti koje su preduzete na državnom nivou su donošenje okvirnog zakonodavstva iz oblasti obrazovanja: Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u BiH («Službeni glasnik BiH, broj 18/03, od 01.07.2003.), Okvirni zakon o visokom obrazovanju u BiH («Službeni glasnik BiH», broj 59/07, od 07.08.2007. godine), Okvirni zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju u BiH («Službeni

glasnik BiH», broj 88/07 od 20.11.2007. godine); Zakon o Agenciji za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje, koji su objavljeni 20.11.2007. godine («Službeni glasnik BiH», br.: 88/07); kao i usvajanje sljedećih strateških dokumenata: Strategija razvoja predškolskog odgoja i obrazovanja, 2005., Strategija razvoja strukovnog obrazovanja i obuke u BiH za period 2007-2013. («Službeni glasnik BiH», broj: 65/07 od 28.08.2007. godine. Okvirni zakon o srednjem strukovnom obrazovanju i obuci u BiH usvojen je na Zastupničkom domu Parlamentarne skupštine BiH; kao i usvajanje sljedećih strateških dokumenata: Strategija razvoja predškolskog odgoja i obrazovanja, 2005., Strategija razvoja strukovnog obrazovanja i obuke u BiH za period 2007-2013. («Službeni glasnik BiH», broj: 65/07 od 28.08.2007. godine. Strateški pravci razvoja obrazovanja u BiH s planom implementacije 2008-2015 usvojen je na 51. sjednici Vijeća ministara BiH održanoj 03.06.2008.

Navedeni zakoni, kao i strateški dokumenti, sadrže odredbe koje propisiju da svako dijete ima jednako pravo pristupa i jednake mogućnosti učestvovanja u odgovarajućem odgoju i obrazovanju, bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi. Jednak pristup i jednake mogućnosti podrazumijevaju osiguranje jednakih uslova i prilika za sve, za početak i nastavak daljnjeg odgoja i obrazovanja.

177. Također, treba navesti, da su u toku aktivnosti, pokrenute od strane Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH i Ministarstva civilnih poslova BiH, na reviziji Akcionog plana o obrazovnim potrebama Roma.

Uprkos intenzivnim pozivima i naporima Vijeća za provedbu mira, Ureda visokog predstavnika, kao i pritisaka koje vrši međunarodna zajednica, još uvijek postoje škole organizirane kao «dvije škole pod jednim krovom». Ovaj problem prisutan je u Srednjobosanskom kantonu i Hercegovačko-neretvanskom kantonu. Općenito, kantonalne vlasti nisu učinile mnogo kako bi se riješio ovaj problem, iako odredbe Okvirnog zakona o osnovnom i srednjem obrazovanju u BiH, propisiju sljedeće: «Organi vlasti nadležni za organizovanje obrazovnog sistema u Brčko Distriktu, Republici Srpskoj, Federaciji BiH i kantonima, u skladu sa ustavom, ustanove koje se prema važećim zakonima u Bosni i Hercegovini registruju za pružanje usluga u oblasti predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja i obrazovanja odraslih, i druge stručne institucije u oblasti obrazovanja, obavezni su primjenjivati i poštivati principe i norme utvrđene ovim zakonom i osigurati obrazovanje pod jednakim uslovima za sve učenike» (član 1. Okvirnog zakona o osnovnom i srednjem obrazovanju u BiH).

178. Još jedan ohrabrujući primjer jeste Gimnazija Mostar koja je administrativno ujedinjena školske 2004/2005. godine.

Administrativno ujedinjenje, koje objedinjuje menadžment škole, ne utiče na odvojenost razreda i programa, ali osigurava da djeca imaju osjećaj pripadnosti istoj instituciji i mogu osnivati jedno vijeće učenika, kao što je primjer u Mostarskoj gimnaziji.

179. Cilj administrativnog ujedinjenja ovih škola je da se eliminiše fizička, društvena i psihološka podjela učenika, da se škole registruju kao jedno pravno lice, sa jednim direktorom, multietničkim školskim odborom, Vijećem roditelja, Vijećem učenika i zajedničkim administrativnim personalom.

Administrativno ujedinjenje se ne odnosi na nastavni plan i program (jer se nastava odvija po nastavnom planu i programu u kojem su implementirana zajednička jezgra) ali bi obuhvatalo zajedničke smjene nastavnika i učenika, kako bi se smanjila fizička podijeljenost među učenicima različitih nacionalnosti.

Postojanje „dvije škole pod jednim krovom“ je suprotno principima postavljenim u ključnom dokumentu „Reforma obrazovanja – Poruka građanima BiH“ (ovaj dokument predstavlja najvažniji korak u dugoročnom procesu razvijanja modernog i kvalitetnog obrazovnog sistema i njegovog približavanja evropskim i međunarodnim standardima i definiše ciljeve reforme obrazovanja i mjere i aktivnosti koje je potrebno preduzeti za realizaciju zadatih ciljeva do 2010. g.) a posebno pristanku entitetskih i kantonalnih ministarstava obrazovanja „da prekinu segregaciju i diskriminaciju u obrazovanju“.

Najnovija dešavanja u Čapljini su nažalost, pokazala svu težinu nečinjenja nužnih koraka u reformi obrazovanja. Očito je da na lokalnom nivou još uvijek nije dovršena transformacija obrazovnog sistema BiH u sistem koji poštuje standarde ljudskih prava.

Pitanje eliminisanja „dvije škole pod jednim krovom“ je veoma kompleksno pitanje. Rješavanje ovog pitanja podrazumijeva, s jedne strane punu implementaciju principa nediskriminacije učenika po bilo kom osnovu, a s druge strane punu implementaciju prava na obrazovanje na maternjem jeziku.

U načinu rješavanja ovog problema neophodno je pomiriti oba ova zahtjeva. U tom smislu, od obrazovnih vlasti i svih drugih nadležnih organa u BiH se očekuje da ponude dobro osmišljen i realan pristup ovom problemu, kroz precizno definiranje kratkoročne i dugoročne akcije i mjere.

180. U zakonu o osnovnoj školi Republike Srpske („Sl. glasnik RS“ br.38/04) kao i u Nacrtu zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju stoji da „svako dijete ima jednako pravo pristupa i jednake mogućnosti u osnovnom obrazovanju i vaspitanju bez diskriminacije po bilo kom osnovu“. Ovim članom zakona, dakle, zabranjena je diskriminacija po bilo kom osnovu i svako kršenje zakona nosi krivičnu odgovornost. Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske navodi da nije dobijalo podatke o diskriminaciji učenika niti po etničkom niti po bilo kojem drugom osnovu, te da u RS nije postojala segregacija i tzv. „dvije škole pod jednim krovom“ jer nije postojalo razdvajanje djece po etničkom principu.

Međutim, nadležno Ministarstvo Republike Srpske koje odlučuje koji se nastavni plan i program podučava u školama pod njihovom jurisdikcijom, ne navodi da li se djeca koja pripadaju manjinskoj etničkoj grupi (a konstitutivni su narodi Bošnjaci i Hrvati) suočavaju sa nedostatkom obrazovnih struktura prilagođenih njihovim specifičnim potrebama i da li su na taj način prisiljeni da prate nastavni plan i program koji ne poštuje njihove kulturne specifičnosti.

181. Na državnom nivou uspostavljena je Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje koja bi trebala preduzeti aktivnosti na dugoročnom planu. To znači, normativnim i pedagoškim aktima treba detaljnije urediti pitanje načina organiziranja i realizacije nastave na maternjem jeziku (iz svih predmeta, predmeta tzv. „nacionalne grupe“, maternjeg jezika) te okončati započete aktivnosti na definisanju, razvijanju, praćenju i procjeni implementacije sadržaja Zajedničkog jezgra nastavnih planova i programa ili jedinstvenog nastavnog plana i programa.

No treba napomenuti i izvjestan napredak koji je uslijedio usvajanjem Okvirnog zakona o osnovnom i srednjem obrazovanju u BiH. Tokom školske 2002/2003. godine izvršena je revizija udžbenika na međuentitetskom nivou i otklonjeni neprimjereni sadržaji iz udžbenika iz nacionalne grupe predmeta (maternji jezik i književnost, historija, geografija, poznavanje prirode i društva, vjeronauka). Ovaj proces je okončan prije početka školske 2003./2004. godine.

182. Uz podršku međunarodne zajednice, tokom 2004. i 2005. godine ekspertna mješovita grupa formirana na nivou BiH izradila je **Smjernice za pisanje udžbenika historije i geografije**. Ovaj dokument potpisan je od svih ministara obrazovanja, i tim omogućeno objavljivanje Smjernica i raspisivanje konkursa za udžbenike historije i geografije za školsku 2007/2008. Trenutno se jedna grupa potencijalnih autora nalazi na obuci za primjenu smjernica u pisanju ovih udžbenika.

Izrađen je «prototip» Pravilnika o formiranju i radu školskih odbora, u skladu sa odredbama Okvirnog zakona. Vlastite pravilnike donijele su obrazovne vlasti u Republici Srpskoj, Distriktu Brčku, Tuzlanskom, Zeničko-dobojskom i Kantonu Sarajevo.

Izrađen je i “prototip” Pravilnika o kriterijima za nazive i simbole škola i organizaciju školskih manifestacija. Vlastite podzakonske akte za reguliranje ovih pitanja do sada su donijele obrazovne vlasti Republike Srpske, Brčko Distrikta i nekoliko kantona u Federaciji BiH: Unsko-sanski, Zeničko-dobojski, Srednjobosanski...

183. Posebna komisija koju je formiralo Vijeće ministara BiH izradila je nastavne planove i programe za predmete dopunske nastave za djecu državljanke BiH koja žive u inozemstvu. Uglavnom se radi o predmetima nacionalne grupe predmeta, a Ministarstvo civilnih poslova BiH, u saradnji sa entitetskim ministarstvima obrazovanja planiralo je i odgovorajuće udžbenike za realizaciju dopunske nastave iz navedenih predmeta čija je izrada u toku.

Raseljenoj djeci i djeci povratnicima obrazovne vlasti pružaju i druge vidove pomoći u skladu sa mogućnostima i raspoloživim sredstvima za ovu namjenu (besplatni udžbenici i školski pribor; topli obrok), a na ovom planu veoma su aktivne brojne nevladine organizacije.

184. Značajnija postignuća napravljena su u Brčko Distriktu gdje su stvorene osnove za rad na poboljšanju nastavnih planova i programa, izboru kvalitetnih udžbenika i nastavnih sredstava, kao i uslove za primjenu novih metoda i znanja iz pedagoško-didaktičke prakse.

Obrazovni sistem Brčko Distrikta BiH, nakon 2000. godine, odnosno uspostavljanjem Brčko Distrikta BiH pretrpio je velike promjene. Naime, do 2000. godine u školama su funkcionisala tri potpuno različita, a u isto vrijeme i slična sistema, koja u suštini i danas funkcionišu u BiH. Najiskusniji nastavnici su intenzivno radili mjesecima kako bi došli do zajedničkog prijedloga harmonizovanih nastavnih planova i programa, koji su završeni polovinom 2001. godine, a sa jedinstvenim nastavnim planovima i programima krenulo se od školske 2001/02. godine, kako u osnovnim, tako i srednjim školama. Kao najvažniji početni rezultat je da sva djeca imaju jednak pristup obrazovanju u osnovnim i srednjim školama. Zakon o obrazovanju u osnovnim i srednjim školama Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine daje svim jednake šanse u sticanju znanja, koji znanja stiču u 15 osnovnih škola, jednoj osnovnoj muzičkoj školi i 4 srednje škole. U pripremi je i Zakon o predškolskom i visokom obrazovanju, koji će ići u skupštinsku proceduru, tako da će se donošenjem ovih zakona zaokružiti u potpunosti pravna legislativa u oblasti obrazovanja Brčko Distrikta BiH, čije usvajanje se očekuje tokom prve polovine 2008. godine.

U Brčko Distriktu je uspostavljeno multietničko obrazovanje, a samo nacionalna grupa predmeta se izvodi odvojeno (maternji jezik, istorija/historija /povijest i muzička/glazbena kultura) u osnovnim školama. U gimnaziji se nastava istorije/historije/povijesti, te muzičke/glazbene kulture odvija na zajedničkim časovima, jer su profesori napravili usaglašeni NPP, a samo se nastava maternjeg jezika izvodi na odvojenim časovima. U srednjim stručnim školama nastava istorije/historije/povijesti i maternji jezik izvode se odvojeno kao nacionalna grupa predmeta na posebnim časovima. Tako su stvorene osnove i Brčko distrikt sada može raditi na poboljšanju nastavnih planova i programa, izboru kvalitetnih udžbenika i nastavnih sredstava, kao i primjenu novih metoda i znanja iz pedagoško-didaktičke prakse. U proteklom periodu učinjeni su i značajni pomaci na edukaciji i usavršavanju nastavnika i profesora, a te aktivnosti se provode i sada i planirane su i za naredni period.

185. U toku su reforme u osnovnim školama koje se ogledaju u uvođenju devetogodišnjeg obrazovanja, a u srednjim školama uvođenje modularne nastave. Prva trijada devetogodišnjeg obrazovanja je već okončana, a u toku je druga trijada. Dosadašnja iskustva su dragocjena da se mogu uraditi kvalitetni nastavni planovi i programi za II trijadu, kao i potrebne promjene u NPP prve i druge trijade, odnosno da se izbace nepotrebni sadržaji, i uvede ono što je eventualno propušteno. Tokom cijele ove školske godine aktivni nastavnika razredne nastave su radili na analizi NPP kao i udžbenika koji se koriste, kako bi za početak školske 2007/08 godine napravili najbolji izbor i omogućili savremenu nastavu.

U sklopu provođenja reformi u obrazovnom sistemu BiH značajno mjesto zauzima reforma javne uprave u sektoru obrazovanja, koja se odvija u sklopu šire reforme javne uprave u BiH. Cilj reforme je njena racionalizacija i reorganizacija, a koja se zasniva na prethodno dobro urađenoj analizi. Ovaj dio reforme

je završen, a u toku je drugi dio ove reforme koji obuhvata konsultacije sa predstavnicima ministarstava i Odjeljenja za obrazovanje u cilju izrade akcionog plana sa jasno utvrđenim koracima koji će se preduzimati u ovoj oblasti.

186. U ovoj fazi reforme bilo bi potrebno pozicionisati ulogu pedagoških zavoda i jasno odrediti i definisati njihove funkcije. Ova situacija u Brčko distriktu BiH je specifična jer funkciju pedagoških zavoda vrši Pedagoški savjet, koga imenuje Skupština Brčko Distrikta i njegova uloga i funkcija je nedovoljno definisana, što u narednom periodu treba pojasniti i odrediti zadatke i pravce rada i djelovanja.

U novom i već usvojenom Organizacionom planu Odjeljenja za obrazovanje, planirana su dva nova pododjeljenja i to Pododjeljenje za ljudske resurse i Pododjeljenje pedagoška institucija, čime se uz već postojeća tri pododjeljenja u mnogome stvaraju dobre pretpostavke unaprjeđenja kvaliteta vaspitno obrazovnog procesa u Brčko Distriktu BiH.

187. Treba istaći da formiranje Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje na razini BiH omogućiti razvoj zajedničke jezgre nastavnih planova i programa.

U sklopu reforme vršena je i edukacija i osposobljavanje menadžmenta i njihova uloga u novoj savremenoj demokratskoj školi, u kojoj je učenik u središtu pažnje.

188. Glavne reforme koje su u toku u osnovnim školama odnose se na devetogodišnje obrazovanje, iako uporedo postoji i nastavu u osmogodišnjoj školi. Postoji stalna saradnja i razmjena iskustava sa obrazovnim institucijama u Republici Srpskoj i FBiH, a razmjenjuju se pozitivna iskustva i pokušavaju u hodu rješavati svi probleme koji se javljaju. U toku je implementacija projekta razvoja škola. Radi se na izradi NPP za III, VI i IX razred osnovne škole iz matematike i maternjeg jezika koristeći iskustva iz vlastitih sredina, ali i znanja i iskustva iz evropskih zemalja. U gimnazijama se takođe provodi reforma, koja ima za cilj reformu gimnazija i to uvođenjem završnog maturalnog ispita na kraju školovanja, u skladu sa Lisabonskom konvencijom što će staviti maturante iz BiH u jednak položaj sa učenicima iz drugih država. U ostalim srednjim stručnim školama rađeni su novi moderniji NPP za neka zanimanja i to na taj način što je vršena edukacija direktora i nastavnika za izradu i primjenu novih NPP, kroz pilot škole, a cilj je obrazovanje kadrova prema zahtjevima tržišta rada. I u osnovnim i u srednjim školama novi nastavni planovi i programi su fokusirani na učenika, a nastavnik je tu kao moderator i usmjerava aktivnosti prema potrebama učenika.

189. Što se tiče organizacije praktične nastave u srednjim školama napravljeni su određeni pomaci, odnosno kroz podršku Evropske unije realizuje se EU-VET program, gdje se realizuju modernizovani NPP. Cilj je osposobljavanje nastavnika u školama za primjenu novih nastavnih metodologija, odnosno

osposobljavanje učenika za zanimanja koja su potrebna privredi i daljem jačanju ekonomije BiH. Srednje stručno obrazovanje zahtijeva korjenite promjene jer reforme koje se sada provode nisu dovoljne, i nužno je raditi brzo na reformisanju stručnih škola. Modularna nastava je prvi korak, i treba pratiti rezultate i uvoditi nova zanimanja koja su potrebna privredi. Veoma je važno izvršiti adekvatno opremanje škola nastavnim sredstvima, a posebno radionice gdje se izvodi praksa i što većem broju učenika osigurati da praksu obavlja u preduzećima. Posebno je važno mijenjati odnos između nastavnika i učenika, odnosno nužno je osigurati da učenici iznose svoje stavove, mišljenja i kreativnost. Nažalost, to nije današnja škola i zato su nužne reforme. Bitno je postepeno umanjeno pritisaka na učenike smanjuje teoretskog dijela, uz uvođenje više praktičnog rada.

190. Ukupna sredstva koja se izdvajaju za potrebe Odjeljenja za obrazovanje su namijenjena za materijalne troškove, izgradnju i rekonstrukciju objekata škola i za plaće zaposlenih. Za plaće zaposlenih od ukupnih sredstava izdvaja oko 80% sredstava. Plaće uposlenih u obrazovanju Brčko Distrikta BiH bile su nešto veće nego u FBiH i Republici Srpskoj. Ali od 2006. u oba entiteta došlo je do poboljšanja materijalnog statusa.

U osnovnim školama Brčko Distrikta BiH što se tiče udžbenika za nacionalnu grupu predmeta urađeno je sljedeće:

- iz sadržaja udžbenika uklonjeni su svi uvredljivi sadržaji,
- izvršena je redukcija sadržaja NPP za 30% kako bi se rasteretili NPP i izvršena su pomjeranja nastavnih sadržaja po horizontali i vertikalni od V-VIII razreda. Nastava se izvodi po zajedničkoj jezgri NPP na nivou BiH, a analizom i upoređivanjem sadržaja NPP njihova je ocjena da su NPP Brčko Distrikta usaglašeni sa Zajedničkom jezgrom. Svi učenici koriste na ovom predmetu udžbenike napisane na jeziku i pismu naroda čiju istoriju/historiju/povijest izučavaju.

191. Obzirom da je znatan broj građana Brčko Distrikta BiH završio obrazovanje u inostranstvu, ili se još uvijek školuje, ti građani imaju pravo da zahtijevaju pred nadležnom institucijom za obrazovanje Brčko Distrikta BiH nostrifikaciju diploma i ekvivalenciju svjedočanstva. Ukoliko dokažu da imaju pravni interes isto pravo mogu ostvariti drugi građani, strani državljani i lica bez državljanstva. Nostrifikaciju i ekvivalenciju strane školske diplome vrši Odjeljenje – odjel za obrazovanje Brčko Distrikta BiH uz konsultaciju i saglasnost nadležnog organa Bosne i Hercegovine. U postupku nostrifikacije i ekvivalencije strane školske isprave primjenjuju se odredbe Zakona o upravnom postupku Brčko Distrikta BiH, a rješenja o nostrifikaciji i ekvivalenciji su konačna u upravnom postupku. U odjeljenju se čuva dokumentacija i vodi potrebna evidencija o nostrifikaciji diploma i ekvivalenciji svjedočanstava, a u skladu sa uputstvom o vođenju ovih evidencija, a njen sadržaj propisuje gradonačelnik Brčko Distrikta BiH.

192. U BiH nadležna ministarstva izdaju dozvolu za rad visokoškolskim institucijama. Priznavanje visokoškolskih kvalifikacija (nostrifikacija) se može izvršiti, ovisno od entiteta, odnosno kantona, kod nadležnog ministarstva ili na univerzitetu. Tako izvršena nostrifikacija je priznata na prostoru cijele BiH. Centar za informiranje i priznavanje dokumenata iz oblasti visokog obrazovanja, koji se osniva kao samostalna upravna organizacija (Okvirni zakon o visokom obrazovanju u BiH, „Službeni glasnik BiH“ broj 59/07, čl. 44., 45., 46.), će donositi preporuke nadležnim ministarstvima, ali neće sam rješavati pitanja nostrifikacije.

Preporuka broj: 24. *Komitet ohrabruje državu članicu da aktivno podrži programe koji podstiču međureligijski dijalog, i ističu toleranciju i razumjevanje sa poštivanjem kulture i istorije različitih etničkih grupa unutar Bosne i Hercegovine. Komitet nadalje ohrabruje državu članicu da promovise takve projekte u javnom obrazovnom sektoru, političkim i medijskim simpozijima, u smislu podsticanja većeg poštivanja i priznavanja uloge različitosti u izgradnji jačeg osjećaja za nacionalno jedinstvo u kontekstu zajedničkog, multietničkog koncepta bosanskog državljanstva.*

193. Ustavni sud Bosne i Hercegovine i Komisija za ljudska prava pri Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine poštuju ravnopravnost religijskih zajednica i štite na jednak način njihove interese. U više predmeta, ove dvije institucije su odlučivale o ravnopravnosti religijskih zajednica, njihovoj diskriminaciji i drugim pitanjima. Tako, npr. Vrhbosanskoj nadbiskupiji je vraćena imovina u Travniku, kako ne bi došlo do diskriminacije u odnosu na Islamsku vjersku zajednicu (CH/02/9628, *Vrhbosanska nadbiskupija protiv Federacije Bosne i Hercegovine*, Odluka o prihvatljivosti i meritumu, od 9. maja 2003. godine).

194. Imajući na umu mjere Komiteta za eliminaciju rasne i svake druge diskriminacije navedene pod preporukom 24. koje se odnose na podsticanje međureligijskog dijaloga i tolerancije uz poštovanje kulture i različitosti bh etničkih grupa navodimo da je država (u saradnji sa nevladinim sektorom) u borbi protiv rasizma, diskriminacije i netolerancije preduzela slijedeće aktivnosti:

195. U cilju promovisanja tolerancije i uvažavanja različitosti u multinacionalnom, multireligijskom i multikulturalnom društvu kakvo je bosansko-hercegovačko pri Vijeću ministara BiH egzistira **Odbor za Rome** (najbrojnije i najugroženije nacionalnu manjinu u BiH), i da je uspostavljanjo **Vijeća za nacionalne manjine, savjetodavno tijelo pri Parlamentarnoj skupštini BiH**, te da je kao samostalna upravna organizacija u okviru Ministarstva za ljudska prava BiH uspostavljena **Agencija za ravnopravnost spolova** (decembra 2004. god.) u cilju promovisanja **GENDER jednakosti**, kao i da se putem **Međureligijskog vijeća u BiH**, koje uz potporu države okuplja predstavnike četiri tradicionalne vjerske grupe, ostvaruje i međureligijski dijalog.

196. U Bosni i Hercegovini djeluje kao savjetodavno-koordinirajuće tijelo i **Vijeće za djecu BiH** (u rad kojeg su uključene i brojne nevladine organizacije koje se bave zaštitom prava djece), kojem značajnu podršku daje Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH sve u cilju sveobuhvatnije zaštite prava djeteta propisanih **UN Konvencijom o pravima djeteta**.

197. Bosna i Hercegovina je postojbina (po Ustavu BiH) **tri konstitutivna naroda** (Bošnjaci, Srbi i Hrvati) i (prema Zakonu o zaštiti prava nacionalnih manjina) **17 nacionalnih manjina**, što ukazuje na bogatstvo i šarolikost kulturnog naslijeđa i nacionalnog blaga bosansko-hercegovačke društva.

198. U Bosni i Hercegovini egzistiraju i **četiri velike monoteističke religije** (pored Jerusalema Sarajevo, glavni grad Bosne i Hercegovine, je drugi primjer u svijetu gdje se u rasponu od samo 500 kvadratnih metara nalaze i **Katedrala, Pravoslavna crkva, Begova džamija i Sinagoga** (napominjemo, da je Bosna i Hercegovina pružila utočište Jevrejima Sefardima kada su isti u 15 vijeku prognani sa tla Španije, dok su se Jevreji Eškenazi naselili na području Bosne i Hercegovine sa dolaskom Austro-Ugarske monarhije na ove prostore 1875-78. godine, kada je pored jevrejskog Starog hrama podignuta i današnja Sinagoga).

199. Nažalost Bosna i Hercegovina je tokom **tragičnog sukoba u periodu 1992.-95. god.** pored enormnih ljudskih žrtava (čiji konačan broj još uvijek nije poznat, na što nam ukazuje osnivanje **Instituta za nestale**), ostala bez brojnih kulturno-vjerskih objekata koji su svjedočili o hiljadugodišnjoj tradiciji bosansko-hercegovačke države, kao multikulturene zajednice njenih naroda (npr. Aladža džamija u Foči, džamija Ferhadija u Banjoj Luci, Stari most u Mostaru, Manastir Žitomislići u blizini Mostara, Pravoslavna crkva u Mostaru, samostan Plehan u Posavini, Hadži-Alijina džamija u Počitelju-bh slikarskoj koloniji, Džamija Sultan Esme u Jajcu, Begovina i džamija u Stocu itd.).

200. Potpisivanjem Dejtonskog mirovnog sporazuma u Bosnu i Hercegovinu se vratio mir i ona je krenula ubrzanim putem oporavka, jačajući **toleranciju, poštovanje i uvažavanje različitosti kroz razvoj moderne demokratske države koja pokazuje težnju za što skorije uključjenje u evropske integracione procese**.

Ponovno je podignut Stari most u Mostaru (objekat pod zaštitom **UNESCO-a**), što je bilo popraćeno velikom medijskom pažnjom kako domaćih tako i stranih novinarskih kuća, položen je kamen-temeljac za obnovu Ferhadija džamije u Banjoj Luci, obnovljeni su manastir Žitomislići i samostan Plehan, restaurirana je Bašćaršija-staro jezgro Sarajeva, a čuvena „na Drini ćuprija“ tj. višegradski most o kome je pisao i bh nobelovac Ivo Andrić, a koga je kao vakuf-zadužbinu podigao Mehmed-paša Sokolović, kandidovan je za objekat kulturne baštine od svjetskog značaja. Postignut je dogovor o obnovi Stare pravoslavne crkve u Mostaru.

201. Bosna i Hercegovina je opredijeljena za princip poštovanja ljudskih prava i osnovnih sloboda (Evropska konvencija o ljudskim pravima je sastavni dio Ustava BiH, te je direktno primjenjiva u pravnom sistemu Bosne i Hercegovine) **kroz jačanje demokratije, multikulturalnog dijaloga i poštivanja nacionalnih, kulturnih i vjerskih različitosti, a suzbijanja svakog oblika diskriminacije i netolerancije iskazane prema pripadnicima bilo kog dijela društva.**

Krivičnim zakonom Bosne i Hercegovine („Sl. glasnik BiH“, broj 03/03) članom 183. inkrimisano je uništavanje kulturnih, historijskih i religijskih spomenika u okviru poglavlja koja sankcionišu krivična djela protiv sloboda i prava čovjeka i građanina, budući da se očuvanje spomenika kulture smatra vrijednostima od međunarodnog značaja.

Krivičnim zakonom Federacije BiH („Sl. novine F/BiH“ broj 50/03) članom 322. sankcionisano je nedozvoljeno obavljanje istraživačkih radova i prisvajanje spomenika kulture, a **Krivičnim zakonom Republike Srpske** („Sl. glasnik RS“ broj 49/03) u glavi Krivična djela protiv imovine članom 253. sankcioniše se prisvajanje, uništenje ili oštećenje spomenika kulture, zaštićenih objekata prirode ili drugih predmeta koji su od posebnog kulturnog ili istorijskog značaja, dok se u članu 254. propisuje krivična sankcija za počinioca krivičnog djela iznošenja u inostranstvo predmeta koji su od posebnog kulturnog ili istorijskog značaja ili prirodnih rijetkosti.

Članovima 315. i 316. Krivičnog zakona Brčko Distrikta BiH u okviru Glave 26. Krivična djela protiv okoliša, poljoprivrede i prirodnih dobara sankcionisano je oštećenje, uništenje i nedozvoljen izvoz spomenika kulture i zaštićenih objekata prirode, te nedozvoljeno obavljanje istraživačkih radova i prisvajanje spomenika kulture.

202. Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine uspostavljena je na osnovu Aneksa 8 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini. Od 1996. god. do 2001. god. radila je pod patronatom UNESCO-a da bi decembra mjeseca 2001. godine odlukom Predsjedništva Bosne i Hercegovine prerasla u državnu instituciju. Komisija se sastoji od pet članova od kojih tri domaća i dva strana eksperta, koji su na pomenutu dužnost izabrani na osnovu stručnih referenci. Mandat članova Komisije je pet godina. Svakih šest mjeseci domaći članovi se rotiraju na mjestu predsjedavajućeg Komisije. Sve odluke o proglašenju nacionalnih spomenika (a bilo ih je 300) Komisija je donijela jednoglasno.

Konstituirajuća sjednica Komisije održana je 04. marta 2002. godine. Odlukom Predsjedništva BiH Komisiji je povjerena i aktivnost na polju međunarodne saradnje, kada je riječ o kulturno-istorijskom nasljeđu Bosne i Hercegovine.

Odluke o proglašenju nacionalnih spomenika implementiraju se u skladu sa Zakonom o provedbi odluka Komisije, a odgovornost za implementaciju istih u nadležnosti je entitetskih vlada, odnosno ministarstava nadležnih za prostorno uređenje.

Važno je napomenuti da Komisija prati slučajeve ugroženosti nacionalnih spomenika, te preduzima mjere za zaštitu istih pokretanjem krivičnih postupaka kod nadležnih sudova u skladu sa Zakonom o krivičnom postupku (nezakonita izgradnja, nestručna rekonstrukcija, neodržavanje i dr. vidovi destrukcije).

Kroz povezanost različitih kulturnih, obrazovnih i medijskih institucija, stvaraju se uslovi za jačanje otvorenog demokratskog društva, prepoznatljivog po interkulturalnom dijalogu u kojem se respektiraju različitosti, novi vrijednosni kriteriji i pristup obrazovnim manifestacijama koje imaju internacionalni karakter.

203. U Bosni i Hercegovini dominira nekoliko festivala, manifestacija internacionalnog značaja, koji su prihvaćeni od učesnika, umjetnika, publike i javnosti kao što su:

Internationalni teatarski festival MESS, festival s dugogodišnjom tradicijom, koji sadrži raznovrstan program teatarske umjetnosti u svijetu i domaćoj produkciji. Pored teatarskih izvedbi organiziraju se i prateći programi poput izložbi, koncerata, okruglih stolova i sl i Internationalni festival Sarajevo "Sarajevska zima", tradicionalni susret umjetnika zemlje i svijeta. Ovaj festival egzistira već 24. godine spajajući umjetnike i posjetioce iz svih dijelova svijeta.

Također, u Sarajevu, glavnom gradu Bosne i Hercegovine tokom ljetnog perioda organizuje se kulturna manifestacija bogatog sadržaja (počev od koncerata preko umjetničkih izložbi do izvedbi pozorišnih komada) pod nazivom "Bašćaršijske noći".

Sarajevo Film Festival je najprestižniji festival u Bosni i Hercegovini koji obuhvata komercijalna filmska ostvarenja, najbolje igrane i dokumentarne filmove s međunarodnih filmskih festivala, regionalne programe s produkcijom iz regije, programe video projekta i dječje programe s najnovijim filmskim hitovima. U okviru festivala održavaju se popratni programi kao što su radionice, seminari za filmske kritičare kao što su digitalna tehnologija, dokumentarni film i sl.

Projekt "ARS AEVI" je najrelevantniji međunarodni projekt u oblasti savremene umjetnosti u Europi i svijetu, kojem je cilj stvoriti u Sarajevu kompleks arhitektonske urbane atrakcije koji će projektovati najpoznatije arhitekture našega vremena, gdje će najprestižniji živi umjetnici sačiniti kolekciju za muzej savremene umjetnosti ARS AEVI u Sarajevu.

204. Vlasti Bosne i Hercegovine posebno podržavaju rad udruženja koja promovišu toleranciju među kojima ističemo **Međureligijsko vijeće BiH**.

Lideri četiri tradicionalne vjerske zajednice, islamske, pravoslavne, katoličke i jevrejske, potpisali su 9. juna 1997. godine, Sporazum o zajedničkoj moralnoj obavezi i time formirali Međureligijsko vijeće.

Vijeće djeluje na nivou Bosne i Hercegovine i u trenutku formiranja registrovano je u skladu sa odredbama Zakona o udruženjima i fondacijama Bosne i Hercegovine.

205. Zadatak Međureligijskog vijeća je učvršćivanje mira u Bosni i Hercegovini, te nastojanje da se dođe do pomirenja u cijeloj zemlji. Na međunarodnom planu je Međureligijsko vijeće uspostavilo vezu sa međunarodnim institucijama koje se bave pitanjima slobode vjerovanja i na tom planu učestvuje aktivno u radu Svjetske konferencije religija "World Conference of Religion for Peace" (WCRP).

U Bosni i Hercegovini je Međureligijsko vijeće preduzelo sve na upoznavanju i boljem razumjevanju pripadnika različitih vjerskih zajednica, pokrenulo **radio program "Susret"** u kojem se potenciraju sličnosti između različitih vjerovanja, umjesto da se akcent stavlja na različitosti. Međureligijsko vijeće je također štampalo prvo izdanje "**Glosar religijskih pojmova**", namijenjen medijima, kojim se nastoji javnost upoznati s radom Međureligijskog vijeće, te publikacije *Religijski pogledi* i *Međureligijski dijalog iz perspektive BiH*.

206. Članovi Međureligijskog vijeća su dali značajan doprinos izradi **Zakona o slobodi vjere i pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica u Bosni i Hercegovini** ("Službeni glasnik BiH, broj: 5/04) kojim se stvara pravni okvir na nivou Bosne i Hercegovine u kojem su sve crkve i vjerske zajednice u Bosni i Hercegovini izjednačene u pravima i obavezama bez diskriminacije i kojim se osuđuju svi oblici netolerancije i diskriminacije zasnovane na religijskim vjerovanjima i ubjeđenjima. Zakon je usklađen sa međunarodnim deklaracijama i konvencijama koje je potpisala Bosna i Hercegovina i koje su sastavni dio ustavno- pravnog sistema Bosne i Hercegovine.

Međureligijsko vijeće bavi se značajnim pitanjima praktične primjene Zakona o slobodi vjere i pravima i obavezama crkava i vjerskih zajednica koje je Zakon regulisao. Međureligijsko vijeće insistira na povratu imovine crkvama i vjerskim zajednicama. Ova problematika će se efikasnije rješavati nakon usvajanja Zakona o restituciji koji priprema posebno formirana komisija Vijeća ministara BiH. Na osnovu Ustava BiH, u aprilu mjesecu 2007. godine potpisan je Osnovni Ugovor između Bosne i Hercegovine i Svete Stolice. Ugovorom, Bosna i Hercegovina garantuje Katoličkoj crkvi i njenim pravnim i fizičkim licima slobodu međusobne komunikacije i održavanja veza sa Svetom Stolicom, biskupskim konfeencijama drugih zemalja te sa drugim ustanovama i licima i u državi i u inostranstvu. Osnovna načela Ugovora u svakodnevnoj praksi provode se bez teškoća i zastoja.

U cilju unapređenja međureligijskog dijaloga BiH je potpisala i ratifikovala međudržavne sporazume – bilateralnog karaktera, kako sa Svetem stolicom tako i sa Srpskom pravoslavnom crkvom.

Dakle, **Međureligijsko vijeće BiH** svojim radom doprinosi, kako istini i pomirenju, tako i povezivanju različitosti u cilju zajedničkog življenja uz međusobno poštovanje i saradnju. Na taj način doprinosi boljem razumijevanju suživota na bosansko-hercegovačkim prostorima.

Međureligijsko vijeće BiH čine vjerske zajednice: Islamska zajednica u BiH, Srpska pravoslavna crkva, Katolička crkva i Jevrejska zajednica BiH.

Međureligijsko vijeće BiH je osudilo svako nasilje nad ljudskim bićem budući da je kršenje ljudskih prava kršenje i Božijih zakona.

207. U Bosni i Hercegovini je zagantovana sloboda svim vjerskim i crkvenim poglavarima da nesmetano obavljaju svoju misiju na cjeloj teritoriji BiH. Omogućeno je da svako dijete, po vlastitom izboru, ostvaruje pravo na vjersku pouku, i osuđuju se djela mržnje zasnovana na etničkim ili vjerskim različitostima.

Parlamentarna skupština BiH usvojila je i objavila u maju 2006. godine Odluku o osnivanju **Vijeća za nacionalne manjine Bosne i Hercegovini** pri Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH" broj: 38./2006.).

U Bosni i Hercegovini u posljednjih dvije-tri godine kontinuirano se odvija informisanje građana o pripadnicima manjina. Redovno se na javnim televizijskim glasilima, daju informacije o problemima manjinskih zajednica, njihovoj kulturi, običajima, osobenostima pojedine manjinske zajednice, te aktivnostima koje ostvaruju nevladine organizacije koje okupljaju manjine. Radio televizija Republike Srpske ima redovnu sedmičnu emisiju posvećenu manjinama, dok TV BiH i Federalna televizija, rade tematske emisije u povremenim intervalima.

208. U okviru generalne politike omogućena je intenzivna saradnja NVO i drugih asocijacija manjina sa matičnim zemljama. I prekogranična komunikacija se odvija bez formalnosti ili drugih birokratskih barijera. Naime, sve manjinske zajednice izuzev romske, imaju kontakte i ostvaruju ili bez bilo kakvih uslovljavanja i barijera sa svojim matičnim državama. Posebno je intenzivna saradnja NVO Slovenaca, Čeha, Ukrajinaca, Italijana, Mađara, Makedonaca i dr, u oblasti kulture, obrazovanja, učenja maternjeg jezika, informisanja i dr. Aktivne nevladine organizacije su uspjele identifikovati svoje potrebe i kroz saradnju sa ambasadama matičnih zemalja razvili su različite modalitete saradnje u zadovoljevanju potreba u navedenim oblastima.

209. Na području BiH u okviru nevladinog sektora djeluju brojna udruženja koje doprinose unaprijeđenju i zaštiti ljudskih prava (Helsinški komitet, Centar za ljudska prava, Link diversity itd.) kao i očuvanje

etničkog i kulturnog naslijeđa manjinskih zajednica (“Češka beseda”- udruženje Čeha u RS-u, “Taras Ševčenko”-udruženje Ukrajinaca u RS-u, Kulturno društvo Jevreja “Lira” i dr.).

210. U okviru generalne politike, važno je istaći da je u posljednjih godina održano više tematskih rasprava o različitim pitanjima položaja manjina. Okrugli stolovi, uz učešće predstavnika manjinskih zajednica, NVO koje se bave zaštitom prava manjina, te predstavnika međunarodnih organizacija i nadležnih ministarstava BiH, entiteta, kantona i općina bili su medijski pokriveni na visokom profesionalnom nivou, što je sasvim sigurno doprinijelo poboljšanju klime tolerancije i razumijevanja položaja manjina u Bosni i Hercegovini.

211. Potpisivanjem Dejtonskog mirovnog sporazuma u Bosnu i Hercegovinu se vratio mir i ona je krenula ubrzanim putem oporavka jačajući **toleranciju i poštovanje i uvažavanje različitosti kroz razvoj moderne demokratske države koja pokazuje težnju za što skorije uključanje u evropske integracione procese.**

Međureligijsko vijeće Bosne i Hercegovine djeluje od 1997. godine na osnovu zajedničkog dogovora i zalaganja četiri najveće vjerske zajednice u BiH: Islamske zajednice BiH, Srpske pravoslavne crkve, Rimokatoličke crkve i Jevrejske zajednice Bosne i Hercegovine.

Potrebno je naglasiti da Međureligijsko vijeće u BiH nije nikakava nadreligijska ustanova, niti je institucija koja bi imala za cilj da kontroliše ili da diktira bilo šta, bilo kojoj crkvi ili vjerskoj zajednici, jer svaka od njih imaju svoju punu autonomiju i svoj puni integritet. Međureligijsko vijeće je mjesto usaglašavanja i zauzimanja zajedničkih stavova tamo gdje je to moguće i zbog toga prema dosadašnjim aktivnostima nema nijedne odluke, nijedne izjave, nijednog stava Međureligijskog vijeća koje nisu donesen konsenzusom. Ako nema konsenzusa nema ni stava. Međutim, Međureligijsko vijeće BiH u proteklom imalo je mnogo inicijativa koje su se odnosile na pitanjima za koja postoji dogovor: pitanja odnosa crkve i države, o religiji i vaspitanju u javnim školama, o restituciji imovine oduzete od vjerskih zajednica i crkava i dr.

212. Međureligijsko vijeće BiH inicijator je donošenja Zakona o slobodi vjere i pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica u Bosni i Hercegovini, koji je usvojen 2004. godine. Ovaj Zakon svojim odrednicama garantuje svakom građaninu BiH pravo na slobodu savjesti i vjere u skladu sa Ustavom BiH. Inače ovaj zakon je i donesen sa namjerom da doprinosi bržem unapređivanju međusobnog razumijevanja i poštivanja prava na slobodu savjesti i vjere, te da kroz jedinstven pravni okvir sve crkve i vjerske zajednice budu izjednačene u pravima i obavezama bez ikakve diskriminacije.

Međureligijsko vijeće je u proteklom vremenu pripremiло i riječnik međureligijskih pojmova sa osnovnim ciljem da se pomogne onim građanima BiH koji žele da se više religijski obrazuju.

213. Kroz svoja istupanja predstavnici Međureligijskog vijeća BiH, odnosno članovi njegovog Izvršnog odbora, sve češće upozoravaju i pozivaju javnost, građane i institucije BiH da zajedno reaguju i osuđuju negativne pojave, posebno one koje se javno manifestuju kroz nasilje gdje prednjače maloljetna lica, širenje nacionalne i vjerske mržnje, netolerancije i drugih negativnih i štetnih pojava koje usporavaju razvoj društva. Nasuprot tome Međureligijsko vijeće BiH svojim stavovima ukazuje na važnost dijaloga i saradnje utemeljene na istini, pravdi, miru i pomirenju, jednakopravnosti i povjerenju među svim građanima BiH.

U cilju unapređenja međureligijskog dijaloga BiH je potpisala i ratifikovala međudržavne sporazume – bilateralnog karaktera, kako sa Svetem stolicom tako i sa Srpskom pravoslavnom crkvom.

Preporuka broj: 25. *Komiteta preporučuje da država članica uzme u obzir relevantne odredbe Durbanske deklaracije i Programa akcije kada implementira Konvenciju u svom domaćem pravnom poretku, posebno u vezi sa članovima 2. do 7. Konvencije. Komitet također nalaže državi članici da uključi u svoj sljedeći periodični izvještaj informacije o akcijskim planovima i drugim mjerama poduzetim u cilju implementacije Durbanske Deklaracije i Programa Akcije na nacionalnom nivou.*

214. Poštujući stavove Durbanske deklaracije i preporuke vezane za Programe akcija koje zemlje članice trebaju da preduzimaju kada je u pitanju borba protiv svih pojava rasne diskriminacije, Bosna i Hercegovina shodno članu 2. Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, počev od Ustava države, ustava entiteta i Statuta Brčko Distrikta BiH izričito zabranjuje bilo kakve pojave podrške ili podsticaja rasne diskriminacije. Uspostavljen je i ukupni zakonodavno-pravni sistem koji zabranjuje rasnu diskriminaciju..

Postavši članicom UN Vijeća za ljudska prava u maju 2007. godine, BiH je kosponsorirala brojne rezolucije kojima se osuđuje rasna diskriminacija u svijetu. Pored toga, BiH u svom radu podržava Deklaraciju i Plan djelovanja koji su usvojeni na Svjetskoj konferenciji o rasnoj diskriminaciji 2001. godine u Durbanu (Južna Afrika). Pridružujući se EU, BiH je glasala za rezoluciju Generalne skupštine UN o održavanju Durbanske revizije konferencije 2009. godine. U tom kontekstu, kao članica UN Vijeća za ljudska prava, BiH podržava rad Međuvladine radne grupe za uspješno provođenje Durbanske deklaracije i Plana djelovanja.

215. U skladu sa svojim obavezama koje proizilaze iz važećih zakonskih i drugih akata na nivou BiH, Ministarstvo vanjskih poslova BiH je razmatralo prijedloge propisa i drugih akata kojima se štite i unapređuju prava nacionalnih manjina u BiH, posebno Roma, kao najbrojnije nacionalne manjine i donošenju takvih propisa dalo svoju podršku.

Sa svoje strane, kao članica UN Vijeća za ljudska prava, BiH je uvijek bila otvorena za saradnju sa nosiocima mandata specijalnih procedura. U tom kontekstu, Ministarstvo vanjskih poslova je 2007.

godine učestvovalo u organizaciji posjete Specijalnog izvjestioca za pravo na obrazovanje, gosp. Vernora Munoza, koji je tokom posjete BiH, u sklopu mnogobrojnih aktivnosti, posjetio i neke od škola u BiH koje su poznate pod nazivom „dvije škole pod jednim krovom“.

216. Također, BiH poštujući član 3. Konvencije osuđuje svaki vid rasne diskriminacije i aparthejda, uz odlučnost da ukoliko se te pojave jave da se one bez iščekivanja eliminišu. U tom pravcu BiH poštuje Konvenciju osuđuje svaki vid eventualne propagande kojom se podstiče netolerancija i rasna diskriminacija. Podržava zaštitu pred sudovima uz pravo na žalbu. Senzibilna je na preduzimanju mjera ukoliko se pojave netolerancije i rasne diskriminacije dešavaju u oblastima obrazovanja, odgoja, kulture i informisanja, sve sa ciljem uspješnije borbe protiv predrasuda koje najčešće vode ka rasnoj diskriminaciji, potpomaganju razumijevanja tolerancije i prijateljstva među narodima ili etničkim grupama. Ovo naglašavamo iz razloga jer u BiH žive tri konstitutivna naroda i 17. nacionalnih manjina, gdje su moguće pojave različitih vidova netolerancije i diskriminacije.

217. BiH su posebno interesantne i važne tačke 86 i 87. Durbanske deklaracije koje upozoravaju zemlje članice da moguće pojave širenja ideja o rasnoj superiornosti ili mržnji treba proglasiti prekršajem kažnjivim zakonom, poštujući načela sadržana u Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima i prava navedena izričito u članovima 4. i 5. Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije. Naročito su za BiH važne tačke: 68. koja pažnju posvećuje Romima, jer je u BiH ta nacionalna manjina najbrojnija i šire o njihovom položaju rečeno je predhodno u tekstu predmetnog Izvještaja; tačke 47., 50. i 51. Durbanske deklaracije posvećuju pažnju radnicima migrantima i ostvarivanju njihovih prava u zemljama njihovog boravka i rada. Bosna i Hercegovina je među rijetkim zemljama koja je potpisnica Konvencije UN o pravima svih radnika migranata i članova njihovih porodica i nadležnom UN komitetu već je dostavila Inicijalni izvještaj u kome je prezentovala stanje i položaj radnika migranata i članova njihovih porodica u BiH. Trenutno se očekuje poziv za njegovu prezentaciju i usvajanje; posebna tema Durbanske deklaracije koja zaokuplja pažnju Bosne i Hercegovine odnosi se na tačke 54. i 55. deklaracije koje ukazuju zemljama članicama na odnos prema izbjeglicama i azilantima. Mada se prava izbjeglog i raseljenog stanovništva, uglavnom rješavaju na zadovoljavajući način, posebno u pogledu imovinsko pravnih pitanja, gdje je imovina vraćena gotovu stoprocentno, problemi se javljaju na planu održivog povratka. To znači da povratnicima pored osiguranja povratka treba uz popravak stambenih i drugih objekata osigurati, putnu i drugu infrastrukturu, zaposlenje, zdravstveno i socijalno osiguranje, uslove za školovanje djece i mnogo drugih pretpostavki. Poseban problem predstavlja pojava segregacije u školama u vidu izvođenja nastave “dvje škole pod jednim krovom”, što je šire objašnjeno u preporci broj 24. Nažalost, BiH mada čini velike napora nema vlastitih kapaciteta da to sama učini. Usvojeni su akcioni i drugi planovi i nadati se da će u doglednom vremenu uz podršku šire međunarodne zajednice biti riješeni veoma značajani problemi koji opterećuju sve njene

građane; veoma važan stav Durbanske deklaracije odnosi se na položaj i funkcionisanje vjerskih zajednica o čemu je opširnije rečeno u prethodnom dijelu izvještaja.

POPIS PROPISA:

- Ustav BiH,
- Ustav FBiH,
- Ustav RS,
- Statut Brčko Distrikta BiH,
- Krivični zakon BiH,
- Krivični zakon F BiH,
- Krivični zakon RS,
- Krivični Zakon Brčko Distrikta BiH,
- Zakon o krivičnom postupku,
- Zakon o slobodi vjere i pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica u BiH,
- Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina,
- Zakon o radu institucija BiH,
- Zakon o državnoj službi u institucijama BiH,
- Zakon o radu F BiH,
- Zakon o radu RS-u,
- Zakon o radu Brčko Distrikta BiH,
- Zakon o zapošljavanju RS-a,
- Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom,
- Zakon o ministarstvima i drugim organima uprave BiH,
- Zakon o zapošljavanju stranaca F BiH,
- Zakon o osnovnoj školi RS,
- Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u BiH,
- Okvirni zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju,
- Zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju Brčko Distrikta BiH,
- Zakon o Agenciji za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje,
- Odluka o osnivanju Vijeća za nacionalne manjine RS,
- Zakon o ravnopravnosti spolova BiH,
- Zakon o izbjeglicama iz BiH i raselejnim osobama u BiH,
- Zakon o prekršajima,
- Zakon o zdravstvenoj zaštiti F BiH,
- Zakon o zdravstvenom osiguranju F BiH,
- Porodični zakon F BiH,
- Zakon o dječijoj zaštiti RS,
- Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju F BiH,
- Sporazum o međusobnim pravima i obavezama u sprovođenju penzijskog i invalidskog osiguranja,
- Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju RS,
- Zakon o zdravstvenoj zaštiti Brčko Distrikta BiH,
- Zakon o socijalno zaštiti Brčko Distrikta BiH,
- Zakon o dječijoj zaštiti Brčko Distrikta BiH,
- Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina BiH,
- Zakon o načinu prestanka funkcionisanja Institucije ombudsmena Federacije BiH u prelaznom periodu i prenosu njene nadležnosti na Instituciju ombudsmena za ljudska prava BiH („Sl. novine F BiH“ broj: 51/07),
- Zakon o ombudsmenu za ljudska prava BiH („Sl. Glasnik BiH“, broj: 19/02 i 32/06),
- Zakon o socijalnoj zaštiti RS – 15/93, 15/96, i 110/03),
- Zakon o zdravstvenoj zaštiti RS 18/99, 58/01 i 62/02,
- Zakon o matičnim knjigama RS,
- Zakon o državljanstvu RS,
- Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju invalida RS.

POPIS SKRAĆENICA:

- BiH – Bosna i Hercegovina,
- FBiH – Federacija Bosne i Hercegovine,
- RS – Republika Srpska,
- MKSJ – Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju
- SR BiH – Socijalistička Republika Bosna i Hercegovina
- UNFPA – Fond UN-a za populaciju
- OHR- Ured visokog predstavnika
- OSCE – Organizacija za sigurnost i saradnju Evrope
- EU – Evropska unija
- MUP – ministarstvo unutrašnjih poslova
- MUP RS – Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske
- SBK – Srednjo-bosanski kanton
- JMBG – Jedinstveni matični broj građana
- EUPM – Misija evropske unije policije
- KZ F BiH – Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine
- KZ RS – Krivični zakon Republike Srpske
- NPP – Nastavni plan i program
- ZOO – Zakon o obligacionim odnosima
- MIO/PIO – Mirovinsko invalidsko osiguranje/penzijsko invalidsko osiguranje
- RVI – Ratni vojni invalidi,
- UNDP - Program UN za razvoj
- UNICEF - Dječiji fond UN Ured za BiH
- UNHCR - Visoki komesarijat UN za izbjeglice
- HNK – Hercegovačko-neretvanski kanton
- CJB – Centar javne bezbjednosti
- MRV – Međureligijsko vijeće BiH
- NVO – Nevladine organizacije
- MKU – Matična knjiga umrlih
- MKR – Matična knjiga rođenih
- EU VET – Evropski centar za razvoj i stručnu obuku

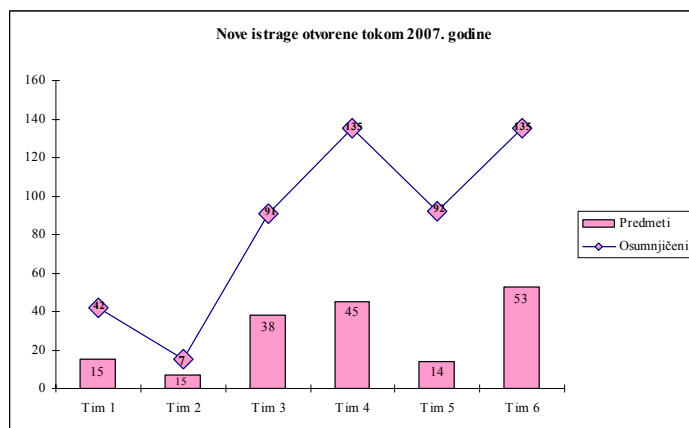
PRILOG: Tabele i grafikoni

Tabela broj: 1.

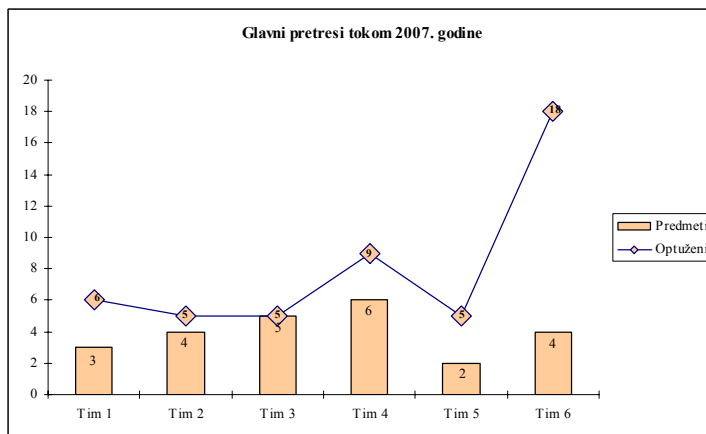
TABELARNI PRIKAZ PRESUDA PO GODINAMA I UKUPNO

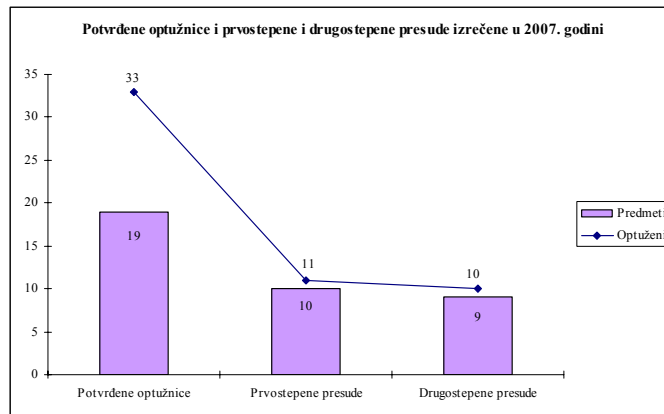
	I ste p. čl. 17 2.	I step. po čl.17 3.	II step. po čl.17 2.	II step. po čl.17 3.	I step. po čl.17 2.1 173.	II step. po čl.17 2.1 173.	Ukupn o po čl. 172	Ukupn o po čl. 173	Ukupno po čl. 172 i 173	Ukupno
2005. GODINA	0	1	0	0	0	0	0	1	0	1
2006. GODINA	7	1	2	1	0	0	9	2	0	11
2007. GODINA	5	3	7	2	2	0	12	5	2	19
2008. GODINA	1	1	0	0	0	0	1	1	0	2
UKUPNO	13	6	9	3	2	0	22	9	2	33

Grafikoni broj: 1

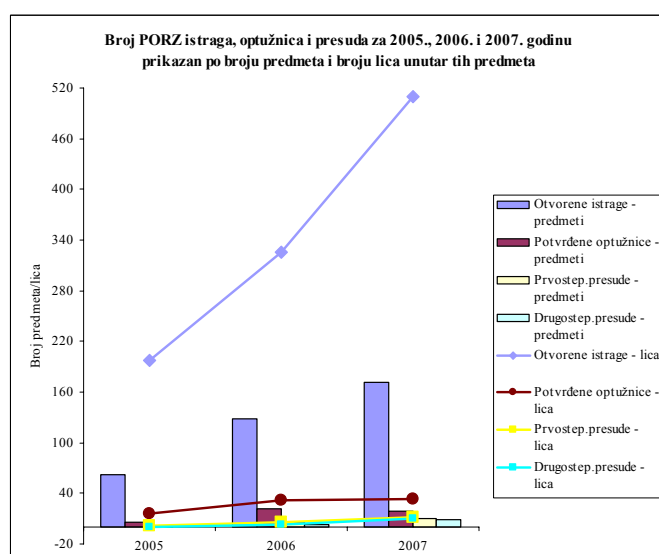


Grafikon broj: 2.

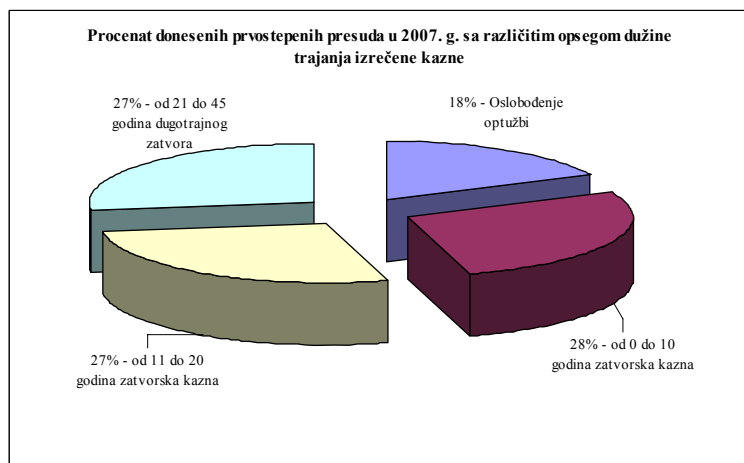




Broj istraga, optužnica i presuda za 2005, 2006. i 2007. godinu:



Dijagrami broj: 1. i 2.



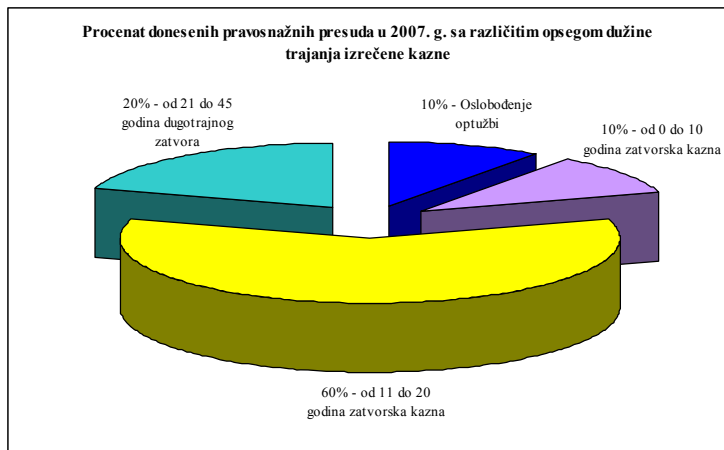


Tabela broj: 2.

POZORIŠTA

	Pozorišta	Predstave	Posjetitelji		Zaposleni			
			ukupno, hilj./tis.	po predstavi	ukupno	žene	umjetnici	ostali

PROFESIONALNA POZORIŠTA

2004/05	8	987	424	430	476	216	220	256
2005/06	7	437	101	230	468	213	215	253

AMATERSKA POZORIŠTA

2004/05	4	77	19	246	146	88	136	10
2005/06	5	116	26	223	144	81	136	8

DJEČIJA POZORIŠTA

2004/05	3	515	86	168	64	27	32	32
2005/06	3	512	80	157	62	27	30	32

Tabela broj: 3.

OSNOVNO I SREDNJE OBRAZOVANJE

	Škole	Odjeli	Učenici			
			Ukupno		Završili školu	
			svega	učenice	svega	redovni

REDOVNE OSNOVNE ŠKOLE (PO PROGRAMU OSMOGODIŠNJEG OBRAZOVANJA)

2004/05	1.088	9.759	240.249	116.791	31.118	30.930
2005/06	1.089	9.062	218.338	106.294	30.051	29.890
2006/07	1.090	8.247	192.120	94.632	29.365	13.028

REDOVNE OSNOVNE ŠKOLE (PO PROGRAMU DEVETOGODIŠNJEG OBRAZOVANJA)

2004/05	...	479	11.694	5.684	-	-
2005/06	...	1.210	29.754	14.500	-	-
2006/07	...	2.135	48.663	23.721	-	-

REDOVNE SREDNJE ŠKOLE

2004/05	190	3.943	108.287	53.579	33.860	28.838
2005/06	189	3.931	106.894	53.197	33.799	28.353
2006/07	208	4.034	106.792	53.011	27.606	-

VJERSKE ŠKOLE

2004/05	7	56	1.560	635	334	325
2005/06	7	58	1.621	716	343	324
2006/07	7	61	1.720	786	323	-

OSTALO OBRAZOVANJE

Osnovne škole za djecu sa posebnim potrebama

2004/05	38	134	857	353	134	134
2005/06	35	134	798	318	125	125
2006/07	35	128	760	290	108	-

Srednje škole za učenike sa posebnim potrebama

2004/05	11	48	330	123	135	135
2005/06	10	47	312	131	107	107
2006/07	11	49	330	131	78	-

NASTAVNICI U OSNOVNIM I SREDNJIM ŠKOLAMA

	Redovne osnovne škole				Srednje škole			
	Ukupno		na određeno i neodređeno vrijeme		Ukupno		na određeno i neodređeno vrijeme	
	svoga	žene	s punim radnim vremenom	s kraćim od punog radnog vremena	svoga	žene	s punim radnim vremenom	s kraćim od punog radnog vremena
2004/05	14.334	9.632	12.413	1.921	7.909	4.020	5.458	2.451
2005/06	14.412	9.798	12.308	2.104	7.911	4.110	5.464	2.447
2006/07	14.349	9.854	-	-	8.006	4.234	-	-

Tabela broj: 4.**BROJ ZAPOSLENIH I NEZAPOSLENIH OSOBA**

	Zaposlene osobe (godišnji prosjek)		Nezaposlene osobe - godišnji prosjek	
	ukupno	žene	ukupno	žene
2005	388.418	144.270	338.270	157.639
2006	389.601	144.681	355.102	167.933
2007	413.676	153.776	367.570	179.962

	2006		2007	
	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene
Registrirana stopa nezaposlenosti 47,68		53,9	47,24	53,7

Tabela broj: 5.**OPTUŽENE I OSUĐENE MALOLJETNE OSOBE ZA KRIVIČNA DJELA PO GRUPAMA KRIVIČNIH DJELA**

Krivična djela protiv	2005	2006
UKUPNO	633	605
Života i tijela	49	68
Slobode i prava čovjeka i građanina	5	4
Časti i ugleda	-	-
Spolne slobode i morala	7	8
Braka, porodice i mladih	1	-
Zdravlja ljudi	24	18
Privrede, poslovanja i sigurnosti platnog prometa	2	3
Imovine	480	409
Okoliša, poljoprivrede i prirodnih dobara	10	21
Opće sigurnosti ljudi i imovine	8	7
Sigurnosti javnog prometa	4	7
Pravosuđa	4	5
Javnog reda i pravnog prometa	39	51
Podmićivanja i službene i druge odgovorne funkcije	-	-
Oružanih snaga Federacije	-	-
Ustavnog poretka Federacije	-	1
Ostala kaznena djela	-	3

Vrsta odluke	2005	2006
UKUPNO	633	605
Obustavljen postupak pred vijećem	342	355
Izrečena mjera sigurnosti	58	20
Izrečene sankcije	233	230

Tabela broj: 6.

OPTUŽENE I OSUĐENE PUNOLJETNE OSOBE ZA KRIVIČNA DJELA PO GRUPAMA KRIVIČNIH DJELA

Krivična djela protiv	2005	2006
UKUPNO	8.278	9.323
Života i tijela	748	882
Slobode i prava čovjeka i građanina	161	184
Radnih odnosa	8	9
Časti i ugleda	10	5
Spolne slobode i morala	53	68
Braka, porodice i omladine	235	336
Zdravlja ljudi	737	839
Privrede, poslovanja i sigurnosti platnog prometa	94	109
Okoliša, poljoprivrede i prirodnih dobara	879	989
Imovine	2.898	3.221
Opće sigurnosti ljudi i imovine	156	187
Sigurnosti javnog prometa	779	754
Pravosuđa	48	60
Javnog reda i pravnog prometa	1.191	1.359
Podmićivanja, službene i druge odgovarajuće funkcije	167	174
Ostala kaznena djela	44	44
Oružanih snaga FBiH	35	38
Čovječnosti i međunarodnog prava	7	3
Ustavnog poretka FBiH	3	2
Iz oblasti poreza	25	56
Sistem elektronske obrade podataka	-	1
Terorizam	-	3

UKUPNO	8.278	9.323
Proglašene krivim	7.024	8.268
Odbačenih privatnih tužbi	5	4
Obustavljen postupak	469	374
Oslobođene od optužbe	423	368
Optužba odbijena	334	301
Mjere sigurnosti	23	7
Ustupljen predmet	-	1

Tabela broj: 7.

MALOLJETNI POČINIOCI KRIVIČNIG DJELA PREMA VRSTI ODLUKE

Učinitelji kaznenih djela protiv	2005	2006
UKUPNO	1.178	1.200
Života i tijela	122	205
Slobode i prava čovjeka i građanina	9	20
Časti i ugleda	-	-
Spolne slobode i morala	9	6
Braka, porodice i mladih	4	3
Zdravlja ljudi	43	28
Privrede, poslovanja i sigurnosti platnog prometa	-	6
Imovine	845	699
Okoliša, poljoprivrede i prirodnih dobara	18	21
Opće sigurnosti ljudi i imovine	6	27
Sigurnosti javnog prometa	3	7
Pravosuđa	18	12
Javnog reda i pravnog prometa	101	158
Podmićivanja i službene i druge odgovorne funkcije	-	-
Ostala krivična djela	-	2
Oružanih snaga Federacije	-	-
Ustavnog poretka federacije	-	6
Vrsta odluke	2005	2006

Krivične prijave

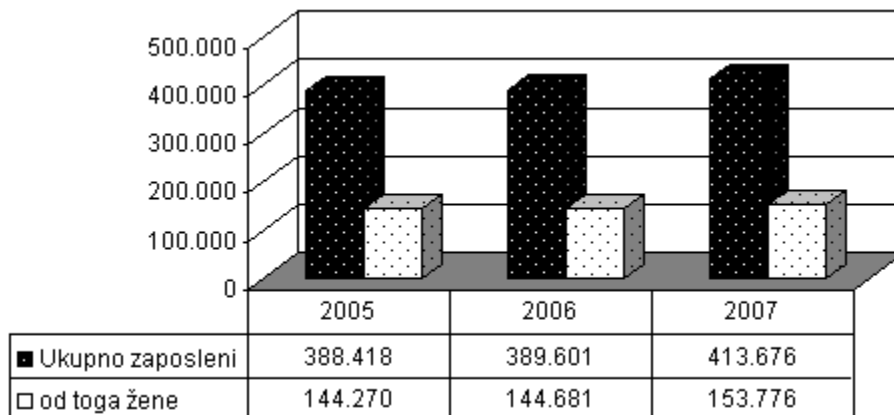
UKUPNO	1.178	1.200
Odbačena prijava	455	383
Pripremni postupak obustavljen	286	204
Podniet prijedlog za izricanje kazne	437	613

Tabela broj: 8.**OPTUŽENE I OSUĐENE MALOLJETNE OSOBE ZA KRIVIČNA DJELA PO GRUPAMA KRIVIČNIH DJELA**

Krivična djela protiv	2005	2006
UKUPNO	633	605
Života i tijela	49	68
Slobode i prava čovjeka i građanina	5	4
Časti i ugleda	-	-
Spolne slobode i morala	7	8
Braka, porodice i mladih	1	-
Zdravlja ljudi	24	18
Privrede, poslovanja i sigurnosti platnog prometa	2	3
Imovine	480	409
Okoliša, poljoprivrede i prirodnih dobara	10	21
Opće sigurnosti ljudi i imovine	8	7
Sigurnosti javnog prometa	4	7
Pravosuđa	4	5
Javnog reda i pravnog prometa	39	51
Podmićivanja i službene i druge odgovorne funkcije	-	-
Oružanih snaga Federacije	-	-
Ustavnog poretka Federacije	-	1
Ostala kaznena djela	-	3

Vrsta odluke	2005	2006
UKUPNO	633	605
Obustavljen postupak pred vijećem	342	355
Izrečena mjera sigurnosti	58	20
Izrečene sankcije	233	230

	2005	2006	2007
Ukupno zaposleni	388.418	389.601	413.676
od toga žene	144.270	144.681	153.776
postotak žena	37,1	37,1	37,2



Broj žena u ukupnom broju nezaposlenih prema stručnoj spremi

	2006		Struktura Structure		2007		Struktura Structure	
	ukupno Total	žene Women	ukupno Total	žene Women	ukupno Total	žene Women	ukupno Total	žene Women
UKUPNO	362.368	172.549	100,0	100,0	367.570	179.962	100,0	100,0
VSS	7.029	4.180	1,9	2,4	7.832	4.843	2,1	2,7
VŠS	4.943	3.059	1,4	1,8	4.917	3.120	1,3	1,7
SSS	82.421	49.734	22,7	28,8	80.692	49.128	22,0	27,3
VKV, KV	136.101	51.066	37,6	29,6	131.194	50.656	35,7	28,1
PKV, NSS	12.707	5.155	3,5	3,0	13.527	5.496	3,7	3,1
NKV	119.167	59.355	32,9	34,4	129.408	66.719	35,2	37,1

Izvor podataka: Zavod za zapošljavanje Federacije BiH

Tabela broj: 9.

ŠTIĆENICI U USTANOVAMA ZA SOCIJANU ZAŠTITU

	Ukupno	Ustanove za djecu i omladinu				Ustanove za odrasle	Ustanove za profesional nu rehabilitaci ju	
		ukupno	lišenu roditeljskog staranja	oštećenu u duševnom i tjelesnom razvoju	društveno neprihvatlji vog ponašanja			
2000	ukupno	3.503	1.447	390	1.026	31	1.204	852
	žene	1.550	569	166	403	-	759	222
2001	ukupno	3.389	1.454	413	1.019	22	1.082	853
	žene	1.442	574	174	400	-	648	220

2002	ukupno	3.583	1.488	453	1.004	31	1.186	909
	žene	1.559	613	211	402	-	729	217
2003	ukupno	3.714	1.612	449	1.147	16	1.571	531
	žene	1.656	682	204	478	-	926	48
2004	ukupno	3.386	1.634	510	1.104	20	1.639	113
	žene	1.798	764	234	530	-	979	55
2005	ukupno	3.408	1.637	490	1.127	20	1.660	111
	žene	1.710	732	209	523	-	930	48
2006	ukupno	3.411	1.717	498	1.192	27	1.588	106
	žene	1.686	757	217	540	-	879	50

ZAPOSLENI U USTANOVAMA ZA SOCIJANU ZAŠTITU

	ukupno	žene	vaspitači/ odgajatelji	zdravstveno osoblje	socijalni radnici	ostalo stručno osoblje other	admini- strativno osoblje	ostali
2005	1.360	971	235	265	12	221	124	501
2006	1.362	949	237	263	11	223	120	508
Ustanove za djecu i omladinu	704	495	237	92	9	61	52	253
Ustanove za odrasle	487	377	-	169	-	25	47	246
Ustanove za profesio- nalnu rehabilitaciju	171	77	-	2	2	137	21	9

U izradi ovog izvještaja ispred Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, učesvovali su:

I - Ekspertni tim u sastavu:

1. Maksim Stanišić, pomoćnik ministra
2. Amela Hasić, šefica Odjela za izvještavanje u Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice,
3. Ruzmira Gaco, stručna savjetnica u Odjelu,
4. dr. Dragutin Čegar, stručni savjetnik u Odjelu,
5. Milena Jurić, stručna savjetnica u Odjelu i
6. Samir Šlaku, stručni savjetnik u Odjelu za nacionalne manjine, vjerske zajednice i saradnju sa NVO.

II – Članovi Radne grupe koji su učestvovali u pripremi Izvještaja:

1. Maksim Stanišić, pomoćnik ministra u Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice,
2. Amela Hasić, šefica Odjela za izvještavanje u Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice,
3. Ruzmira Gaco, stručna savjetnica u Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice,
4. dr. Dragutin Čegar, stručni savjetnik u Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice,
5. Milena Jurić, stručna savjetnica u Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice,
6. Samir Šlaku, stručni savjetnik u Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice,
7. Vasvija Katana, II sekretar u Ministarstvu vanjskih poslova,
8. Savo Kojić, šef Odsjeka za državljanstvo u Ministarstvu civilnih poslova,
9. Emir Mehmedović, viši stručni saradnik u Sektoru za međunarodnu pravnu pomoći i saradnju u Ministarstvu pravde BiH,
10. Marko Knežević, viši stručni saradnik za međunarodnu i međupolijsku saradnju i koordinaciju u Sektoru za međunarodnu saradnju u Ministarstvu sigurnosti BiH,
11. dr. iur. Nedim Ademović, viši stručni savjetnik u Uredu registrara Ustavnog suda BiH,
12. Irisa Čevra, pravni savjetnik Odjela za pravno savjetovanje u Tužiteljstvu Bosne i Hercegovine,
13. Nora Selimović, stručna savjetnica za demografiju u Agenciji za statistiku Bosne i Hercegovine,
14. Majda Čehajić, stručna saradnica u Agenciji za ravnopravnost spolova BiH,
15. dr. Jasna Bajraktarević, viša stručna saradnica za psihološku analizu i primjenu programskih standarda u Regulatornoj agenciji za komunikacije Bosne i Hercegovine,
16. Rešad Fejzagić, pomoćnik ministra u Federalnom ministarstvu pravde,
17. Nermina Mutevelić, federalna tužiteljica u Federalnom tužilaštvu FBiH
18. Senaida Talović, dipl. pravnik, Sektor za upravne poslove u Federalnom ministarstvu unutrašnjih poslova,
19. Emira Slomović, stručna saradnica za prevenciju maloljetničke delikvencije u Ministarstvu za rad i socijalnu politiku,
20. Mevla Softić, stručna savjetnica na poslovima analiza i publikovanja podataka u Federalnom zavodu za statistiku,
21. Ane Jakšić, pomoćnica direktorice u Gender centru Federacije Bosne i Hercegovine,
22. Snežana Marjanac, sekretar Ministarstva u Ministarstvu pravde Republike Srpske,
23. Milorad Ivošević, sudija Ustavnog suda Republike Srpske,
24. Mladen Petrović, načelnik Uprave za analitiku i informatiku u Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srpske,
25. Dražen Višnjčić, inspektor u Jedinici za potrebe istrage u Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srpske,
26. Ljiljana Vasić, viši stručni saradnik za upravno pravne poslove u Ministarstvu zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske,
27. Bogdana Radić, pomoćnik direktora u Republičkom zavodu za statistiku Republike Srpske.
28. Saša Savičić, viši stručni saradnik za pravna pitanja u Gender - centru za jednakost i ravnopravnost spolova Republike Srpske i

29. Senad Hukić, šef Jedinice za profesionalne standarde u Policiji Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.